

**Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE)
Rețeaua Anticorupție pentru Europa de Est și Asia Centrală**

Răspunderea Persoanei Juridice pentru Corupție în Europa de Est și Asia Centrală

Despre OCDE

OCDE reprezintă un forum în care guvernele pot compara experiențele de politică, pot identifica bunele practici în lumina provocărilor emergente, și pot promova decizii și recomandări în vederea dezvoltării de politici mai bune pentru o viață mai bună. Misiunea OCDE este să promoveze politici care duc la îmbunătățirea stării economice și a bunăstării sociale a oamenilor din întreaga lume. Detalii la pagina de Internet www.oecd.org.

Despre Rețeaua Anticorupție din Europa de Est și Asia Centrală

Înființată în anul 1998, principalul obiectiv al Rețelei Anticorupție pentru Europa de Est și Asia Centrală (ACN) este de a sprijini țările membre în efortul acestora de prevenire și luptă împotriva corupției. Rețeaua pune la dispoziție un forum regional pentru promovarea activităților anticorupție, schimbul de informații, elaborarea de cele mai bune practici și coordonarea donatorilor prin intermediul seminariilor și întâlnirilor regionale, programe de pregătire reciprocă și proiecte tematice. ACN reprezintă de asemenea căminul pentru Planul de Acțiune Anticorupție de la Istanbul. Detalii la pagina de Internet www.oecd.org/corruption/acn/.

Despre studiile tematice referitoare la Incriminarea corupției și aplicarea legii în Europa de Est și Asia centrală.

Programul de Lucru al ACN pentru perioada 2013-2015 a inclus un studiu tematic transnațional (revizie) cu privire la incriminarea corupției și aplicarea legii cu eficacitate. Primul subiect selectat pentru studiul tematic a fost răspunderea persoanei juridice cu privire la corupție. Obiectivele studiului sunt (1) de a analiza situația în domeniul relevant, pentru a identifica problemele comune și cele mai bune practici (în special, prin folosirea studiilor de caz din țările selectate) și de a dezvolta recomandări la nivel regional; și (2) de a identifica nevoile cu privire la instruirea și dezvoltarea capacității pentru autoritățile de aplicarea legii și sistemul judiciar.

Acest raport este publicat sub responsabilitatea Secretarului General al OCDE. Părerile exprimate și argumentele expuse în prezentul raport nu reflectă în mod necesar punctele de vedere oficiale ale țărilor membre OCDE.

Prezentul document și orice hartă inclusă în acesta nu aduc atingere statutului sau suveranității niciunui teritoriu, delimitării frontierelor și granițelor internaționale și numelui niciunui teritoriu, oraș sau zonă.

Prefață

Prezentul raport transnațional analizează legislația referitoare la răspunderea persoanelor juridice pentru corupție și aplicarea acesteia în Europa de Est și Asia Centrală. Raportul pune accentul pe cele douăzeci și cinci de țări care participă în Rețeaua Anticorupție pentru Europa de Est și Asia Centrală (ACN), incluzând în același timp exemple din țările membre OCDE. Raportul are la bază datele furnizate de guvernele membre ACN sub formă de chestionare. De asemenea acesta reflectă discuțiile și exemplele de bune practici care au fost prezentate cu ocazia întâlnirilor care au avut loc între membrii rețelei de aplicarea legii ACN în anul 2014. Au fost efectuate cercetări suplimentare în vederea completării raportului cu date provenite din țările OCDE. Mare parte din raport a fost efectuat în anul 2014.

Scopul acestui raport este să analizeze tendințele referitoare la introducerea și asumarea răspunderii persoanei juridice pentru corupție, și să evidențieze practicile naționale care pot fi promovate în calitate de bune practici. Raportul constituie un punct de referință valoros pentru reforme și revizuirii juridice în această regiune, precum și în alte părți ale lumii.

Raportul este întocmit ca parte din Programul OCDE al Rețelei Anticorupție pentru Europa de Est și Asia Centrală pentru perioada 2013-2015. Acesta reprezintă unul dintre cele trei studii transnaționale din cadrul programului: prevenirea corupției în sectorul public, aplicarea legii și incriminarea corupției, și integritatea în afaceri.

CUPRINS

Prefață	3
Acronime	7
Despre studiul tematic	8
Introducere	10
1. Răspunderea penală versus răspunderea administrativă	11
1.1 Contextul istoric și terminologic	11
1.2 Stadiul în țările ACN	12
1.3. Evaluarea eficacității - aspecte procedurale	13
1.4 Evaluarea eficacității – aspecte referitoare la prevenire	16
Concluzii	16
2. Modele de răspundere corporativă.....	18
2.1. Contextul istoric	18
2.2. Modele de răspundere în țările ACN	20
2.3. Persoanele care pot angaja răspunderea corporativă.....	21
2.3.1. Răspunderea pentru faptele unei persoane responsabile	21
2.3.2. Răspunderea pentru nesupraveghere	24
2.3.3. Răspunderea pentru acțiunea unei persoane conexe	25
2.3.4. Răspunderea prin intermediul conceptului de vinovăție corporativă.....	25
2.4. Legătura dintre persoana juridică și comportamentul inadecvat al reprezentantului său	26
2.5. Răspunderea autonomă	28
2.5.1. Autonomia vis-a-vis de autorul persoană fizică	28
2.5.2 Autonomia procedurală	30
3. Aria de aplicare al răspunderii corporative.....	31

3.1. Entitățile care intră sub incidența răspunderii corporative.....	31
3.2. Infracțiunile care intră sub incidența răspunderii corporative.....	33
4. Răspunderea corporativă în practică	35
4.1. Practica generală	35
4.2. Urmărirea penală a cazurilor de mită	36
5. Sancționarea	35
5.1. Sancțiuni	38
5.1.1. Amenda	38
5.1.2. Confiscarea	43
5.1.3. Dizolvarea	46
5.1.4. Restricționarea drepturilor corporative	46
5.1.5. Publicarea hotărârii judecătorești	49
5.1.6. Sancțiuni de drept civil	49
5.2. Principiile de condamnare	49
5.2.1. Condiții de aplicare a pedepsei	50
5.2.2. Condamnarea cu suspendare.....	51
5.2.3. Condițiile în care se acordă exonerarea de răspundere sau a pedepsei	52
5.3. Decizia procurorului privind începerea urmăririi penale	53
5.3.1. Valabilitatea în țările ACN	53
5.3.2. Avantaje și riscuri	55
Note	56
Recomandări cu privire la politică	64
Bibliografie	67
Anexa 1. Prevederi cu privire la răspunderea corporativă în instrumentele juridice internaționale	70
Anexa 2. Răspunderea persoanelor juridice (PJ) pentru infracțiuni de corupție în țări membre ACN și OCDE	73

Tabele

Tabelul 1. Sisteme de răspundere corporativă în țările membre ACN	13
Tabelul 2. Modele de răspundere corporativă în țările membre ACN	21
Tabelul 3. Persoane juridice trimise în judecată în perioada 2010 – 2013	35
Tabelul 4. Persoane juridice trimise în judecată pentru mită în perioada 2010 – 2013.....	36
Tabelul 5. Persoane fizice trimise în judecată pentru mită în perioada 2010 – 2013.....	37
Tabelul 6. Amenzi corporative prescrise pentru infracțiuni de corupție în țări ACN	39
Tabelul 7. Cuantumul maxim al amenzii aplicate vreodată unei persoane juridice pentru o infracțiune	41
Tabelul 8. Cuantumul maxim al amenzii aplicate unei persoane juridice pentru mită	41

Grafice

Graficul 1. Schimbări de prețuri ale acțiunilor firmei AS Merko pe piața Nasdaq OMX Baltic

Acronime

ACN	Rețeaua Anticorupție OCDE pentru Europa de est și Asia Centrală
FATF	Grupul de Acțiune Financiară OCDE
GRECO	Grupul de State împotriva Corupției
IAP	Planul de Acțiune Anticorupție de la Istanbul
LAOS	Legea privind Infrațiunile și Sancțiunile Administrative din Bulgaria
MLA	Asistența Judiciară Reciprocă
OECD	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
UNCAC	Convenția Națiunilor Unite împotriva Corupției
WGB	Grupul de Lucru al OCDE privind Luarea și Darea de Mită în Tranzacțiile Comerciale Internaționale

Despre studiul tematic

Urmărirea penală reprezintă instrumentul cheie pentru lupta împotriva corupției. Deși prevenirea corupției a devenit o prioritate în elaborarea politicilor la nivel național și internațional, urmărirea penală rămâne un factor esențial în combaterea corupției. Însăși existența instrumentelor eficiente juridice de drept penal pentru detectarea, investigarea, trimiterea în judecată și judecarea infracțiunilor legate de corupție reprezintă un mijloc puternic disuasiv împotriva practicilor ilegale. Cu toate acestea, asigurarea aplicării sancțiunilor cu caracter penal, asupra persoanelor care au încălcat legea, reprezintă un element crucial în politica anticorupție pentru orice țară determinată să combată corupția.

Numeroase aspecte legate de răspunsul legii penale la corupție au fost studiate la nivel național și internațional. Totuși, există anumite domenii care ridică probleme pentru persoanele responsabile cu elaborarea de politici, practicieni în aplicarea legii, judecători, cadre universitare și alte persoane interesate. Prin aderarea la diferite instrumente anticorupție internaționale (de ex. UNCAC, convențiile Consuliului Europei, Convenția Anticorupție OCDE) țările din Europa de Est și Asia Centrală s-au angajat să introducă în practica și legislația acestora un număr de infracțiuni legate de corupție și cadre juridice necesare pentru investigarea și trimiterea în judecată a faptelor de corupție.

Țările din regiune au realizat numeroase reforme cu privire la incriminarea corupției, însă tradițiile juridice conservatoare și dificultățile de ordin practic deseori împiedică respectarea pe deplin și aplicarea eficientă a legislației. În numeroase cazuri, infracțiunile introduse în lege nu sunt aplicate din diferite motive cum ar fi lipsa voinței politice, îndrumare și instruire insuficiente și resurse puține. În plus, mecanismele de corupție devin din ce în ce mai sofisticate și deseori implică comiterea de fapte penale cu încadrări juridice multiple. Astfel, aplicarea practică a legislației penale devine o provocare mai mare pentru autoritățile responsabile cu aplicarea legii și urmărirea penală.

La data de 10 decembrie 2012, miniștrii, șefii autorităților anticorupție și alți oficiali de rang înalt din țările membre ale Rețelei Anticorupție pentru Europa de Est și Asia Centrală (ACN) au adoptat în cadrul întâlnirii la nivel înalt o Declarație privind “Consolidarea voinței politice în vederea luptei împotriva corupției în Europa de Est și Asia Centrală”. Printre alte aspecte, aceștia s-au angajat la:

- Asigurarea conformității legislației anticorupție cu standardele internaționale prin introducerea în sistemele naționale de aplicare a legii a unei legislații moderne necesare în vederea luptei împotriva infracțiunilor de corupție;
- Consolidarea capacității organelor de justiție penală și aplicarea legii în vederea detectării, investigării și trimiterii în judecată a faptelor de corupție prin utilizarea de mijloace de investigație moderne cum ar fi investigațiile financiare [...];
- Aplicarea legislației anticorupție și asigurarea pedepsirii comportamentului corupt prin sancțiuni disuasive, proporționale și eficiente indiferent de poziția socială, economică sau politică a persoanelor care comit acele infracțiuni;
- Întărirea integrității organelor judiciare și dezvoltarea capacității instanțelor în vederea judecării nepărtinitoare a infracțiunilor de corupție și a folosirii legislației moderne anticorupție.¹

Ca răspuns la aceste decizii politice, Grupul de coordonare ACN, în cadrul ședinței sale din data de 11 decembrie 2012, a adoptat noul Program de Lucru ACN pentru perioada 2013 – 2015², care include un studiu tematic transnațional (analiză) privind incriminarea faptelor de corupție și aplicarea legii cu eficiență.

Primul subiect ales pentru studiul tematic este răspunderea persoanei juridice pentru corupție. Viitoarele studii tematice vor aborda mituirea funcționarilor publici străini și cooperarea internațională în cazurile de corupție.

Obiectivele acestui studiu sunt (1) analizarea situației în domeniul relevant, pentru a identifica problemele comune și cele mai bune practici (prin utilizarea studiilor de caz din țările selectate) și elaborarea de recomandări la nivel regional; (2) identificarea nevoilor privind instruirea și consolidarea capacității instituționale pentru autoritățile judiciare și de aplicarea legii.

Acest studiu a fost realizat de dl. Margus Kurm (consultant OCDE, Estonia) și coordonat de dl. Dmytro Kotlyar (Secretariatul OCDE/ACN). Studiul a fost evaluat și editat de dl. Brooks Hickman (Departamentul Anticorupție, OCDE). Studiul se bazează pe cercetarea informațiilor și materialelor publice oferite de guvernele ACN, în special răspunsuri la chestionarele tematice și întrebările suplimentare. Pentru a verifica informația și a valida constatările, proiectul de studiu a fost prezentat Grupului consultativ (format din reprezentanți ai guvernelor selectate pe bază de voluntariat) în luna septembrie 2014 și a fost pus în discuție cu ocazia unei întâlniri ai membrilor Rețelei de Aplicarea Legii OECD/ACN care a avut loc în perioada 10-11 decembrie la Paris. Studiul a fost finalizat pe baza acestor discuții și după ce s-a avut în vedere ultima rundă de observații din partea țărilor ACN din perioada ianuarie – martie 2015. În cadrul ședinței plenare ACN din luna martie 2015, studiul a fost aprobat spre publicare sub autoritatea OCDE.

Concluziile studiului indică faptul că există domenii unde este necesară întărirea capacității și expertizei atât a funcționarilor publici cât și a instituțiilor respective. În funcție de fondurile disponibile, seminariile tehnice de învățare reciprocă pot fi organizate în vederea pregătirii practicienilor în domeniul aplicării legii, judecătorilor, persoanelor responsabile cu elaborarea de politici și pentru promovarea folosirii de bune practici din cadrul temelor selectate.

Introducere

Economia actuală, atât la nivel național cât și internațional, este dictată în principal de persoane juridice. Nu antreprenorii care desfășoară activități independente dar, în cea mai mare parte, entitățile comerciale care concurează pentru contractele de achiziție publică sunt cele care solicită diferite licențe și contestă regulamentele sau deciziile autorităților guvernamentale din cadrul diferitelor proceduri de control. Corporațiile mari, deseori cu operațiuni la nivel mondial, domină serviciile din domeniul transportului, construcțiilor, telecomunicațiilor, mineritului, energiei, producției de substanțe chimice și din multe alte sectoare ale economiei. Prin urmare, este o realitate faptul că, în cele mai multe cazuri, corupția la nivel înalt servește intereselor persoanelor juridice. Într-o astfel de lume, nu este adecvat ca legea penală să ajungă doar la activitățile ilicite comise de persoane fizice. Pedepsirea doar a persoanelor fizice, chiar persoane din conducerea unei entități juridice, nu reprezintă un element disuasiv suficient pentru corporațiile care sunt gata să încalce legea. De asemenea, structurile de guvern complexe și procesele colective de elaborare a deciziilor din cadrul entităților corporative fac dificilă descoperirea și urmărirea penală a unor astfel de infracțiuni. Autorii și instigatorii se pot ascunde în spatele vălului corporativ pentru a scăpa de răspundere.

Răspunderea persoanei juridice pentru infracțiuni de corupție reprezintă un standard internațional bine stabilit inclus în prevederile cu caracter obligatoriu ale instrumentelor internaționale anticorupție, cum ar fi:

- Articolul 3 din Al Doilea Protocol al Convenției UE privind Protecția Intereselor Financiare ale Comunităților Europene (1997)³;
- Articolele 2 și 3 din Convenția OECD privind Combaterea Mituirii Funcționarilor Publici Străini în Tranzacțiile Comerciale Internaționale (1997)⁴;
- Articolul 18 din Convenția Penală privind Corupția a Consiliului Europei (1999)⁵;
- Articolul 26 din Convenția Națiunilor Unite împotriva Corupției (2003)⁶.

Vezi Anexa 1 pentru prevederile privind răspunderea corporativă în aceste instrumente internaționale.

1. Răspunderea administrativă versus răspunderea penală

1.1 Contextul istoric și terminologic

Clarificarea termenilor

Termenul de ‘răspundere administrativă’ poate fi utilizat în două sensuri. Poate indica răspunderea punitivă pentru faptele ilicite de natură administrativă, dar se referă și la sancțiunile administrative care pot fi adăugate la sancțiunea penală (cum ar fi excluderea de la procedura de achiziție publică, etc.). Acest capitol ia în considerare primul înțeles de răspundere administrativă punitivă. Aspectele legate de cel de-al doilea înțeles de sancțiuni suplimentare cu caracter non-punitiv vor fi discutate în Secțiunea 5.1.4. de mai jos.

Conceptul de răspundere administrativă punitivă s-a dezvoltat mai întâi în legislația germană, care la începutul secolului XX a început să dezvolte o distincție teoretică clară între infracțiuni (*Straftaten*) și fapte ilicite de natură administrativă (*Ordnungswidrigkeiten*). În cadrul acestei abordări, infracțiunile sunt considerate drept atacuri împotriva valorilor fundamentale ale societății, în timp ce faptele ilicite de natură administrativă sunt mai neutre din punct de vedere moral deoarece sunt percepute ca acte care contravin normelor și regulamentelor guvernamentale. Principiul răspunderii penale subiective (*Shuldprinzip*) este urmat cu strictețe doar pentru infracțiuni.⁷ Distincția nu este doar de fond ea având și consecințe procedurale. Guvernul are considerabil mai multe competențe pentru detectarea și dovedirea infracțiunilor decât în cazul urmăririi faptelor ilicite de natură administrativă. Această doctrină a fost adoptată mai târziu de multe țări europene și de alte țări. Prin urmare, separarea legislației penale de legislația administrativă de natură punitivă s-a găsit de mult timp în tradiția juridică din multe țări membre ACN.

Dezvoltarea răspunderii penale corporative

Conceptul de răspundere penală corporativă a fost inventat în lumea sistemului de drept jurisprudențial anglo-saxon (“*common law*”). În secolul al XIX-lea au început să se dezvolte două concepte diferite: răspunderea delictuală pentru fapta altuia (“*vicarious liability*”) în Statele Unite și teoria identificării în Regatul Unit. În ambele jurisdicții răspunderea corporativă a fost implementată mai întâi pentru fapte ilicite prevăzute de lege (“*statutory offences*”) și doar mai târziu a fost extinsă și la fapte ilicite care conțin elementul *mens rea* (*mens rea offences*).⁸ Olanda a devenit prima țară de drept civil care a luat parte la aceste evoluții, când a introdus răspunderea penală corporativă în legislația sa penală în anul 1950.⁹ Alte țări de pe continent au continuat să urmeze principiul *societas delinquere non potest*, care respinge ideea conform căreia o persoană juridică poate comite sau poate fi trasă la răspundere pentru o infracțiune. În același timp, răspunderea administrativă punitivă a fost utilizată în mare măsură.

Situația s-a schimbat dramatic în ultimele trei decenii. În prezent, cele mai multe țări europene (și multe alte jurisdicții din întreaga lume) au îmbrățișat conceptul de răspundere penală corporativă. În ciuda tendinței generale, un număr de jurisdicții se opun încă ideii potrivit căreia corporațiile pot comite infracțiuni și pot utiliza legea punitivă administrativă pentru a sancționa practicile ilicite corporative. Totuși, în multe dintre aceste țări, entitățile juridice pot fi sancționate nu doar pentru faptele ilicite de natură administrativă, dar și pentru infracțiunile comise de directorii acestora (sau chiar angajați) în anumite cazuri. Deoarece aceste cazuri sunt similare cu cele care constituie baza răspunderii penale în sistemele cu răspundere penală corporativă, acest nou tip de răspundere administrativă nu este semnificativ diferită. Principala diferență dintre cele două abordări constă în dezbateră teoretică cu privire la posibilitatea ca o entitate juridică să acționeze în mod conștient și responsabil, și astfel, să comită o infracțiune. În practică, diferența este de ordin procedural.

În concluzie, există patru sisteme de răspundere punitivă corporativă disponibile:

- 1). Răspunderea penală;
- 2). Răspunderea quasi-penală;
- 3). Răspunderea punitivă administrativă pentru infracțiuni;
- 4). Răspunderea punitivă administrativă pentru fapte ilicite de natură administrativă.

Doar cel de-al patrulea sistem nu poate fi considerat ca o formă complet adecvată de răspundere corporativă, deoarece unele convenții internaționale prevăd că luarea și darea de mită și alte infracțiuni de corupție trebuie să fie pedepsite în calitate de infracțiuni. După cum este discutat în Capitolul 2, celelalte trei sisteme pot fi echivalente din punct de vedere funcțional și pot, în principiu, să îndeplinească toate standardele internaționale existente.

Standardele internaționale privind răspunderea corporativă pentru fapte ilicite de corupție nu prevăd în general stabilirea unui anumit tip de răspundere. Dimpotrivă, în tratatele de anticorupție deseori este clarificat, fie în mod explicit în text sau în materiale explicative, faptul că statele pot decide să stabilească răspunderea penală, administrativă sau civilă. Totuși, indiferent de opțiunea aleasă, persoana juridică trebuie să fie supusă unor sancțiuni eficiente, proporționale și disuasive. Ultima cerință influențează alegerea tipului de răspundere adoptată în sistemul național. După cum va fi arătat mai jos, răspunderea quasi-penală sau penală este deseori recunoscută ca fiind cea mai potrivită construcție juridică pentru tragerea la răspundere a persoanei juridice pentru corupție, răspunderea administrativă fiind o alternativă acceptabilă. Niciuna dintre țările din regiune nu se bazează pe răspunderea civilă pentru tragerea la răspundere a societăților.

1.2 Stadiul în țările ACN

Până în prezent, 17 state membre ACN au inclus răspunderea corporativă pentru fapte ilicite de corupție în sistemul lor juridic într-un fel sau altul. (Vezi Tabelul 1 de mai jos) din cele 17 țări, 12 au urmat tendința directoare și au adoptat răspunderea penală. Bulgaria și Rusia au adoptat răspunderea punitivă administrativă, în timp ce regulamentul în Azerbaidjan, Letonia și Ucraina poate fi clasificat ca quasi-penal.¹⁰

În Bulgaria, responsabilitatea persoanei juridice a fost reglementată de Legea privind Faptele Ilicite și Sancțiunile Administrative (LAOS), care conține și reguli de procedură relevante. Conform LAOS, o sancțiune cu privire la proprietate poate fi impusă unei persoane juridice care s-a îmbogățit sau s-ar fi îmbogățit printr-o infracțiune prevăzută de lege precum și orice infracțiune comisă la ordinele unui grup infracțional organizat sau prin implementare unei decizii date de un grup infracțional organizat.¹¹ Acest caz împotriva unei persoane juridice trebuie să fie deschis de un procuror și judecat de o instanță administrativă.¹² În luna octombrie 2013, Consiliul de Miniștri bulgar a aprobat și a transmis Parlamentului național un proiect de lege pentru completarea și modificarea legii LAOS. Odată adoptat, acest proiect de lege va completa lista de infracțiuni la care se aplică răspunderea corporativă și va elabora procedura relevantă.

Legislația din Rusia prevede răspunderea administrativă a persoanelor juridice pentru fapte ilicite de corupție în art.14 din Legea Federației Ruse privind Combaterea Corupției (nr.273-FZ, adoptată în data de 25 decembrie 2008) și în art.19.28 din Codul privind Faptele Ilicite de natură Administrativă, care definește o infracțiune specifică de mită activă comisă în numele sau în interesul unei persoane juridice.¹³ Procurorul deschide dosar împotriva persoanei juridice și participă la procedurile judiciare administrative. Cazurile sunt instrumentate conform regulilor generale prevăzute pentru fapte ilicite de natură administrativă.¹⁴

În Letonia, temeiul răspunderii persoanelor juridice este stabilit într-un capitol special din partea generală a Legii Penale. În loc de pedepse, legea prevede “măsuri coercitive” asupra unei persoane juridice pentru infracțiunile prevăzute de Legea Penală când acestea sunt comise în interesul unei persoane juridice, în numele acesteia, sau ca urmare a unui control sau supravegheri insuficiente.¹⁵ Există reguli speciale în Legea de Procedură Penală care trebuie respectate când procurorul instrumentează un caz împotriva unei persoane juridice. Deoarece temeiul de răspundere cât și procedura aplicabilă au fost reglementate de prevederile legii penale, sistemul trebuie clasificat ca fiind unul quasi-penal. Un sistem similar a fost adoptat în Azerbaidjan, unde “măsurile prevăzute de legea penală” pot fi aplicate unei persoane juridice atunci când a fost comisă o infracțiune în numele sau în interesul acesteia.¹⁷ Procedura respectivă urmează să fie reglementată în legea de procedură penală.¹⁸

Cea mai recentă reglementare privind răspunderea corporativă poate fi găsită în Ucraina. În luna aprilie 2014, după cinci ani de lucru în cadrul procesului legislativ din parlament, au intrat în vigoare modificările la Codul penal care stabilesc temeiuri pentru aplicarea măsurilor prevăzute de legea penală asupra persoanei juridice. De asemenea, cu această ocazie au fost introduse reguli procedurale speciale în Codul de Procedură Penală.

Tabelul 1. Sisteme de răspundere penală în țările membre ACN

Răspunderea penală	Răspundere punitivă administrativă	Răspundere quasi-penală
Albania Bosnia și Herțegovina Croatia Estonia Georgia Lituania Fosta Republică Iugoslavă Macedonia Moldova Muntenegru România Serbia Slovenia	Bulgaria Rusia	Azerbaidjan Letonia Ucraina
12	2	3

A se vedea și Anexa 2 pentru informații privind sistemele de răspundere corporativă în alte țări care fac parte din Convenția Anti-mită OECD

1.3 Evaluarea eficienței – aspecte procedurale

În general, se admite faptul că procedurile penale sunt un mijloc mai eficient pentru dovedirea vinovăției unei persoane decât procedurile administrative. Avantajul procedurilor penale constă în următoarele:

- Un set mai mare de instrumente de investigație și măsuri coercitive;
- Mai multe oportunități pentru asistența juridică reciprocă;
- Perioade de prescriere mai mari.

Instrumente de investigație

Principalul avantaj cu privire la procedurile penale în comparație cu alte proceduri juridice constă într-un set mai mare de tehnici de investigație și măsuri coercitive care sunt autorizate spre folosire în context penal. Instrumente speciale, cum sunt perchezițiile și sechestrul, interceptarea comunicațiilor, arestarea preventivă, etc., sunt puse la dispoziție, în mod tradițional, doar pentru detectarea și dovedirea infracțiunilor. Totuși, în contextul răspunderii corporative, situația diferă considerabil. Aplicarea unei pedepse administrative (sau a unei măsuri coercitive quasi-penale) asupra unei corporații pentru comiterea unei infracțiuni înseamnă de obicei că infracțiunea a fost depistată și dovedită, adică a fost efectuată procedura penală cu toate prerogativele acesteia. Astfel, toate măsurile care pot fi luate pentru a dovedi vinovăția făptuitorului pot fi de asemenea indirect folosite pentru a dovedi răspunderea persoanei juridice.

Urmărirea penală cu succes a delictelor internaționale, cum sunt cazurile *Siemens și MAN* în Germania, arată că pot fi construite cazuri temeinice împotriva persoanelor juridice în țări cu sisteme de răspundere administrativă sau quasi-penală.²⁰ Cazul *GAMA* din Letonia poate fi inclus în această listă. În anul 2013, procuratura a aplicat o amendă în valoare de 1,210.688 euro companiei *GAMA Holding*, o societate cu operațiuni internaționale pe scară largă²¹, pentru trafic de influență. Autoritățile letone au reușit să dovedească faptul că reprezentantul regional al companiei a oferit un avantaj necuvenit de 3,4% din suma totală a contractului (aproximativ 11 milioane euro) unui “consultant” pentru a se asigura că acesta din urmă își va exercita influența asupra funcționarilor din *Latvenergo*, societatea electrică cu capital de stat. Prin utilizarea informației interne obținută ilegal, societatea *GAMA Holding* a întocmit o ofertă adaptată și a câștigat un contract de achiziție publică pentru lucrări de reconstrucție la o centrală electrică. Deoarece probele strânse prin intermediul tehnicilor speciale de investigație au fost atât de convingătoare, atât societatea *GAMA Holding* cât și reprezentantul regional al acesteia au recunoscut faptele și au cooperat în mod semnificativ cu investigatorii. Mai mult, societatea *GAMA Holding* și societatea *Latvenergo* au modificat acordul pentru a reduce prețul proiectului de reconstrucție al centralei electrice cu un procent de 3,4%.

Astfel, în cele mai multe cazuri, toate probele necesare împotriva unei persoane juridice pot fi strânse în cursul procedurilor penale efectuate împotriva infractorului uman. Totuși, este posibil ca avantajul procedurilor penale să devină evidente în cazul în care investigația împotriva făptuitorului persoană fizică nu poate să fie inițiată sau finalizată. În Federația rusă, de exemplu, în cazul în care persoana juridică este singură și separat anchetată, ancheta trebuie efectuată în cadrul procedurilor administrative, ceea ce înseamnă că măsurile de acoperire și coercitive nu se află la dispoziția anchetatorilor.²² O problemă similară există în Bulgaria. Pe de o parte, legea prevede ca procedura de sancționare a unei persoane juridice să fie inițiată chiar și atunci când procedurile penale împotriva făptuitorului persoană fizică nu pot să fie inițiate sau au fost abandonate pe temeiuri legale, dar pe de altă parte, legea nu prevede nicio posibilitate de a folosi tehnicile speciale de investigație sau măsurile coercitive în afara procedurii penale.²³

Disponibilitatea instrumentelor eficiente de investigație pare să fie o problemă și în țările cu sisteme de răspundere quasi-penală. În Letonia, de exemplu, o persoană juridică poate face obiectul unei proceduri separate pentru a se constata dacă există temeiuri de sancționare a acesteia,²⁴ dar în astfel de cazuri instrumentele de investigație cum sunt interceptarea comunicațiilor și folosirea agenților sub acoperire nu sunt disponibile.²⁵

Asistența judiciară reciprocă

Există un număr de instrumente internaționale care reglementează asistența judiciară reciprocă (MLA) în materie penală, dar doar puține tratate se referă la MLA în materie administrativă.²⁶ În domeniul legislației administrative, actuala legislație internațională nu este nici pe departe suficientă pentru a permite cooperarea între state. Astfel, procedurile administrative pot să fie inadecvate în cazurile de anvergură internațională. În mod tipic, toată asistența judiciară reciprocă necesară este posibil să fie obținută dacă făptuitorul persoană fizică este investigat. Dar la fel, poate să apară o problemă în acele cazuri în care persoana juridică trebuie să fie anchetată și judecată separat. În egală măsură, cooperarea internațională poate să fie necesară doar după ce urmărirea penală împotriva persoanei fizice s-a încheiat, de exemplu, în cursul procedurilor judiciare.

Pentru a avea acces la o cooperare internațională eficientă în toate cazurile privind corporațiile, țările care aplică un sistem de răspundere administrativă au nevoie de o legislație națională specială. În Germania și Italia, de exemplu, accesul la instrumentul de MLA în materie penală este extins și la procedurile de sancționare a entităților juridice.²⁷ Absența unei legislații naționale similare, ca în situația actuală din Rusia și Bulgaria, poate complica în mod semnificativ investigarea companiilor internaționale.

Termenele de prescripție

O altă diferență tradițională între răspunderea administrativă și cea penală este aceea că infracțiunile se bucură de obicei de perioade mai mari de prescripție. În plus față de termenele de prescripție, unele țări prevăd termene limită pentru finalizarea investigației. De exemplu, în Rusia, o investigație administrativă trebuie finalizată într-o lună.²⁸ Acest termen, care poate fi prelungit pentru încă o lună, se aplică și procedurilor de sancționare a persoanelor juridice. Este evident faptul că o perioadă atât de scurtă reprezintă o provocare foarte mare pentru a finaliza o investigație, ceea ce înseamnă că în practică procedurile efectuate împotriva persoanelor juridice depind foarte mult de rezultatele investigației efectuate împotriva persoanei fizice.

Instanța competentă

Mai există un aspect care trebuie luat în considerare la proiectarea unui sistem de răspundere corporativă de natură administrativă, și anume problema instanței competente. Deoarece miza este răspunderea pentru infracțiuni, este rezonabil să se susțină că instanțele penale sunt cele mai potrivite pentru a judeca astfel de cazuri. Avantajul instanțelor penale devine evident în acele cazuri în care o persoană juridică este judecată înaintea făptuitorului persoană fizică, ceea ce înseamnă că nicio altă instanță nu a stabilit încă comiterea infracțiunii. Într-un astfel de caz, cea mai importantă dezbatere se referă la chestiuni privind existența unei legi penale sau a unor proceduri cu caracter penal. Prin urmare este rezonabil să se creadă că judecătorii din instanțele penale sunt cei mai competenți să judece cazurile instrumentate împotriva persoanelor juridice. Competența de fond mai bună a acestora reprezintă probabil motivul principal pentru care Germania și Italia, jurisdicții care în mod tradițional s-au opus conceptului de răspundere penală a persoanei juridice, au acordat instanțelor penale atribuții în efectuarea procedurilor administrative în vederea sancționării persoanelor juridice.²⁹

De asemenea este important de subliniat faptul că Bulgaria, care aplică sancțiuni persoanelor juridice pentru infracțiuni încă din anul 2005, ia măsuri în prezent pentru a schimba legislația în această privință. În locul instanței administrative, proiectul de Lege privind modificări și completări la legea LAOS va desemna instanța regională în jurisdicția căreia își are sediul societatea în cauză pentru a judeca în calitate de primă instanță și instanță de apel pentru a judeca apelurile la hotărârile date de prima instanță.³⁰

Garanții procedurale

În afara aspectului privind eficiența, procedurile de sancționare trebuie să fie evaluate și din perspectiva statului de drept. Deoarece sancțiunile penale au de obicei consecințe negative serioase asupra persoanelor condamnate, aplicarea sancțiunilor penale este însoțită de anumite garanții procedurale, cum sunt prezumpția de nevinovăție, dreptul de a prezenta o apărare, garanția împotriva auto-incriminării, etc. Într-o procedură administrativă nu sunt întotdeauna prezente garanții comparabile, impactul acesteia nefiind considerat la fel de dăunător. Prin urmare, în cazul în care un stat dorește să aplice sancțiuni persoanelor juridice doar prin intermediul legislației administrative, trebuie să prevadă ca obligatorii garanțiile procedurale în cadrul procedurilor administrative, cel puțin în cazurile în care persoanele juridice sunt condamnate pentru infracțiuni. În caz contrar, este posibil ca sistemul să nu poată respecta cerințele stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului sau de alt mecanism în vigoare cu privire la drepturile omului.³¹

1.4 Evaluarea eficienței – aspecte referitoare la prevenire

Condamnarea pentru infracțiunea comisă nu înseamnă doar o pedeapsă, aceasta poartă cu ea și un stigmat care poate dăuna în mod grav statutului și relațiilor unei persoane în cadrul comunității. Răspunderea administrativă are un efect similar scăzut sau chiar inexistent. Prin urmare este un fapt general cunoscut că răspunderea penală asigură un efect disuasiv mai puternic decât răspunderea administrativă. Efectul stigmatizant al unei condamnări penale este uneori mai de temut decât pedeapsa însăși.

Totuși, în contextul răspunderii corporative, valabilitatea acestei presupuneri nu este atât de evidentă. După cum s-a menționat mai sus, sancțiunile administrative pot de asemenea să fie aplicate corporațiilor pentru fapte incriminate de legea penală. Se poate susține în mod rezonabil că natura faptei ilicite are mai mult sens pentru publicul larg decât clasificarea juridică sau “titlul” pedepsei. Prin urmare, deoarece faptele ilicite în cauză sunt în mod tradițional infracțiuni (printre acestea luarea și darea de mită), oprobiul public care rezultă din aceasta poate să nu depindă de faptul dacă pedeapsa a fost aplicată prin proceduri administrative sau penale. Se pare chiar că, în mod tipic, oprobiul public vizează făptuitorul uman, în timp ce corporațiile au tendința să păstreze încrederea clienților și a partenerilor acestora.

Cazul *Land Exchange*, din Estonia, demonstrează faptul că societățile comerciale sunt mult mai rezistente la sancțiunile penale decât persoanele fizice. După cum este arătat în Secțiunea 5.1.1. de mai jos, o societate de construcții proeminentă a reușit să-și mențină poziția pe piață în cursul perioadei de criză economică în ciuda faptului că a fost investigată, judecată și condamnată pentru mituirea unui membru al guvernului în funcție.³² Dimpotrivă, reputația fostului ministru condamnat a fost distrusă iar acesta a fost obligat să se retragă din politică. Mai mult, partidul politic pe care acesta l-a condus și care deținea 13% din locurile din parlament în perioada comiterii infracțiunii, a încetat să existe încă de dinaintea finalizării cazului. Astfel, este rezonabilă credința potrivit căreia gravitatea pedepsei este mult mai importantă pentru corporații decât tipul de răspundere impusă acestora.

Concluzii

Din punct de vedere procedural, se poate trage concluzia potrivit căreia răspunderea penală a persoanelor juridice este *a priori* mai eficientă decât răspunderea administrativă sau quasi-penală. Totuși, în practică, s-a constatat că ultimul regim poate funcționa de asemenea. Procedurile administrative prezintă deficiențe în comparație cu procedurile penale însă aceste deficiențe pot fi compensate cu ajutorul reglementărilor speciale. Dacă un stat dorește ca regimul său privind răspunderea non-penală să fie la fel de eficient ca cel privind răspunderea penală, trebuie să se asigure cel puțin că poate pune la dispoziție instrumente eficiente de investigație și de asistență judiciară reciprocă pentru toate cazurile, inclusiv în cele în care anchetarea unei persoane fizice nu este posibilă din motive de drept sau de fapt. De asemenea sunt necesare termene suficiente de prescripție și termene limită pentru efectuarea investigațiilor.

Organizațiile internaționale tind din ce în ce mai mult să prefere regimul răspunderii penale pentru persoanele juridice. S-a observat, de exemplu, că organismele de monitorizare, cum sunt Grupul de Lucru privind luarea și darea de mită în tranzacțiile comerciale al OECD, vor “efectua o verificare mai exigentă a țărilor care favorizează un regim al răspunderii non-penale” decât în cazul țărilor cu alte regimuri, deoarece “este posibil ca răspunderea corporativă să nu fie urmărită cu aceeași rigoare” în contextele non-penale.³³ Mai mult, unele instrumente internaționale permit răspunderea administrativă corporativă doar acolo unde răspunderea penală nu poate să fie aplicată unei persoane juridice conform principiilor juridice ale țării respective.³⁴ Prin urmare, se poate considera că va crește tendința spre o răspundere penală în dreptul public internațional în următorii ani.

2. Modele de răspundere corporativă

2.1. Contextul istoric

Regatul Unit și teoria identificării

După cum este menționat în Secțiunea 1.1 de mai sus, răspunderea penală corporativă a rezultat din jurisprudență aproape simultan în două țări cu sistem de drept jurisprudențial (*common law*) – în Anglia și în Statele Unite. Legislația engleză timpurie nega faptul că o corporație putea fie să comită un fapt ilicit fie să răspundă pentru aceasta. La mijlocul secolului al XIX-lea, această viziune a început să se clatine. În primul rând, ideea de responsabilitate corporativă și-a găsit expresia în cadrul răspunderii delictuale pentru fapta altuia. Conform acestei doctrine, care nu se întâlnește în țările de drept civil, o persoană (de obicei un angajator) este responsabilă pentru faptele ilicite ale altei persoane (angajatul său). În anul 1842, compania feroviară a fost condamnată pentru nerespectarea decretului prevăzut de lege de a îndepărta un pod pe care aceasta l-a ridicat deasupra unui drum.³⁵ Patru ani mai târziu, efectul acelei decizii a fost extins de la neîndeplinirea unei obligații legale (*nonfeasance*) la îndeplinirea unei obligații legale într-un mod ilegal (*misfeasance*). O altă companie feroviară a distrus o autostradă în timp ce construia un pod cu nerespectarea reglementărilor legale în materie de construcții.³⁶ În acele cazuri, s-a considerat că obligația statutară nu revine doar angajatorilor persoane fizice dar și corporațiilor.

Aproximativ o sută de ani mai târziu, dezvoltarea răspunderii penale corporative în sistemul de drept englez a înregistrat o schimbare de la stadiul de răspundere delictuală pentru fapta altuia la stadiul de răspundere directă. În anul 1944, a fost confirmat în trei cazuri³⁷ faptul că o corporație poate să fie trasă la răspundere pentru faptele angajaților săi fapte care cu siguranță nu ar fi atras răspunderea unui angajator uman (*nivelul ierarhic superior*) în aceeași situație. Sinteza acestor decizii a fost că faptele (inclusiv intenția) persoanelor din conducerea corporației au fost identificate cu faptele corporației însăși. Acest fel de identificare juridică a permis ca răspunderea corporativă să fie extinsă dincolo de faptele ilicite prevăzute de lege la toate faptele ilicite, inclusiv la cele care necesită elementul *mens rea*. Teoria identificării (denumită și teoria *alter ego*-ului) a ghidat de atunci aplicarea răspunderii penale corporative în Regatul Unit. Mai mult, teoria a avut o influență semnificativă asupra elaborării doctrinei privind răspunderea persoanei juridice în întreaga lume.

Statele Unite și doctrina respondeat superior

Evoluția americană privind răspunderea corporativă a început aproape în același timp și în același mod cu cea engleză. La mijlocul secolului al XIX-lea, surmontând obiecțiunile din dreptul jurisprudențial instanțele au început să dea decizii de condamnare împotriva corporațiilor, la început, pentru omisiune și tulburarea publică și, mai târziu, pentru abateri (*regulatory misdeeds*) care nu necesită elementul *mens rea*.³⁸ Această evoluție s-a inspirat din doctrina *respondeat superior* din cadrul dreptului delictual: principiul potrivit căruia o persoană fizică este responsabilă civil pentru faptele agenților săi.³⁹ Astfel, doctrina americană timpurie privind răspunderea corporativă, la fel ca și doctrină engleză, are un caracter de substituție (*vicarious character*) și a fost restrânsă la fapte ilicite care nu necesită dovedirea elementului subiectiv.

Situația a înregistrat o schimbare la începutul secolului al XX-lea. În cazul de referință *New York Central & Hudson River Railroad Company*⁴⁰, Curtea Supremă a Statelor Unite s-a confruntat cu o lege care arăta o intenție clară legislativă de a impune regimul de răspundere delictuală pentru fapta altuia pentru o faptă ilicită care include cerința elementului *mens rea*. Și anume, Legea Elkins (1903) a prevăzut concret că faptele și omisiunile funcționarului care se află în exercițiul atribuțiilor sale de serviciu vor fi considerate ale corporației în care acesta este angajat. Respingând doctrina tradițională de drept jurisprudențial care se opune răspunderii corporative, Curtea nu doar că a susținut acea lege specifică, dar a proclamat nevoia de răspundere corporativă în termeni emfatici.⁴¹ Curtea a susținut că în cazul în care doar persoanele fizice ar face obiectul legii penale, “multe infracțiuni ar trece nepedepsite”.⁴²

Decizia respectivă nu a rămas neacompaniată. Dimpotrivă, instanțele inferioare au extins rapid răspunderea persoanelor juridice pentru a include și infracțiuni de drept comun în doctrina *respondeat superior*. Conform acestei doctrine, în prezent înrădăcinată adânc în legislația penală federală, o corporație poate fi trasă la răspundere pentru faptele oricăruia dintre agenții săi care comite o infracțiune în cadrul atribuțiilor sale de serviciu și cu intenția de a fi în beneficiul corporației.⁴³ Trebuie arătat faptul că expresia “oricare dintre agenții săi” este interpretată în sens larg. Conform abordării Statelor Unite, spre deosebire de conceptul englezesc de *alter ego*, poziția făptuitorului în ierarhia societății nu este relevantă. Când condițiile privind *respondeat superior* sunt întrunite, “corporația poate să răspundă penal pentru faptele angajaților subordonați, chiar și necalificați”⁴⁴

Evoluții ulterioare

Ambele teorii au avantaje și dezavantaje. Teoria identificării stabilește mai mult sau mai puțin limite clare pentru legea penală, fapt important pentru statul de drept. Trebuie amintit faptul că normele legii penale trebuie să protejeze nu doar persoane (fizice sau juridice) prin legea penală, ci și *împotriva* ei. Pe de altă parte, este în mod clar prea limitată pentru a corespunde cu realitățile organizaționale din prezent. Corporațiile sunt structuri foarte complexe cu procese colective de elaborare a deciziilor, în care sunt implicate multe persoane în afara persoanelor cu cea mai înaltă poziție. Prin urmare, când are loc o faptă ilicită de natură corporativă este deseori foarte dificil să se identifice făptuitorul persoană fizică. Cu cât este mai mare societatea cu atât este mai probabil faptul că aceasta poate să se sustragă de la răspunderea prevăzută în cadrul teoriei identificării.⁴⁵

Sistemul american de răspundere corporativă evită această critică, dar prezintă alte probleme serioase. Deoarece societatea poate să fie sancționată pentru faptele ilicite ale angajatului său aflat într-o poziție mai inferioară chiar dacă angajatul a acționat *ultra vires* și societatea a depus toate eforturile pentru a împiedica acțiunea ilegală a angajaților sau agenților săi, societatea nu are practic nici un mijloc de a se apăra. Mai mult, o corporație mare nu poate să oprească în cele din urmă comiterea de fapte ilicite, deoarece este imposibil de controlat comportamentul și gândirea fiecărui angajat. Astfel, responsabilitatea penală a corporațiilor este, într-o anumită măsură, o chestiune ce ține de ocazie fapt care nu este nici just și nici nu are un efect disuasiv corespunzător.⁴⁶

Situația paradoxală în care o teorie este prea limitată ca să fie eficientă în timp ce cealaltă este prea vastă ca să fie echitabilă a determinat teoreticienii și legislatorii să caute o a treia metodă. Au apărut două abordări alternative. În prima, teoria identificării a fost extinsă astfel încât răspunderea persoanei juridice să poată fi atrasă de lipsa supravegherii angajaților de către conducere. Aceasta este abordarea organizațiilor internaționale. Ghidul de bune practici al OECD, de exemplu, prevede că o persoană juridică trebuie trasă la răspundere și atunci când “o persoană cu atribuții de conducere la cel mai înalt nivel nu oprește o persoană dintr-o poziție inferioară de la mituirea unui funcționar străin, inclusiv prin lipsa supravegherii acestuia din urmă sau prin neimplementarea unor controale interne adecvate, programe sau măsuri de conformitate sau etice”.⁴⁷ Un principiu similar este prevăzut în articolul 18 din Convenția Penală privind Corupția a Consiliului Europei.

Cealaltă alternativă la doctrinele originale, derivate se bazează pe credința conform căreia faptele și vina corporativă nu sunt aceleași cu ale unei persoane fizice. Astfel de teorii încearcă să separe răspunderea corporativă de răspunderea persoanei fizice și prin definirea acesteia în schimb din punct de vedere organizațional. Olanda poate fi considerată un pionier în acest domeniu. În anul 1976, legiuitorul olandez a modificat secțiunea 51 din Codul Penal stabilind în mod simplu și clar că toate faptele ilicite pot fi comise de persoane fizice sau juridice. Noua legislație se baza pe ideea conform căreia o corporație este o identitate independentă și poate comite singură infracțiuni. Cu aceste modificări, instanțelor și teoreticienilor din Olanda le-a revenit sarcina de a asigura un conținut conceptelor de faptă și vinovăție corporativă. Această sarcină a fost îndeplinită cu ajutorul doctrinei de drept civil care analizează comportamentul în lumina

contextului social în care acesta apare. Nu specifică exact care fapte ale persoanelor sunt fapte corporative, dar permite lămurirea chestiunii în funcție de circumstanțe. Cu alte cuvinte, fapta comisă de o persoană fizică poate fi considerată o faptă corporativă atunci când este justificată de un context social relevant.⁴⁸ Așadar, legislația olandeză a început să se orienteze “oarecum cu titlu provizoriu și incomplet, spre criteriile organizaționale pentru răspunderea corporativă.”⁴⁹

În prezent, abordarea organizațională (denumită și “holistică” sau “obiectivă”) și-a găsit numeroși adepți în toată lumea. Un bun exemplu îl reprezintă Codul Penal din Suedia, care a intrat în vigoare în anul 2003. Referitor la infracțiunile economice grave (inclusiv corupție), conform acestei legi o întreprindere trebuie să fie pedepsită independent de orice persoană fizică, dacă acea întreprindere nu a luat toate măsurile organizaționale posibile și necesare pentru a preveni comiterea unei astfel de infracțiuni.⁵⁰ Un alt exemplu bun este Australia, care urmărea teoria identificării, dar și-a modificat legislația și doctrina în mod substanțial în anul 2001. Conform noii legislații, o persoană juridică este răspunzătoare pentru faptele ilicite comise de oricare angajat care se află în mod concret sau aparent în exercițiul atribuțiilor de serviciu dacă societatea a autorizat sau a permis fapta ilicită în mod expres, tacit sau implicit. Autorizarea sau permisiunea se pot manifesta în cadrul culturii corporative care a ghidat, încurajat, tolerat sau condus la comiterea faptei ilicite; și chiar și atunci când nu a fost de creată sau dezvoltată o cultură bazată pe respectarea normelor.⁵¹

Din perspectivă teoretică, modelul organizațional pare să ofere o alternativă “corectă” la cele două abordări originale. Pedepsirea unei persoane juridice reprezintă o idee bună doar în cazul în care persoana juridică este vinovată. Problema o reprezintă posibilitatea practică a detectării unei culturi corporative. O corporație care acționează inadecvat poate să aibă două culturi, una pe hârtie pentru a fi prezentată autorităților de stat la nevoie și alta în practică. Problema apare în special în legătură cu infracțiuni internaționale cum este luarea și darea de mită. Mituirea nu reprezintă un accident care apare din întâmplare, ci o faptă bine pregătită, executată în mod secret. Dacă regulile și regulamentele interne pot proteja o societate de la urmărirea penală, crearea acestora este un alt aspect care să fie adăugat pe listă atunci când se plănuiește comiterea unei infracțiuni. Dovedirea faptului că adevărata cultură a societății nu este cea oficială poate fi la fel de dificilă ca dovedirea implicării conducerii în comiterea infracțiunii. Prin urmare, există îndoieli asupra faptului că, din punct de vedere practic, modelul organizațional poate fi considerat mai eficient decât modelul *alter ego*.

2.2. Modele de răspundere în țările ACN

Conform celor menționate mai sus, există patru modele de bază de răspundere corporativă:

- 1) **Modelul identificării** când răspunderea persoanei juridice poate să fie atrasă doar de fapta ilicită comisă de funcționarii săi superior, cum sunt persoanele din vârful conducerii sau cu atribuții reprezentative;
- 2) **Modelul extins al identificării** când răspunderea persoanei juridice poate fi de asemenea atrasă în cazul lipsei de supraveghere a angajaților din partea conducerii (lipsa regulii care prevede supravegherea);
- 3) **Modelul privind răspunderea pentru fapta altuia** când răspunderea persoanei juridice poate fi atrasă de o infracțiune comisă de un angajat în exercițiul atribuțiilor sale de serviciu și cu intenția de a fi în beneficiul corporației
- 4) **Modelul organizațional** când răspunderea persoanei juridice este stabilită în funcție de deficiențele existente la nivelul culturii sale corporative.

Printre cele 17 țări membre ACN analizate, toate cele patru modele sunt reprezentate. Marea majoritate a statelor (14) folosesc o versiune a modelului identificării. (vezi tabelul 2 de mai jos). Nouă dintre acestea – Azerbaidjan, Bosnia și Herțegovina, Georgia, Letonia, Lituania, Fosta Republică Iugoslavă Macedonia, Slovenia, Serbia și Ucraina – au prevăzut expres în legislație că lipsa de supraveghere din partea conducerii

poate atrage și răspunderea corporativă. Sistemele privind răspunderea administrativă punitivă din Rusia și Bulgaria urmează modelul privind răspunderea pentru fapta altuia, și România este singura țară în care conceptul de răspundere corporativă a fost dezvoltat în lumina modelului organizațional.

Tabelul 2. Modele de răspundere corporativă în țările membre ACN

Modelul identificării	Modelul extins al identificării	Modelul privind răspunderea pentru fapta altuia	Modelul organizațional
Albania Croația Estonia Moldova Munteșnegru	Azerbaidjan Bosnia și Herțegovina Georgia Letonia Lituania Fosta Republică Iugoslavă Macedonia Serbia Slovenia Ucraina	Bulgaria Rusia	România
5	9	2	1

2.3 Persoanele care pot fi trase la răspundere corporativă

2.3.1. Răspunderea pentru faptele unei persoane responsabile

Definiția “persoanei responsabile”

În țările care urmează un anumit fel de model de identificare, sfera răspunderii corporative este în mare măsură determinată prin definiția persoanei responsabile (sau ofițerul cu atribuții de control). Cu cât definiția acoperă mai mulți agenți, cu atât implementarea poate fi mai flexibilă (și eficientă). Încumând, două tipuri de definiție sunt disponibile – **instituțional** și **funcțional**. Prima definește persoana responsabilă prin apartenența într-un consiliu corporativ sau alte consilii de conducere; ultimul se concentrează pe responsabilitățile agentului. Există și un al treilea mod, care combină criteriul instituțional și funcțional.⁵²

Definiția funcțională (și combinată) trebuie să fie considerată mai eficientă decât definiția pur instituțională. Deoarece definiția funcțională nu depinde de numirile oficiale, aceasta poate să fie mai bine ajustată la modul de funcționare reală a societății în cauză. Cele mai multe țări care folosesc definiția funcțională au declarat că natura formală a relației dintre societate și agent nu este relevantă în măsura în care agentul îndeplinește sarcinile menționate în definiție.⁵³ În plus, definiția funcțională poate să fi mai potrivită pentru societățile străine care pot să aibă diferite structuri de supraveghere și de conducere. Cazul GAMA în Letonia (vezi secțiunea 1.3 de mai sus) dovedește ultimul argument. Persoana care a atras răspunderea societății în acest caz a fost reprezentantul regional care nu aparținea niciunui organ de supraveghere sau conducere al societății.

O bună definiția funcțională se găsește în legislația din Munteșnegru, care definește persoana responsabilă astfel:

Prin persoană responsabilă se înțelege o persoană fizică însărcinată cu anumite atribuții în cadrul unei entități juridice, o persoană autorizată să acționeze în numele entității juridice și o persoană despre care se poate presupune în mod rezonabil că este autorizată să acționeze în numele entității juridice. Persoana fizică care acționează în numele entității juridice în calitate de acționar este de asemenea considerată persoană responsabilă.⁵⁴

Trebuie subliniate două calități. Prima, este menționat direct faptul că acționarii care acționează în numele persoanei juridice sunt considerați persoane responsabile. Experiența din multe țări membre ACN a arătat că proprietarii și acționarii majoritari sunt deseori implicați în procesul de conducere, chiar și atunci când nu aparțin organelor de supraveghere și conducere ale societății. Celălalt avantaj al definiției constă în faptul că aceasta definește persoana responsabilă dintr-un punct de vedere extern. Persoana responsabilă este și persoana despre care se poate *presupune în mod rezonabil* că este reprezentantul societății. Posibilitatea de a folosi un punct de vedere extern pentru a evalua statutul unui agent face considerabil mai dificil pentru societatea implicată în comiterea de fapte ilicite să ascundă persoanele reale din conducerea sa.

Prin urmare, aria persoanelor responsabile care comit acte ce pot atrage răspunderea penală a entității juridice este formată nu doar din persoane cu atribuții de conducere la nivel înalt, ci și din orice persoană cu atribuții de a acționa în numele persoanei juridice. Cu alte cuvinte, nu există nicio diferență privind consecințele juridice în funcție de ierarhia persoanei juridice implicate: toate persoanele autorizate să acționeze în calitate de persoane responsabile în cadrul entității juridice pot să atragă răspunderea entității juridice.

Faptele persoanei responsabile

În plus față de existența unei definiții flexibile și clare a “persoanei responsabile”, trebuie îndreptată atenția asupra faptelor comise de persoana responsabilă care să atragă răspunderea persoanei juridice. Este evident că răspunderea corporativă este atrasă dacă o persoană responsabilă comite personal elementele unei infracțiuni. (de ex. oferă sau promite o mită, dă mită etc.). Dar, în plus față de aceasta, răspunderea corporativă trebuie atrasă și când o persoană responsabilă dă ordine, influențează sau ajută un angajat să comită o infracțiune. În cele mai multe țări, la acest rezultat se ajunge prin reguli și concepte generale, cum ar fi conspirația, complicitatea, comiterea de către un delegat, etc. O soluție alternativă se poate găsi în legislația din Slovenia, care definește implicarea persoanei responsabile în termeni manageriali. Conform legislației slovene, fapta ilicită comisă de către o persoană poate să atragă răspunderea corporativă dacă: (1) infracțiunea comisă se referă la îndeplinirea unei rezoluții, ordin sau aprobări ilegale date de organele de supraveghere sau conducere a persoanei juridice, sau (2) organele de supraveghere sau conducere a persoanei juridice au influențat făptuitorul sau i-au permis acestuia să comită infracțiunea.⁵⁵

Legislația slovenă merge și mai departe, prevăzând că unei persoane juridice i se poate imputa o infracțiune și dacă persoana juridică “are la dispoziția sa beneficiul proprietății obținut ilegal sau folosește obiectele obținute prin comiterea unei infracțiuni”.⁵⁶ Aceasta înseamnă, în esență, că acceptarea infracțiunii post-factum din partea conducerii poate crea răspunderea corporativă. Această regulă, împreună cu regula privind acceptarea lipsei de supraveghere, indică faptul că Slovenia și-a îmbogățit “modelul identificării” cu idei privind abordarea organizațională. Astfel, Slovenia a generat un model original care reușește să fie, în unele privințe, mai eficient decât sunt de obicei modelele identificării.

Comportamentul inadecvat post-factum poate atrage răspunderea corporativă în Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei de asemenea. Conform legislației sale, persoana juridică este răspunzătoare pentru o infracțiune comisă de angajații sau reprezentantul său dacă organul de supraveghere sau de conducere a ascuns sau nu a raportat infracțiunea înainte de începerea urmăririi penale împotriva făptuitorului.⁵⁷ Această regulă, totuși, este valabilă doar cu privire la o infracțiune care are ca rezultat produse infracționale semnificative sau produce pagube semnificative⁵⁸ unei terțe părți.

Domeniul definiției și faptele persoanei responsabile sunt importante în acele țări care nu acceptă regula privind lipsa de supraveghere pentru a impune răspunderea unei persoane juridice. În acest sens, cele mai provocatoare situații sunt cele din Estonia și Croația.

Legea estoniană este foarte laconică prevăzând simplu că “o persoană juridică trebuie să fie trasă la răspundere pentru o faptă care este comisă în interesul unei persoane juridice de organul său, un membru al acestuia, sau de oficialii ierarhici superiori sau reprezentantul competent.”⁵⁹ Deoarece în lege nu este prevăzută o definiție a “reprezentantului competent”, întinderea răspunderii penale pe care o presupune trebuie clarificată de jurisprudență. Până în prezent, instanțele au aplicat acest concept angajaților care “au acționat la ordin sau cu aprobarea unui oficial ierarhic superior” și “persoanelor din conducerea la nivel mediu care sunt împuternicite într-un anumit domeniu să ia decizii independente și astfel să direcționeze voința persoanei juridice”.⁶⁰

Cadrul juridic în Croația este comparabil. Conform definiției dată de lege, persoana responsabilă este “o persoană fizică responsabilă cu operațiunile persoanei juridice sau căreia i s-au încredințat sarcini care fac obiectul operațiunilor persoanei juridice”⁶¹ După cum a fost confirmat de autoritățile din Croația, definiția nu include toți angajații, ci doar acei angajați care au atribuții de reprezentare, de luarea deciziilor și de supraveghere.⁶²

În ciuda legislației relativ simple, ambele țări au o practică considerabil bogată cu privire la implementare. În perioada 2010 – 2013, Estonia a trimis în judecată 200 de persoane juridice din care 27 pentru infracțiuni de mită. Ultima cifră este cea mai mare în rândul țărilor ACN. (vezi date comparabile în secțiunea 4.2 de mai jos). În Croația în perioada 2010 – 2012, 12 persoane juridice au fost trimise în judecată în cazuri în care investigația a fost efectuată de Biroul de Suprimare a Corupției și Crimei Organizate.

Mai mult, ambele state au reușit să descopere și să trimită în judecată cazuri de corupție la nivel înalt. În cazul *Land Exchange* principala societate de construcții din Estonia, AS Merko Ehitus⁶³, a fost condamnată pentru mita dată ministrului mediului precum și directorului general al Oficiului de Cadastru și a fost pedepsită la o amendă de 798.000 euro.⁶⁴ Prin intermediul unui mecanism de corupție complicat, societatea a achiziționat 37 suprafețe de teren proprietate publică cu o valoare totală de 12 milioane euro și intenționa să achiziționeze încă 9 suprafețe în valoare de 7,2 milioane euro. În același caz, o sucursală a societății AS Merko Ehitus a fost amendată cu 127.823 euro pentru mituirea altui ministru pentru a obține avantaje în procesul de achiziție publică privind noul sediu al ministerului.

În cazul *Fimi Media*, fostul prim ministru al Republicii Croația și partidul politic din care făcea parte au fost condamnați în primă instanță pentru deturnarea fondurilor publice și a banilor proveniți din donații pentru partid. Inculpatul, în calitate sa de prim ministru și-a exercitat influența asupra reprezentanților instituțiilor publice și a societăților deținute parțial sau exclusiv de stat pentru ca societatea Fimi Media să obțină contractul de furnizare de bunuri și servicii, indiferent de condiții. Prin acest mecanism, Fimi Media d.o.o. a obținut în total 4,5 milioane euro, bani care au fost mai târziu împărțiți între inculpat, partenerii săi și partidul său politic. Prima instanță l-a condamnat pe fostul prim ministru la 9 ani de închisoare, partidul politic a primit o amendă de 667.000 euro și a condamnat societatea Fimi Media d.o.o. la dizolvarea obligatorie. În afara acestui caz, în Croația, se află pe rol judecarea cazului împotriva unei societăți farmaceutice care a fost trimisă în judecată pentru mituirea unui număr de 337 medici și farmaciști din toată țara pentru a obține vânzări mai mari de medicamente din oferta sa (denumit cazul *Hippocrate*). Aceste cazuri, care așteaptă încă o decizie finală a instanței, dovedesc funcționarea sistemului de aplicarea legii.

Conform studiilor de caz, până în prezent, Estonia nu are nevoie de o definiție mai extinsă a “persoanei responsabile” sau de regula privind lipsa de supraveghere pentru a trimite în judecată o persoană juridică pentru mită. În toate cazurile în care mita a fost dată în interesul unei persoane juridice, au fost implicate persoane din conducere la nivel înalt sau chiar proprietarii persoanelor juridice respective. În cazul *Land Exchange*, de exemplu, realizarea mecanismului de corupție s-a realizat sub îndrumarea președintelui consiliului societății, persoana care a fondat societatea și care, în perioada comiterii infracțiunii, era principalul acționar. În Estonia, chiar și companiile mari sunt controlate într-o mare măsură de proprietari (sau acționari majoritari), și este foarte puțin probabil ca un agent de nivel inferior ar îndrăzni să acționeze

ilegal din proprie inițiativă. Angajații pot fi implicați în calitate de făptuitori, dar persoanele din conducere sau chiar proprietarii sunt aproape întotdeauna organizatorii. În plus, deoarece are legătură cu corupția la nivel înalt, implicarea persoanelor responsabile este și mai probabilă, deoarece oamenii de afaceri la nivel înalt au acces mai mare la politicieni și oficialii de rang înalt decât angajații obișnuiți. Totuși, este posibil să apară probleme în legătură cu societăți mari transnaționale, care au modalități de gestionare mult mai complicate și în care aportul acționarilor nu este atât de direct și personal. Prin urmare, este rezonabil să se considere că, pe termen lung, practicienii din Estonia ar beneficia de o definiție mai extinsă privind "persoana responsabilă" precum și adoptarea regulii privind "lipsa de supraveghere".

2.3.2. Răspunderea privind lipsa de supraveghere

După cum a fost menționat mai sus, cele mai multe țări ACN au acceptat lipsa de supraveghere ca temei pentru răspunderea corporativă. Regula privind "lipsa de supraveghere" este stabilită conform instrumentelor internaționale, cum sunt Convenția Consiliului Europei privind Legea Penală referitoare la Corupție⁶⁵, Ghidul de Bune Practici al OECD⁶⁶, etc. Principala diferență tehnică constă în faptul că unele legi definesc regula prin persoana responsabilă⁶⁷, în timp ce altele vorbesc direct despre organisme de supraveghere și administrare⁶⁸. În conformitate cu legea din Serbia, de exemplu, răspunderea persoanei juridice "există și acolo unde lipsa de supraveghere sau control de către persoana responsabilă a permis comiterea infracțiunii în beneficiul persoanei juridice de către o persoană fizică care își exercită atribuțiile sub supravegherea și controlul persoanei responsabile". Un exemplu analog poate fi găsit în legislația Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei, care stabilește că "comiterea faptei a avut loc din cauza omisiunii supravegherii obligatorii din partea organului guvernamental, a organului de administrare sau a organului de supraveghere". În plus, și aceasta este excepțional, legislația Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei prevede că entitatea juridică este de asemenea responsabilă când organele corporative nu reușesc să prevină comiterea faptei penale a angajatului sau a reprezentantului.⁶⁹

Din păcate, niciuna dintre țări nu a aplicat cu succes regula privind lipsa de supraveghere, și prin urmare nu este posibilă o analizare a modului cum aceasta poate fi stabilită în practică. Totuși, autoritățile din mai multe țări au subliniat în răspunsurile acestora la chestionare faptul că nu este suficient să se arate absența unei bune gestionări în cadrul societății; ci trebuie dovedită legătura causală dintre omisiunea persoanei responsabile și infracțiunea comisă de subordonat.⁷⁰

2.3.3. Răspunderea pentru acțiunea unei persoane conexe

Sistemele de răspundere punitivă administrativă din Rusia și Bulgaria pot fi considerate că se bazează pe răspunderea pentru fapta altuia. Legislația rusă nu definește anumite persoane a căror fapte pot atrage răspunderea persoanei juridice ci doar că fapta ilicită trebuie comisă "în numele sau în interesul" persoanei juridice⁷¹. Astfel, din punct de vedere teoretic, fapta ilicită a fiecărui angajat poate fi imputată persoanei juridice. Totuși, conform examinărilor OECD, marea majoritate a cazurilor trimise în judecată de la adoptarea prevederilor relevante au legătură cu situațiile în care proprietarul sau administratorul persoanei juridice a atras răspunderea.⁷²

Legea bulgară este mai concretă. Prevede exact că o persoană juridică trebuie sancționată pentru faptele ilicite comise de un angajat, căruia i s-a atribuit o anumită sarcină de către persoana juridică, atunci când fapta ilicită a fost comisă în timpul sau în legătură cu îndeplinirea acestei sarcini. Legea nu ține cont de motivele care l-au determinat pe angajat să comită fapta ilicită.⁷³

2.3.4. Răspunderea prin intermediul conceptului de vinovăție corporativă

România este singura țară ACN în care doctrina privind răspunderea corporativă a fost dezvoltată în lumina abordării organizaționale. Legea nu determină persoanele specifice ale căror acțiuni atrag răspunderea unei entități juridice, dar necesită ca "faptele acestora trebuie să fie comise cu forma de vinovăție prevăzută de

legea penală”.⁷⁴ Nu se specifică în lege ce constituie vinovăția persoanei juridice, dar conform doctrinei, vinovăția trebuie imputată în două etape, nu doar persoanei fizice, dar și persoanei juridice (organismelor sale) care a instigat, autorizat, tolerat comportamentul infracțional, nu a controlat sau nu a supravegheat angajații săi, nu a asigurat o organizare internă adecvată sau o politică de integritate adecvată.⁷⁵

Întrebarea dacă răspunderea unei persoane juridice poate să fie atrasă prin acțiunea unei persoane fără o legătură oficială cu persona juridică a fost abordată în cazul *M.R.*, în care două societăți au fost condamnate pentru spălare de bani și complicitate la luare de mită și au fost condamnate la plata unei amenzi și pedeapsa cu dizolvarea. Dl. M.R. era directorul Agenției de Stat pentru Protecția Mediului în județul V. și avea atribuții de a acorda autorizații de mediu societăților care operau în regiune. Dl. M.R. a exercitat o presiune constantă asupra acestor societăți, și a condiționat emiterea autorizațiilor de primirea mitei. O societate care are nevoie de o autorizație de mediu era sfătuită să încheie contracte de consultanță sau alt tip de contract de prestări servicii cu una din cele două societăți controlate de inculpatul Dl. M.R., fie societatea MM fie societatea CW. În total, 400.000 euro de bani ilegali au fost strânși în conturile bancare ale celor două societăți.

Chestiunea prezentată în cauză a fost faptul că la momentul comiterii infracțiunii dl. M.R. nu avea o legătură oficială cu societățile MM și CW. Deși era fondatorul ambelor societăți, acesta a vândut în acte aceste societăți persoanelor de încredere după ce a fost desemnat funcționar. Oricum, noii proprietari și administratori era doar ”marionete” care executau deciziile luate de dl. M.R. Instanța a constatat că acești noi administratori nu puteau să fie trași la răspundere penală deoarece aceștia se aflau sub o eroare de fapt. Aceștia nu cunoșteau originea banilor și nici motivele încheierii contractelor. Prin urmare, elementul *mens rea* privitor la aceste societăți nu poate identificat în administratorii de drept ai acestor societăți, ci în persoana administratorului de fapt, care era dl. M.R. Acest caz arată că modelul român are destulă flexibilitate să reacționeze la cazuri atipice și, prin urmare, are capacitatea să devină un instrument eficient de control a corporațiilor care încalcă legea. Acest caz este un exemplu în care răspunderea a fost impusă proprietarului beneficiar al societății.

2.4 Legătura dintre persoana juridică și comportamentul inadecvat al reprezentantului său

Criteriul cu privire la interes

Toate modelele de răspundere corporativă caută să stabilească o distincție între infracțiuni care servesc scopurilor private ale făptuitorului și infracțiuni menite să favorizeze activitatea societății. Niciun model nu face persoana juridică responsabilă pentru faptele ilicite comise de persoanele responsabile doar în interesul lor privat. Tipul de legătură dintre corporație și comportamentul agentului său trebuie să fie definit de lege și dovedit în practică. Cel mai frecvent, această legătură este stabilită de *criteriul privind interesul*, ceea ce înseamnă că faptele unui reprezentant pot să fie atribuite persoanei juridice doar dacă acestea au fost comise, cel puțin în parte, în interesul persoanei juridice. Unele țări ACN folosesc de asemenea acest criteriu pentru a face o legătură între comportamentul inadecvat al agentului și activitățile corporației. Formulele standard utilizate în prezent pentru acest criteriu sunt: “în contul”, “în numele”, “în interesul”, “în beneficiul”, “din motive” și “în favoarea”.

În cele mai multe țări ACN, expresiile care se referă la interesul societății (sau beneficiul, etc.) nu sunt explicate în legislație. Totuși, autoritățile din toate statele au susținut că aceste concepte trebuie să fie interpretate în sens general și au confirmat că beneficiul primit de persoana juridică sau destinat acesteia nu trebuie să fie în mod necesar pecuniar.⁷⁶ Același lucru este valabil și în ceea ce privește prejudiciul (sau daunele) cauzate de activitățile corporative.⁷⁷ De asemenea, trebuie menționat faptul că niciun stat nu prevede, ca regulă generală, că beneficiul trebuie să fie efectiv primit sau că prejudiciul trebuie să aibă loc înainte ca răspunderea să poată fi aplicată.⁷⁸ În schimb, această prevedere se găsește doar în legislația din Macedonia în legătură cu regula privind lipsa de supraveghere.⁷⁹

Beneficiul destinat unei entități afiliate

La evaluarea regimului de răspundere corporativă, un aspect important care trebuie avut în vedere este modul în care se abordează grupurile de afaceri afiliate. În cadrul unui regim eficient, societatea care oferă mită în beneficiul unei sucursale sau a societății mamă trebuie să atragă răspunderea cel puțin a unei societăți dacă nu a ambelor societăți. Autoritățile din multe state membre ACN presupun că în țara lor cel puțin societatea care oferă mita este trasă la răspundere într-un astfel de caz.⁸⁰ Totuși, în cele mai multe cazuri, această opinie s-a bazat pe principii juridice generale, deoarece legislația nu reglementează în mod direct situația în care o faptă ilicită este comisă în beneficiul unei societăți asociate, sau chiar a unui terț. O excepție notabilă pozitivă în acest caz o reprezintă legislația din Croația, care stabilește explicit că o persoană juridică trebuie pedepsită pentru fapta ilicită comisă de o persoană responsabilă dacă “persoana juridică a beneficiat sau ar trebui să beneficieze de produsele ilegale pentru ea sau pentru altă persoană”⁸¹.

Acțiunea în limitele responsabilităților

În majoritatea țărilor membre ACN, criteriul cu privire la interes este unicul considerent când se decide dacă fapta ilicită a unui reprezentant poate fi imputată persoanei juridice. Totuși, două țări, Serbia și Muntenegru, prevăd în plus faptul că persoana responsabilă trebuie să acționeze în limitele responsabilităților sale.⁸² Conform legislației din Serbia, “o persoană juridică trebuie să fie trasă la răspundere pentru infracțiunile care au fost comise în beneficiul persoanei juridice de o persoană responsabilă în cadrul atribuțiilor, adică, a competențelor acesteia.”⁸³ În mod similar, legea din Muntenegru stabilește că “o entitate juridică trebuie să fie trasă la răspundere pentru infracțiunea comisă de o persoană responsabilă care a acționat în limitele atribuțiilor sale în numele entității juridice cu intenția de a obține un avantaj pentru entitatea juridică”⁸⁴. Este evident că acest gen de normă restricționează considerabil sfera de activitate care, într-un anumit caz, poate să atragă răspunderea corporativă. Problemele pot să apară în special în legătură cu societăți mari, unde domeniile de responsabilitate sunt deseori alocate unor anumiți membrii din organele de administrație.

„persoana care acționează în numele”

Acționarea în numele persoanei juridice reprezintă un criteriu răspândit pentru a face legătura dintre comportamentul inadecvat al reprezentantului și activitatea societății. Totuși, în ceea ce privește darea sau luarea de mită, acest criteriu nu aduce o valoare adăugată.⁸⁵ Darea sau luarea de mită reprezintă o tranzacție din care ambele părți se așteaptă să beneficieze. Astfel, mituirea în numele societății reprezintă de asemenea mituirea pentru propriu beneficiu. Cu toate acestea, acest criteriu, dacă este prevăzut ca o alternativă la criteriul privind interesul, poate fi de ajutor în urmărirea societății care oferă mita în beneficiul altei societăți. În cazul în care acțiunea întreprinsă în numele persoanei juridice reprezintă un temei independent pentru tragerea la răspundere și acest lucru este dovedit într-un anumit caz, problema cu privire la cine a beneficiat de pe urma faptei ilicite nu mai contează în cazul respectiv. Astfel, țările care acceptă criteriul privind “persoana care acționează în numele” dispun, cel puțin la nivel teoretic, de o armă în plus pe care s-o utilizeze în lupta pentru tragerea la răspundere a conglomeratelor de afaceri pentru orice activitate ilegală.

Trebuie subliniat că criteriul privind “persoana care acționează în numele” poate avea valoare adăugată doar în cazul în care este prevăzut ca o alternativă independentă la criteriul privind interesul. Condiționarea condamnării de dovedirea faptului că ambele criterii sunt îndeplinite într-un anumit caz ar complica exagerat sistemul. Dacă o societate beneficiază de pe urma faptei ilicite nu ar trebui să conteze dacă făptuitorul a acționat în numele acelei societăți sau al alteia.

Alte criterii de legătură

În plus față de aceste criterii larg răspândite, unele țări utilizează și altele mai ordinale. Conform legislației din Macedonia, de exemplu, o infracțiune comisă de o persoană responsabilă poate fi imputată și unei

persoane juridice dacă aceasta a fost comisă “pe seama persoanei juridice”.⁸⁷ Aceasta înseamnă că o faptă trebuie să fie considerată fapta persoanei juridice când persoana juridică suportă consecințele materiale sau juridice ale acelei fapte, de exemplu, când banii societății sunt folosiți pentru mită. Din nou, deoarece acest criteriu reprezintă o alternativă independentă, aspectul privind beneficiarul nu este în mod necesar relevant într-un anumit caz. Un criteriu similar este folosit în Bosnia și Herțegovina și de asemenea în Georgia.⁸⁸

Un alt criteriu este valabil în România. Împreună cu criteriile privind “interesul” și “persoana care acționează în numele”, legislația din România include fraza “în realizarea obiectului de activitate”.⁸⁹ Acest criteriu reprezintă mai degrabă o legătură slabă între fapta reprezentantului și activitatea societății, și prin urmare poate să fie valoroasă în special în cazul în care fapta ilicită a fost comisă de un reprezentant de rang inferior și/sau în beneficiul unui terț.

În sfârșit, alte două criterii originale ar trebui evidențiate. Legislația din Croația stabilește răspunderea corporativă pentru faptele ilicite prin care se “încalcă oricare dintre atribuțiile persoanei juridice”.⁹⁰ În Bulgaria, persoanele juridice sunt răspunzătoare pentru toate faptele ilicite comise “în baza ordinelor, sau pentru implementarea unei decizii dată de un grup infracțional organizat”.⁹¹

2.5 Răspunderea autonomă

Natura autonomă a răspunderii corporative poate să fie analizată la două niveluri. Mai întâi, ar trebui să ne întrebăm dacă condamnarea autorului uman este o condiție preliminară obligatorie pentru răspunderea corporativă. Dacă răspunsul este negativ, problema privind răspunderea autonomă poate fi ridicată suplimentar. Acest al doilea aspect privește posibilitatea ca persoana juridică și autorul faptei ilicite să poată fi investigați și judecați independent în cadrul a două proceduri diferite.

2.5.1. Autonomia vis-a-vis de autorul uman

Este în general acceptat faptul că răspunderea unei persoane juridice nu trebuie să excludă răspunderea unei persoane fizice pentru aceeași faptă ilicită, și vice-versa: sancționarea unei persoane fizice nu trebuie să excludă punerea sub acuzare a unei corporații. Într-un regim eficient, un principiu suplimentar ar trebui de asemenea să fie valabil: responsabilitatea unui autor persoană fizică nu trebuie să fie o condiție preliminară pentru răspunderea corporativă. Această regulă a devenit un standard de drept internațional și în prezent este recunoscut într-un fel de majoritatea regimurilor privind răspunderea corporativă. Este dificilă, dacă nu chiar imposibilă, respectarea angajamentelor internaționale cu privire la menținerea sancțiunilor eficiente împotriva persoanelor juridice, când răspunderea corporativă depinde de condamnarea autorului persoană fizică.

Ghidul de Bune Practici al OECD⁹² stabilește că răspunderea persoanelor juridice nu trebuie limitată la cazurile în care persoanele fizice care comit fapte ilicite sunt urmărite penal sau condamnate. Conform rapoartelor de monitorizare al Grupului de Lucru privind Luarea și darea de Mită din cadrul OECD, “un regim care necesită condamnarea și pedepsirea unei persoane fizice nu abordează problema cu privire la structurile corporative din ce în ce mai complexe care sunt adesea caracterizate de un proces descentralizat de luarea deciziilor”.⁹³ O astfel de cerință contravine de asemenea, sau interpretează greșit, prevederile articolului 26, paragraf 3, din UNCAC. În anul 1988, Comitetul de Miniștrii al Consiliului Europei în cadrul Recomandării privind răspunderea întreprinderilor cu personalitate juridică a prevăzut că astfel de întreprinderi trebuie să fie trase la răspundere indiferent dacă persoana fizică care prin acțiunea sau omisiunea sa a comis o faptă ilicită poate să fie identificată sau nu.⁹⁴ În mod similar, în evaluările sale, GRECO s-a arătat preocupat de “faptul că autorul fizic trebuie să fie identificat mai întâi, deoarece în cadrul marilor corporații potențialul ridicat al persoanelor responsabile doar pentru o fracțiune din fapta ilicită săvârșită precum și procesul colectiv de luarea deciziilor ar putea face imposibilă identificarea cu certitudine a unei anume persoane fizice în calitate de suspect și/sau urmărirea penală a acesteia.”⁹⁵

Totuși, regula poate avea două aplicații substanțial diferite. Unele regimuri presupun că persoana fizică care a comis fapta ilicită este identificată, dar nu condamnată și pedepsită; altele nici măcar nu prevăd identificarea autorului.⁹⁶ Ultima abordare permite de asemenea tragerea la răspundere a corporațiilor în cazul în care în urma investigației este stabilit faptul că fapta ilicită a fost comisă în interesul corporației, dar nu poate să determine cursul complet al evenimentelor. Aceasta poate să apară, de exemplu, când decizia infracțională a fost luată de consiliul de administrație și rămâne neclar care membrii au participat la luarea deciziei. Cu toate acestea, avantajul acestei abordări nu constă în faptul că munca investigatorilor devine mai ușoară; poate fi de asemenea adaptată la marile corporații, unde din cauza structurii complexe a acestora și a delegației atribuțiilor, politicile sau deciziile sunt deseori rezultatul acțiunii colective a mai multor persoane fizice. Prin urmare, se poate întâmpla ca nicio ființă umană să nu se califice în calitate de autor al faptei ilicite la analiza unui anumit caz din perspectiva dreptului penal. Un regim care permite urmărirea penală a unei corporații acolo unde niciun făptuitor persoană fizică nu este identificat va fi mult mai eficient în astfel de situații.

Cel mai bun exemplu în acest context este doctrina elaborată de instanțele federale ale Statelor Unite. Deoarece corporația este percepută ca un agregat compus din reprezentanții săi, nu este necesară identificarea unui anumit făptuitor. Procurorii trebuie să dovedească că doar o persoană din cadrul societății putea să comită fapta ilicită. Deși legea nu este clară cu privire la acest aspect, unele corporații au fost condamnate pentru anumite fapte ilicite care necesită o anumită stare mentală chiar dacă nici un reprezentant nu are cunoștințele necesare care să îndeplinească condiția privind elementul psihic. În acele cazuri, s-a constatat că diferite persoane fizice din cadrul societății au deținut în mod colectiv toate elementele cu privire la cunoștințele necesare, și aceste cunoștințe agregate au fost atribuite societății.⁹⁷

Aproape toate țările ACN au declarat într-un fel sau altul că răspunderea corporativă este independentă de răspunderea autorului.⁹⁸ Totuși, doar Georgia și Letonia urmează a doua abordarea descrisă mai sus. Conform legislației din Georgia, “răspunderea penală este impusă unei persoane juridice și în cazul în care infracțiunea este comisă în numele persoanei juridice sau prin intermediul unei persoane juridice și/sau în favoarea acesteia indiferent dacă persoana care a comis infracțiunea este identificată sau nu”⁹⁹. În Letonia, împotriva unei persoane juridice poate să fie inițiată o procedură separată “dacă circumstanțele au fost determinate astfel încât să nu permită constatarea sau tragerea la răspundere penală a unei anumite persoane fizice”¹⁰⁰ Deși autoritățile letone afirmă că aceste situații includ cazuri în care fapta ilicită este comisă “prin vot secret”, autorii acestui studiu cred că această expresie ar acoperi și orice alt caz în care se constată că vinovăția este anonimă sau colectivă. (vezi doctrina Statelor Unite discutată mai sus). Răspunderea complet autonomă ar trebui să fie posibilă și în România, deoarece în baza modelului organizațional răspunderea corporativă nu este legată de responsabilitatea niciunei persoane.¹⁰²

Legile celorlalte țări ACN necesită – într-un fel sau altul – identificarea autorului persoană fizică. O persoană juridică este declarată răspunzătoare chiar dacă autorul persoană fizică ‘nu este răspunzător penal’ (Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Macedonia),¹⁰³ ‘nu a fost condamnat’ (Muntenegru, Rusia)¹⁰⁴, ‘nu este vinovat’ sau ‘a acționat, forțat sau amenințat de persoana juridică’ (Slovenia).¹⁰⁵ Toate aceste prevederi se referă la presupunerea potrivit căreia persoana responsabilă este identificată și, cel puțin într-o anumită măsură, investigată. Altfel nu ar fi posibil să se constate lipsa temeiului pentru ‘răspundere’ ‘condamnare’ sau ‘vinovăție’.

În Serbia, Azerbaidjan și Croația, principiul autonomiei este stabilit prin reguli procedurale. Conform legislației din Serbia, o persoană juridică trebuie să fie trasă la răspundere “chiar dacă procedurile penale împotriva persoanei responsabile au fost întrerupte sau au fost respinse acuzațiile”¹⁰⁶ Similar, legislația din Azerbaidjan stabilește că ‘încetarea urmăririi penale cu privire la o persoană fizică nu trebuie să împiedice aplicarea măsurii penale asupra persoanei juridice’¹⁰⁷ În Croația, legea prevede o posibilitate excepțională de

începere și administrare a procedurilor împotriva persoanei juridice ‘dacă nicio procedură penală nu poate să fie inițiată sau administrată împotriva persoanei responsabile din motive juridice sau de alte natură’¹⁰⁸

Chiar dacă nu este stabilit expres în noile prevederi referitoare la răspunderea corporativă din Codul Penal din Ucraina, este clar că răspunderea corporativă este legată de răspunderea ‘persoanei autorizate’ care a comis infracțiunea. Chiar modelul utilizat (‘măsuri de natură penală’) presupune că astfel de măsuri sunt secundare răspunderii individuale (dar a se vedea exemplul Bulgariei discutat mai jos). Acest model necesită ‘comiterea infracțiunii’ de persoana autorizată în numele și în interesul entității juridice. Conform articolului 96¹⁰ din Codul Penal, instanța, în cazul în care aplică astfel de măsuri unei persoane juridice, trebuie să aibă în vedere, *inter alia*, gravitatea infracțiunii comise și gradul de intenție infracțională a autorului. Conform articolului 214, paragraf 8, din Codul de Procedură Penală procedurile referitoare la entitatea juridică sunt efectuate simultan cu procedurile referitoare la persoana fizică. În sfârșit, în baza articolului 284, paragraf 3, din Codul de Procedură Penală, procedurile referitoare la entitatea juridică trebuie închise dacă procedurile penale împotriva persoanei fizice au fost închise sau persoana relevantă a fost achitată.¹⁰⁹

2.5.2. Autonomia procedurală

Principiul răspunderii autonome are de asemenea un aspect procedural. Aceasta este întrebarea dacă persoana juridică poate să fie judecată și condamnată indiferent de decizia care a fost luată sau va fi luată cu privire la autorul persoană fizică. Un răspuns afirmativ la această întrebare îl oferă regimul răspunderii corporative cu mai mare flexibilitate, care este deosebit de important în cazuri complexe. Deoarece fiecare persoană fizică are dreptul la prezentarea unei apărări, cu cât sunt mai mulți inculpați în cadrul anchetei cu atât aceasta durează mai mult timp. Investigațiile care caută să pătrundă în cadrul mecanismelor complexe de corupție sunt expuse întotdeauna riscului de a întâmpina dificultăți cu privire la perioada de prescripție, în special deoarece aceste mecanisme se întind pe o lungă perioadă de timp, includ mai multe persoane sau societăți, și/sau au un caracter transfrontalier. De exemplu, în cazul *Land Exchange* (vezi Secțiunea 2.3.1 de mai sus), care a durat aproape nouă ani, Curtea Supremă din Estonia a scos de sub răspundere o persoană fizică și a atenuat pedeapsa alteia deoarece durata procesului a încălcat criteriul privind ‘perioada rezonabilă’. Posibilitatea investigatorilor și procurorilor de a se concentra doar asupra persoanei juridice lăsând inculpații persoane fizice (sau unii dintre aceștia) să fie investigați în cadrul altui dosar poate duce la o economie importantă de timp, crescând astfel capacitatea sistemului de a aduce în fața justiției cazuri importante.

Referitor la țările ACN, există două abordări de bază. În majoritatea țărilor ACN, legea permite separarea procedurilor, însă doar ca excepție de la regula generală care prevede o investigație comună și o singură judecată. De exemplu, articolul 35 din Legea sârbă privind Răspunderea Entităților Juridice pentru Infracțiuni prevede:

Procedurile penale trebuie să fie, ca regulă, instituite și administrate în comun împotriva unei entități juridice și a persoanei responsabile, și va fi dată o singură sentință.

În cazul în care nu este posibilă instituirea și administrarea procedurilor penale împotriva persoanei responsabile, datorită existenței unor motive prevăzute de lege, procedurile pot fi instituite și administrate doar împotriva persoanei juridice.¹¹⁰

Reglementarea din Bulgaria este mult mai detaliată, unde amnistia, expirarea, decesul și tulburarea mintală permanentă sunt enumerate exhaustiv în lege ca temeiuri pentru disjungere. Similar, în Letonia prevederea relevantă are următorul text:

Persoana care conduce procedurile poate să separe procedurile de aplicare a măsurilor coercitive asupra persoanei juridice în dosare diferite în următoarele cazuri:

- 1). Procedurile penale împotriva unei persoane fizice încetează din motive care nu privesc exonerarea;
- 2). Dacă circumstanțele au fost determinate astfel încât să nu permită constatarea sau tragerea la răspundere penală a unei anumite persoane fizice, sau transferul cazului penal la instanță nu este posibil în viitorul apropiat (într-o perioadă de timp rezonabilă) din cauza unor motive obiective;
- 3) În interesul rezolvării în timp util legăturile juridice-penale cu o persoană fizică care are dreptul la apărare;
- 4) Este solicitat de reprezentantul unei persoane juridice.¹¹¹

Celelalte țări nu prevăd o regulă generală sau specială în legislația lor. În Estonia, de exemplu, atât Codul Penal cât și Codul de Procedură Penală nu conțin nici un articol care să prevadă când, sau dacă vreodată, o corporație poate fi urmărită penal și trimisă în judecată separat de autorul persoană fizică.¹¹² Totuși, autoritățile estoniene au confirmat că a existat cel puțin o anchetă penală în care, la un anumit stadiu al cercetărilor, tehnici speciale de investigație au fost autorizate de instanță cu privire la o persoană juridică cu calitatea de suspect.

În legătură cu ultima chestiune, se impune o clarificare importantă. S-a susținut că din punct de vedere logic este imposibil să se administreze direct măsuri investigative cu privire la o persoană juridică, deoarece un organ corporativ ca atare nu este capabil să vorbească, să gândească sau să acționeze¹¹³. Aceasta poate să fie adevărat cu privire la unele măsuri tradiționale de investigație, dar cu siguranță nu este adevărat cu privire la tehnicile speciale de investigație. De exemplu, sediul unei societăți suspecte poate face obiectul unei supravegheri, telefoanele înregistrate pe numele societății pot să fie interceptate, corespondența adresată societății poate să fie deschisă în secret, și nu în ultimul rând, un agent sub acoperire se poate infiltra într-o corporație sau o altă asociație de persoane fizice. Astfel, din punct de vedere fizic este posibilă utilizarea tehnicilor speciale de investigație direct și doar împotriva unei persoane juridice, doar dacă legea permite acest lucru. Aproape toate țările ACN au declarat în răspunsurile lor la chestionar că toate măsurile eficiente de investigație pot fi utilizate autonom cu privire la persoanele juridice.¹¹⁴

3. Aria de aplicare a răspunderii corporative

3.1. Entitățile care intră sub incidența răspunderii corporative

Entități fără personalitate juridică

În cele mai multe jurisdicții, termenul de ‘persoană juridică’ este definit în dreptul comercial sau civil, iar dreptul penal folosește aceeași definiție pentru determinarea ariei de aplicare a răspunderii corporative. Țările ACN urmează aceeași abordare: răspunderea corporativă se aplică doar entităților care sunt considerate persoane juridice, în timp ce definiția relevantă este oferită de altă ramură de drept. Totuși, Muntenegru are o abordare diferită. Legea privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice oferă o listă de entități care sunt supuse răspunderii corporative. Articolul 4.1 din Lege are următorul text:

Entitate juridică se referă la o societate, o societate străină și sucursală a societății străine, o întreprindere publică, o instituție publică, sau organizații neguvernamentale străine sau interne, un fond de investiții, orice alt fond (cu excepția fondului care exercită exclusiv atribuțiile publice), o organizație sportivă, un partid politic, precum și orice altă asociație sau organizație care permanent sau ocazional câștigă sau dobândește bunuri și dispune de acestea în cadrul operațiunilor lor.

Sfârșitul definiției indică în mod clar că termenul de ‘entitate juridică’, în scopul legii penale, este mai larg decât conceptul general de ‘persoană juridică’. Aria răspunderii corporative excede de asemenea aria

‘persoanelor juridice’ în Letonia. Deși nu există o definiție de drept penal privind ‘entitatea juridică’, legea letonă prevede explicit că măsurile coercitive pot fi aplicate nu doar persoanelor juridice dar și parteneriatelor, adică o entitate necorporativă fără personalitate juridică.¹¹⁵

Astfel de entități juridice sau asociații au capacitate juridică, chiar dacă le lipsește statutul oficial de persoană juridică. Deoarece acestea pot să participe sau să fie folosite în tranzacții corupte, ele trebuie de asemenea să se spună prevederilor referitoare la răspunderea persoanelor juridice.

Entități de drept public

În multe jurisdicții, legea penală nu se aplică în mod necesar tuturor categoriilor de persoane juridice. Cel mai frecvent, statul, subdiviziunile acestuia, și alte autorități publice sunt imune la răspunderea penală. Această abordare prevalează și printre țările ACN, aproape toate prevăd în legislație că statul, provinciile autonome, municipalitățile, și alte autorități publice nu sunt supuse răspunderii penale. În anumite țări, organizațiile internaționale¹¹⁶ sau persoanele juridice care exercită funcții publice¹¹⁷ sunt adăugate la această listă. În Croația și Macedonia, exceptarea privind guvernele locale acoperă doar infracțiunile comise în cadrul domeniului lor de activitate. Dacă este comisă o infracțiune cu depășirea autorității lor, guvernul local și unitățile sale sunt responsabile ca orice altă persoană juridică. Legea din Muntenegru prevede același principiu în termeni mai generali: ‘O entitate publică investită cu atribuții publice nu va fi trasă la răspundere pentru o infracțiune comisă în exercitarea unor astfel de atribuții’¹¹⁸

Legislația în Georgia este destul de diferită. Conform art. 107¹, paragraf 1, din Codul Penal, răspunderea penală se aplică entităților juridice comerciale și non-comerciale și succesorilor legali ai acestora. Viitoarea jurisprudență trebuie să clarifice dacă această prevedere permite guvernului central al statului să fie urmărit în instanță.

Entități de drept privat

Definiția persoanei juridice și clarificările acesteia diferă de la un stat la altul. Totuși, în toate statele ACN, se face o distincție între:

- Entități cu profit (societăți) și organizații non-profit.
- Societăți private și societăți deținute de stat sau de guvernele locale.
- Societăți naționale sau străine.

Ar putea fi subliniat faptul că toate țările ACN, cu excepția Serbiei, au extins răspunderea corporativă la societățile comerciale care sunt deținute sau controlate de stat, provincii autonome sau guvern local. Același lucru este valabil și pentru societățile străine¹¹⁹ și organizații non-profit. Cazul *GAMA* din Letonia (vezi secțiunea 1.3 de mai sus) demonstrează că societățile străine pot să fie investigate cu succes în practică. În acel caz, a fost sancționată o companie mare cu operațiuni la nivel internațional, împreună cu reprezentantul său internațional care era un cetățean turc. Cazul *Fimi Media* din Croația (vezi Secțiunea 2.3.1 de mai sus) arată importanța includerii organizațiilor no-profit. În acel caz, un partid politic a fost urmărit penal pentru delapidarea fondurilor publice și a banilor strânși din donații. De asemenea, au existat partide politice care au fost trimise în judecată și condamnate în Estonia și Lituania.¹²⁰

Entitățile succesoare rezultate în urma reorganizării unei persoane juridice

Un alt aspect important care trebuie reținut la stabilirea regimului privind răspunderea corporativă este modul în care se administrează reorganizarea unei persoane juridice. Într-un sistem eficient de răspundere corporativă, operațiunile corporative, cum sunt fuzionarea unei societăți cu altă societate, sau desprinderea unei părți a societății pentru a forma o nouă entitate, nu ar trebui să permită unei entități evitarea responsabilităților sale. Legislația română oferă un exemplu bun cu privire la modul în care poate să fie

evitată o reorganizare cu rea credință. Legea din România autorizează impunerea următoarelor măsuri preventive asupra unei persoane juridice în cursul investigației sau judecării:

- Suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice;
- Suspendarea fuziunii sau a diviziunii unei persoane juridice;
- Interzicerea anumitor operațiuni patrimoniale care ar putea duce la reducerea activelor persoanei juridice;
- Interzicerea încheierii anumitor acte juridice;
- Interzicerea desfășurării anumitor activități, cum sunt cele cu ocazia cărora a fost comisă infracțiunea¹²¹

Nevoia unor astfel de măsuri poate să fie analizată în exemplul oferit de cazul *Land Exchange* unde o societate mare de construcții a fost condamnată pentru mită și a primit pedeapsa cu amendă în cuantum de 798.000euro. (vezi secțiunea 2.3.1. de mai sus). În Estonia, de unde a pornit cazul, legea nu stabilește nimic cu privire la efectul reorganizării unei persoane juridice aflată sub urmărire penală. În cazul *Land Exchange*, investigația a fost făcută publică în luna octombrie 2006 când a fost efectuată o percheziție la sediul societății AS Merko Ehitus. În luna martie 2008, conducerea a decis restructurarea societății pentru a separa activitatea economică de investigația penală. Două societăți noi, AS Merko Ehitus și AS Järvevana, au fost înființate. Toate activitățile economice și majoritatea activelor au fost transferate către AS Merko Ehitus în timp ce AS Järvevana a primit 17,5 milioane euro (o sumă mai mare decât amenda maximă prevăzută de lege) pentru a acoperi amenzile și alte costuri rezultate în urma procesului penal. Deoarece ambele societăți au rămas listate la bursă, este foarte probabil ca AS Järvevana să fi devenit primul caz penal listat la bursă. În anul 2008 ‘noua’ societate AS Merko Ehitus a încercat să participe la o procedură de achiziție publică, însă oferta sa a fost respinsă. Societatea a contestat cu succes decizia. Instanța de drept administrativ a susținut că societatea creată prin restructurare este o societate nouă care avea dreptul să participe la procedura de achiziție publică. Cazul penal a luat sfârșit în luna iunie 2014 când AS Järvevana a fost condamnată prin hotărârea Camerei de Drept Penal a Curții Supreme. Ce a obținut societatea ‘originală’ AS Merko Ehitus prin această reorganizare? Nu a putut evita pedeapsa principală: o amendă de 798.000euro. Acești bani au fost deja extrași din afacere în anul 2008. De asemenea societate nu a putut să-și albească marca comercială deoarece cazul penal era încă asociat cu numele Merko. Totuși, și-a păstrat dreptul de a participa în cadrul procedurilor de achiziție publică ceea ce, pe termen lung, este probabil mai important decât pedeapsa unică de natură monetară. De asemenea este foarte probabil ca reorganizarea să fi avut un efect stabilizator: după reorganizare acționarii, investitorii și clienții puteau să fie siguri că o eventuală amendă nu va afecta activele societății restructurate.

3.2. Infracțiuni care intră sub incidența răspunderii corporative

O altă chestiune care diferențiază regimurile privind răspunderea corporativă este dacă răspunderea este specifică sau generală, adică dacă o astfel de răspundere este limitată la fapte ilicite identificate sau pentru orice fapte ilicite. Abordarea privind răspunderea generală este predominantă în lumea dreptului jurisprudențial, în timp ce țările de drept civil au tendința istorică de a prefera abordări privind răspunderea specifică.¹²² Deși ultima abordare prevalează în cele mai multe țări ACN, în cinci țări – Bosnia și Herțegovina, Croația, Muntenegru, România și Serbia – răspunderea corporativă poate să apară pentru toate infracțiunile menționate în codul penal. O situație mai degrabă unică o reprezintă legislația din Bulgaria. Ca regulă generală, corporațiile pot fi trase la răspundere doar pentru un număr limitat de infracțiuni, dar o persoană juridică poate să fie trasă la răspundere pentru orice infracțiune comisă în baza ordinelor, sau pentru implementarea unei decizii, date de un grup infracțional organizat.¹²³

Cu privire la țările care urmează abordarea privind răspunderea specifică, numărul infracțiunilor care pot să fie imputate unei persoane juridice diferă de la o țară la alta. În Ucraina și Bulgaria, de exemplu, numărul este relativ mic, în timp ce în Lituania, dimpotrivă, o persoană juridică poate să fie trasă la răspundere pentru

fiecare a doua infracțiune comisă. Totuși, toate țările ACN recunosc răspunderea corporativă cu privire la mită și alte infracțiuni de corupție, cum sunt traficul de influență, spălare de bani, etc. În doar două țări ACN, Macedonia și Slovenia, există o rezervă prin exonerarea de răspundere pentru forma pasivă a infracțiunii de mită; de asemenea Macedonia nu impune răspunderea persoanei juridice pentru trafic de influență.¹²⁴

4. Răspunderea corporativă în practică

4.1 Practica generală

O lege devine lege în sala de judecată, până atunci reprezintă doar niște cuvinte pe hârtie. Prin urmare, acest studiu nu poate fi complet fără o mică analiză statistică a modului în care răspunderea corporativă a fost implementată în practică. Aceste numere absolute nu sunt direct comparabile, deoarece regimuri diferite privind răspunderea corporativă au fost în vigoare în diferite perioade de timp; de asemenea țările diferă în mărime și ca structură regională. Totuși, se pot face unele generalizări și pot fi trase niște concluzii.

Lăsând la o parte statele în care regimul de răspundere corporativă este nou nouț (Azerbaidjan și Ucraina), țările ACN pot fi divizate în trei grupuri. În primul grup, condamnarea persoanelor juridice a devenit, sau devine, o parte regulată a practicii judiciare (Estonia, Lituania, Muntenegru, România și Slovenia); al doilea grup de țări a acumulat ceva experiență (Bulgaria și Serbia); și cel de-al treilea grup tocmai a lansat această practică (Georgia și Letonia).(vezi tabelul 3 de mai jos)¹²⁵. Nu doar numărul de rechizitorii, dar și faptul că un număr de persoane juridice au fost achitate în instanță sugerează că răspunderea corporativă a devenit o regulă acceptată. Achitățile arată că procurorii sunt gata să-ți asume riscuri. Acest lucru nu se întâmplă în mod normal într-un mediu nou și necunoscut.

Tabelul 3. Persoane juridice urmărite penal în perioada 2010-2013

Țara	Rechizitorii	Condamnări	Achitări	Populația în milioane	Răspunderea penală din
------	--------------	------------	----------	-----------------------	------------------------

					anul
Bulgaria ¹²⁶	38	n/a	n/a	7,42	2005
Estonia	200	246	17	1,33	2002
Georgia	2	2	0	4,93	2006
Letonia	11	n/a	0	2,24	2005
Lituania	316	178	21	3,33	2002
Munte negru ¹²⁷	81	50	n/a	0,63	2007
România	463	n/a	n/a	21,43	2006
Serbia	30	n/a	n/a	7,38	2008
Slovenia	533	82	19	2,03	1999
Total	1674	558	57		

* n/a - date nedisponibile

Nu este ușor de explicat de ce unele țări au aplicat mai activ regimul răspunderii corporative decât celelalte. Se poate face o corelare între numărul de cazuri și perioada de când regimul răspunderii corporative este în vigoare. Estonia, Lituania și Slovenia, care au avut un număr mare de cazuri, au fost și primele state în regiune care au adoptat conceptul răspunderii corporative la începutul acestui secol, Slovenia îmbrățișând acest concept încă din anul 1999. Totuși, în Muntenegru, țară care a adoptat legea abia în anul 2006, au existat 81 de rechizitorii în cursul perioadei relevante. Aceasta reprezintă o cifră mare având în vedere faptul că țara este considerabil mai mică în comparație cu celelalte. Dimpotrivă, în Letonia, doar 11 rechizitorii au fost emise între anii 2010 și 2013, deși legea era în vigoare din anul 2005. Mărimea țării, în mod surprinzător, pare să fie un alt factor important. Autoritățile din statele mai mici ca mărime par să se adapteze mai repede la noua legislație. O explicație posibilă este oferită de faptul că autoritățile sunt mai ușor de administrat într-o țară mai mică (discuții mai puține, mai puțin personal de pregătit, etc.)

Pe parcursul studiului, țările au fost întrebate dacă funcționarii responsabili cu aplicarea legii și cei din sistemul judiciar au fost pregătiți în urma introducerii legislației privind răspunderea corporativă. Toate statele, cu excepția Georgiei, au dat răspunsuri afirmative la această întrebare și au oferit o imagine de ansamblu completă a exercițiilor de pregătire care au fost organizate pentru investigatori și procurori, precum și pentru judecători. În aproape toate țările, materiale cu instrucțiuni, cum sunt comentarii, ghiduri oficiale, texte academice sunt de asemenea valabile. Acest fapt sugerează că pregătirile și ghidurile nu sunt cei mai importanți factori de încurajare a polițiștilor și procurorilor pentru a urmări penal o persoană juridică. Este îndreptățită opinia că trebuie să existe un factor extern care forțază oamenii să-și schimbe opiniile și obiceiurile, sau în cuvintele autorităților din România, să depășească reflexul procurorului de a identifica investiga și trimite în judecată persoane fizice.¹²⁸ Va fi nevoie de un studiu mult mai detaliat a țărilor care au reușit o aplicare mai mare a legii pentru a identifica cu exactitate care factori au încurajat o implementarea activă în acele țări.

4.2 Urmărirea penală a cazurilor de mită

Conform cifrelor generale, nivelul de implementare variază de la o țară la alta, dar la final se poate trage concluzia că răspunderea corporativă în regiunea ACN nu există doar pe hârtie. Totuși, din păcate, nu se poate spune același lucru cu privire la infracțiunile de corupție – luarea și darea de mită în special. În acest sens, situația este de asemenea descurajatoare chiar în țările unde tabloul general arată bine. (vezi tabelul 4 de mai jos). Doar în Estonia numărul de persoane juridice trimise în judecată pentru infracțiuni de mită este comparabil cu cifrele generale pentru urmărirea penală a corporațiilor. Acolo, un sfert din societățile trimise în judecată în perioada 2010-2013 au fost acuzate de infracțiuni de mită. În comparație cu Slovenia unde doar trei persoane juridice din 533 (adică 0,6%) au fost trimise în judecată pentru mită. În Lituania și România procentele respective au fost de 2.2% și 3%. Aceste cifre arată în mod clar că aplicarea regimului de răspundere corporativă în domeniul corupției este mai degrabă episodic.

Tabelul 4. Persoane juridice urmărite penal pentru mită în perioada 2010-2013¹²⁹

Țara	Rechizitorii	Condamnări	Achitări
Bosnia și Herțegovina	0	0	0
Croația	1	0	0
Estonia	27	16	3
Letonia	2	1	0
Lituania	7	7	0
România ¹³⁰	14	1	0
Serbia	1	0	0
Slovenia	3	0	0
Total	55	25	3

Inabilitatea de a identifica și urmări penal mituitorii corporatiști ar putea fi înțeleasă dacă capacitatea generală de detectare a corupției ar fi scăzută. Dar nu este cazul. După cum se vede în tabelul 5 de mai jos, numărul persoanelor fizice condamnate pentru mită este deosebit de ridicat în multe țări din regiune. Astfel, trebuie să existe motive ‘neraționale’ pentru a explica de ce investigatorii și procurorii care sunt responsabili cu combaterea corupției nu pot face față mituitorilor corporatiști. Acest studiu, care se bazează în principal pe o cercetare documentară, nu a reușit să identifice aceste motive.

Tabelul 5. Persoane fizice urmărite penal pentru mită în perioada 2010-2013

Țara	Rechizitorii	Condamnări	Achitări
Bosnia și Herțegovina	27	17	6
Estonia	206	263	313
Letonia	603	222	00
Lituania	2469	2064	029
România ¹³⁰	1742	1071	0108
Slovenia	140	56	024

5. Sancționarea

Legislația internațională nu prescrie o listă de sancțiuni care trebuie să fie stabilite cu privire la persoanele juridice. Doar amenziile și confiscarea produselor infracțiunii (sau o sancțiune monetară cu efect comparabil) sunt menționate ca sancțiuni obligatorii în (1) Convenția OECD, (2) Convenția Consiliului Europei privind Dreptul Penal și (3) UNCAC.¹³¹ Același lucru este valabil și cu privire la principiile de sancționare: convențiile nu au nicio poziție cu privire la care factori referitori la infracțiune sau autorul acesteia trebuie să determine severitatea pedepsei. Există doar o cerință generală conform căreia sancțiunile trebuie să fie eficiente, proporționale și descurajante.

5.1. Sancțiuni

Diferite jurisdicții au diferite clasificări a sancțiunilor. Unele țări fac distincția între pedepse principale și pedepse complementare; altele separă pedepsele și măsurile de securitate. Astfel, aceeași sancțiune, de exemplu excluderea de la procedura de achiziții publice, poate fi considerată o pedeapsă într-o țară (România), o măsură de securitate în alta (Croatia) și o sancțiune administrativă într-o a treia țară (Estonia). Mai mult, acele țări care au un sistem quasi-penal de răspundere corporativă nu fac referire la pedepse ci mai degrabă la măsuri coercitive sau măsuri cu o natură penală. Prin urmare, acest studiu are în vedere fiecare sancțiune concentrându-se pe conținut, fără să acorde o prea mare atenție diferitelor clasificări și denumiri.

5.1.1 Amenda

Cuantumul amenzilor în lege

Există două moduri substanțial diferite în care regimurile de răspundere corporativă determină cuantumul amenzii care poate fi impusă în baza legii. Într-un sistem închis, amenda minimă și maximă, sau cel puțin ultima, este determinată de o sumă fixă de bani sau o formulă în baza căreia suma poate fi calculată (*de ex.* multiplicarea salariului lunar minim). Într-un sistem deschis, cuantumul amenzii este stabilit în funcție de mai mulți factori care au legătură cu o anumită infracțiune (*de exemplu* beneficiul câștigat) sau cu inculpatul (*de ex.* cifra de afaceri a societății). Cele mai multe țări ACN folosesc un sistem închis unde legea stabilește atât amenda minimă cât și pe cea maximă. Amenda minimă variază de la 38 euro (Lituania) la 100.000 euro (Muntelegru) și cea maximă de la 21.000 euro (Moldova) la 32 milioane euro (Letonia) (vezi tabelul 6 de mai jos)

Totuși, mai multe țări au combinat cu succes principiile ambelor sisteme sau chiar le-au folosit simultan în legătură cu diferite infracțiuni. Azerbaidjan, Bulgaria, Macedonia, Muntenegru, Slovenia și Ucraina fac distincție între infracțiunile care au ca rezultat un beneficiu de proprietate sau daune materiale și infracțiuni care au ca rezultat o vătămare care nu afectează interesele privitoare la proprietate sau o vătămare care nu poate fi evaluată. În primul caz, amenda depinde de suma beneficiului câștigat sau a pagubei cauzate, în timp ce pedeapsa pentru infracțiunile din urmă este determinată de o sumă fixă de bani. Cele mai aspre legi se găsesc în Slovenia unde mita corporativă este pedepsită cu o amendă de până la 200 de ori suma reprezentând beneficiul material obținut. În cazurile cele mai grave, întreaga proprietate a corporației poate să fie confiscată în locul unei amenzi (în Ucraina – dar nu în legătură cu infracțiuni de corupție)¹³². Oarecum similară este legislația rusă, care folosește un coeficient al mitei pentru determinarea limitei superioare a amenzii și un prag monetar pentru stabilirea limitei inferioare. Un punct interesant în lege este faptul că nu doar amenda respectivă dar și coeficientul însuși crește împreună cu suma reprezentând mita. Amenzile prevăzute de legea rusă sunt următoarele:

- 1) Pentru mite în cuantum mai mic de 13.900 euro (1 milion ruble) – o amendă de până la de 3 ori suma reprezentând mita, dar nu mai puțin de 13.900 euro;

- 2) Pentru mite de la 13.900 euro la 277.000 (20 milioane ruble) – o amendă de până la 30 ori suma reprezentând mita, dar nu mai puțin de 277.000 euro
- 3) Pentru mite mai mari de 277.00 euro – o amendă de până la 100 ori suma reprezentând mita, dar nu mai puțin de 1.390.000 (100 milioane ruble).¹³³

În Georgia, limita inferioară este de asemenea determinată de o sumă fixă de bani (44.000 euro), dar legea nu stabilește o amendă maximă, și nici nu oferă instrucțiuni cu privire la modul în care instanța ar trebui să calculeze suma maximă.¹³⁴

Tabelul 6. Amenzi corporative prevăzute pentru infracțiuni de corupție în țările ACN

Țara	Minim (euro)	Maxim (euro)		Minim alternativ	Maxim alternativ
Albania	2150	360.000			
Azerbaidjan	52.000	156.000	sau	Valoarea beneficiului ilicit obținut sau a prejudiciului cauzate	5 ori valoarea beneficiului ilicit obținut sau a prejudiciului cauzate
Bosnia și Herțegovina	2550	2.550.000			
Bulgaria	2600	51.000	sau	Nu mai puțin decât valoarea beneficiului obținut	510.000 euro
Croația	650	1.965.000			
Estonia	4000	16.000.000			
Georgia	44.000	-			
Letonia ¹³⁵	3200	32.000.000			
Lituania	38	1.900.000			
Macedonia	1620	972.500	dar		Nu mai mult de 10 ori valoarea beneficiului ilicit sau a pagubei
Moldova	525	21.000			
Munteșnegru	100.000	5.000.000	sau	20 ori valoarea beneficiului ilicit sau a prejudiciului	100 ori valoarea beneficiului ilicit sau a pagubei
România	4000	334.000			
Rusia	13.900	-		3 ori valoarea mitei	100 ori valoarea mitei
Serbia	9000	4.400.000			
Slovenia	10.000	1.000.000	sau		200 ori valoarea beneficiului ilicit sau a pagubei
Ucraina ¹³⁶	4250	64.000	sau		2 ori valoarea beneficiului ilicit (amenzile fixe minime și maxime sunt folosite doar când beneficiul nu a fost primit sau nu este cuantificabil)

Eficacitatea, proporționalitatea și caracterul descurajant

Sancțiunile monetare au fost întotdeauna principalul remediu pentru pedepsirea corporațiilor. Și, după cum este menționat mai sus, este de asemenea singura pedeapsă prevăzută de instrumentele de drept internațional. Astfel, este rezonabil să se declare că eficacitatea, proporționalitatea și caracterul descurajant al cadrului de

sanționare depind în mare măsură de problema privind cuantumul amenzii, dacă acesta este considerat suficient.

În această privință, pot fi făcute cel puțin două comparații. Mai întâi, amenzile prevăzute pentru infracțiunile de corupție pot fi comparate cu opțiunile de sancționare pentru alte infracțiuni ale gulerelor albe. Deoarece corupția este considerată o infracțiune gravă, pedepsele asociate trebuie să se situeze la același nivel cu pedepsele pentru infracțiuni cum sunt fraudă, deturnarea de fonduri, evaziunea fiscală, etc. O a doua comparație poate fi făcută cu standardele stabilite de GRECO, UNCAC și OECD WEB. Deși niciuna dintre aceste organizații nu a promulgat o normă universală privind nivelul sancțiunilor, unele puncte de reper există. OECD WEB a declarat în mod repetat în rapoartele sale de evaluare că sancțiunile monetare ar trebui să fie suficient de severe pentru a avea un impact asupra marilor corporații multinaționale. Din această perspectivă, OECD WEB a constatat că amenzile maxime de 1 milion euro în Germania și Italia, 1,6 milioane euro în Slovacia și 2,7 milioane euro în Japonia erau insuficiente; dar a considerat suficiente amenzile maxime de 16 milioane euro în Estonia și 10 milioane euro în Belgia.

Țările ACN în general pot trece primul test. Totuși, în cele mai multe țări legea stabilește doar o gamă generală de amenzi corporative care se aplică tuturor infracțiunilor. Nu există linii directoare speciale de calcul a amenzii pentru o infracțiune anume. Aceasta înseamnă că în aceste țări doar comparația cu privire la implementarea efectivă a legii are sens. Dimpotrivă, legile din Slovenia, Macedonia¹³⁸ și Croația¹³⁹ sunt adaptate mai precis. În aceste țări, sumele privind amenzile corporative au fost legate de pedepsele aplicabile persoanelor fizice care comit aceeași infracțiune; și deoarece mita, spălarea de bani și alte infracțiuni de corupție se pedepsesc cu închisoarea, amenzile corporative pentru aceste infracțiuni ating de asemenea capătul superior al scalei de pedepsire. În Slovenia, de exemplu, amenda maximă corporativă poate fi impusă în cazuri în care o persoană fizică ar fi condamnată la peste 3 ani de închisoare.¹⁴⁰ Această prevedere poate fi aplicată infracțiunilor de mită și spălarea de bani, acestea fiind pedepsite cu închisoarea de la unul la cinci ani și respectiv până la cinci ani¹⁴¹.

În privința celui de-al doilea test, totuși, cele mai multe țări ACN nu ar respecta standardul stabilit de OECD WEB. Într-adevăr, o parte dintre aceste țări se află sub acest standard. Totuși, acele țări ACN care au o metodă de calcul alternativă pentru amenda maximă în funcție de suma beneficiului obținut prin infracțiune (sau alți factori externi) sunt într-o poziție mai bună. Dacă limita superioară a fost lăsată deschisă, orice sumă este posibilă. Cu privire la Azerbaidjan, ședința plenară a Planului de Acțiune Anticorupție de la Istanbul OECD în raportul său de monitorizare a menționat că, teoretic, amenzile care pot fi calculate în baza prejudiciului sau venitului obținut și care pot să urce până la de cinci ori valoarea acestora pot avea un caracter eficient și descurajant.¹⁴²

Cuantumul amenzii în practică

Efectul descurajant al sancțiunilor penale nu poate fi obținut doar prin acțiuni legislative; implementarea efectivă a legilor este la fel de importantă. În acest sens, li se pot aduce critici chiar și țărilor ACN unde legea este suficient de severă. Chiar și cele mai mari amenzi aplicate vreodată persoanelor juridice se află cu mult sub maximul prevăzut de legile țărilor respective. Cu privire la infracțiunea de mită, practica sancționatorie este vădit lejeră. (vezi tabelul 7 și 8 de mai jos)

Tabelul 7. Amenzile maxime aplicate vreodată unei persoane juridice pentru o infracțiune

Țara	Maximul prevăzut de lege (euro)	Maximul aplicat (euro)¹⁴³	Procentul %
Croația	1.965.000	667.000	34.0
Estonia	16.000.000	798.000	5.0
Letonia ¹⁴⁴	2.849.000	1.210.688	42.5
Lituania	1.900.000	150.725	7.9
Slovenia	1.000.000 Sau 200 ori valoarea beneficiului ilicit	100.000	10.0

Tabelul 8. Amenzile maxime aplicate unei persoane juridice pentru mită

Țara	Maximul prevăzut de lege (euro)	Maximul aplicat (euro)¹⁴³	Procentul %
Estonia	16.000.000	798.000	5.0
Letonia	32.000.000	6.400	0.02
Lituania	1.900.000	22.610	1.2
România ¹⁴⁵	134.000	35.000	26.1

Amenda cea mai mare aplicată vreodată în Estonia a fost impusă societății AS Järvevana (care a fost desprinsă de societatea originală AS Merko Ehitus) după ce a fost condamnată în cazul *Land Exchange*. (vezi Secțiunea 2.3.1 și 3.1. de mai sus). Trebuie subliniat faptul că în timp ce tranzacțiile cu schimburi de teren au fost investigate de Serviciul de Securitate Internă, alt caz a fost deschis împotriva ‘noii’ societăți AS Merko Ehitus care a rămas după reorganizarea societății originale. Acest caz a fost urgentat și societatea a fost condamnată definitiv în anul 2012, împreună cu alte șase firme, pentru mituirea funcționarilor din cadrul guvernului orașului Talinn în cazul *Parbus*. Noua societate AS Merko Ehitus a fost sancționată cu o amendă de 300.000 euro, și celelalte persoane juridice din acel caz au primit amenzi care variau de la 50.000 euro la 200.000 euro.

Imediat după judecata finală în cazul *Land Exchange*, Ministerul de Justiție estonian a efectuat o anchetă pentru a constata modul în care pedepsele și procedurile penale au afectat indicatorii economici ai societății în cauză.¹⁴⁶ Cu privire la societatea AS Merko Ehitus, concluzia generală a anchetei este dacă impactul cazului penal a fost doar pe termen scurt. Pe termen lung, societatea și-a menținut poziția sa de societate principală pe piața construcțiilor. Veniturile (vânzările), profitul și prețul acțiunilor sale au urmat tendințele generale ale pieții pe parcursul investigațiilor și judecății. (vezi graficul 1 de mai jos)

Graficul 1. Modificări în cursul activelor societății AS Merko Ehitus la bursa Nasdaq OMX Baltic

Prețul acțiunilor în Sectorul Construcțiilor

Graficul are la bază date provenite de la bursa Nasdaq OMX Baltic¹⁴⁷. Graficul descrie fluctuația privind prețul acțiunilor societăților AS Merko Ehitus și AS Järvevana¹⁴⁸ în timpul scandalului privind schimbul de teren. Au fost excluse datele din zilele în care nu s-au tranzacționat activele niciuneia dintre societăți. Prețul activelor Nordecon AS¹⁴⁹ și indexul bursier pentru sectorul de materiale și construcții Baltic¹⁵⁰ sunt prezentate pentru comparație. Pentru a asigura o comparabilitate mai bună, prețul acțiunilor societăților AS Merko Ehitus, AS Järvevana și Nordecon AS sunt prezentate în euro iar indexul bursier Baltic a fost divizat cu o sută. A fost inclus un interval de timp scurt pentru context.

Punctul de pornire al graficului este 3 octombrie 2006, când Serviciul de Securitate Internă estonian a efectuat cercetări la Oficiul de Cadastru estonian și sediile societăților implicate. Atunci a fost pentru prima dată când publicul a aflat despre posibila implicare a societății AS Merko Ehitus în scandalul privind schimbul de teren prin intermediul mas mediei. Se poate observa din grafic că deși au apărut suspiciuni, prețul acțiunilor societății și-au continuat tendința crescătoare cu restul bursei, în conformitate cu creșterea generală economică. Creșterea a continuat până în anul 2007, când bursa s-a prăbușit datorită crizei financiare internaționale, fapt ce a dus la o recesiune economică mondială în septembrie 2008. Cursul acțiunilor societății AS Merko Ehitus a început să-și revină în a doua parte a anului 2009. Aceasta s-a întâmplat și când s-a îmbunătățit optimismul investitorilor privind piața mondială. Prin urmare se poate trage concluzia că în cursul perioadei menționate, prețul acțiunilor AS Merko Ehitus a fost influențat în principal de condițiile generale de piață și criza financiară globală. Urmărirea penală și verdictele instanței nu au avut un efect puternic asupra evaluării investitorilor cu privire la perspectivele societății. Efectele crizei economice sunt evident notabile în cifrele de venituri (vânzări) și profit net. Atât veniturile cât și profitul net au scăzut după anul 2007 din cauza crizei economice globale și au început să-și revină în linie cu stabilizarea generală de la sfârșitul anului 2009.

Lăsând la o parte meandrele pieței globale, cazul *Land Exchange* poate fi analizat și din punct de vedere realist. Având în vedere că persoanele care au luat mita erau un ministru în funcție și un director general al unei agenții guvernamentale, că mituitorul era una dintre cele mai mari societăți din țară, și că mecanismul de corupție a durat ani buni aducând milioane de euro societății și sute de mii inculpaților, infracțiunea poate fi în mod sigur clasificată ca fiind de corupție la nivel înalt. Totuși, pedeapsa corporativă rezultată reprezintă doar 5% din pedeapsa maximă. Dacă aceasta este pedeapsa pentru un astfel de exemplu strigător de corupție, este greu de imaginat ce trebuie să facă o persoană juridică pentru a primi o pedeapsă ceva mai apropiată de sancțiunea maximă permisă de lege. Oarecum similară este situația cazului *GAMA* din Letonia, în care o persoană juridică a primit

amenda cea mai mare aplicată vreodată în istoria țării. (vezi secțiunea 1.3 de mai sus). Luată ca atare, 1,2 milioane euro este o sumă mare, dar care începe să se micșoreze în comparație cu poziția economică a societății și valoarea contractului pe care l-a obținut. GAMA Holding este o companie multinațională cu o valoare totală a activelor de 590 miliarde;¹⁵¹ iar valoarea monetară a contractului de construcție pe care l-a obținut compania, cel puțin în parte prin acțiuni nedrepte, s-a ridicat la 323,5 milioane euro. În comparație cu aceste cifre, 1,2 milioane euro nu pare o sumă suficient de descurajantă.

În lumina acestor exemple, importanța standardelor OECD WGB, care impun ca sancțiunile monetare să fie suficient de mari pentru a avea un efect asupra marilor corporații, devine vizibilă.

Legislația unei țări mici precum și practica judiciară privind sancțiunile persoanelor juridice nu trebuie calibrate doar din perspectiva companiilor de nivel medii, ci ar trebui să aibă în vedere descurajarea entităților naționale mari și a celor din străinătate.

5.1.2. Confiscarea

Niveluri de confiscare

Quantumul oricărei amenzi, în special în practică, trebuie analizat în relație cu confiscarea proprietății care are legătură cu infracțiunea. Dacă o țară are un regim de confiscare puternic, nivelul amenzii maxime poate fi scăzut. În teorie se pot distinge mai multe tipuri de confiscare:

- 1) Confiscarea instrumentelor folosite sau care urmau a fi folosite la comiterea infracțiunii (de ex. arma cu care s-a comis omorul, narcoticele, dar și mita);
- 2) Confiscarea produselor rezultate în urma sau obținute din comiterea infracțiunii;
- 3) Confiscarea extinsă, care permite confiscarea proprietății persoanei condamnate atunci când nu poate fi dovedită originea licită a acesteia. Spre deosebire de tipul precedent, această formă de confiscare nu necesită dovada că bunurile supuse confiscării au fost obținute prin infracțiunea pentru care proprietarul a fost condamnat.
- 4) Confiscarea civilă, care permite confiscarea oricărei proprietăți a cărui origine legală nu poate fi dovedită. Spre deosebire de cele trei tipuri precedente, confiscarea civilă poate fi aplicată chiar dacă proprietarul nu a fost condamnat pentru nicio infracțiune.

Primul tip de confiscare este recunoscut în aproape toate jurisdicțiile. Nu are în principal rolul de sancțiune punitivă ci ca măsură preventivă pentru a împiedica persoana fizică să comită din nou o infracțiune similară sau, mai general, pentru a proteja societatea (de ex. pentru a nu mai lăsa la îndemână arme periculoase). Prin urmare, în mai multe țări legile procedurale reglementează confiscarea instrumentelor infracțiunii. Totuși, în anumite cazuri, inclusiv mita, lipsirea de instrumentul utilizat de comiterea infracțiunii poate să aibă de asemenea un efect punitiv. De exemplu, dacă banii câștigați prin muncă grea sunt folosiți pentru mită, pierderea acestora poate fi la fel de împovărătoare ca și amenda.

Confiscarea produselor infracțiunii, care de asemenea este extrem de folosită, nu are un efect cu adevărat punitiv deoarece restabilește situația care exista dinaintea comiterii infracțiunii. Prin urmare, existența confiscării extinse și a confiscării civile este percepută în primul rând ca un regim de confiscare efectiv care completează sau, într-o oarecare măsură, compensează amenzile mici. Similar confiscării civile și confiscării extinse este infracțiunea specifică de îmbogățire ilicită: o creștere semnificativă a activelor unei persoane care nu poate să fie explicată rezonabil în funcție de venitul legal al persoanei. Aici, ca și în cazul confiscării civile și confiscării extinse, originea ilegală a proprietății se consideră că este datorată unor anumiți factori (*de ex.* disproporționalitatea între valoarea proprietății aflată în posesia unei persoane și venitul legal al acesteia). Astfel, sarcina dovezii care să infirme această presupunere îi revine proprietarului, iar instanța va

concluziona în urma lipsei explicațiilor pe care acuzatul trebuie să le aducă cu privire la originea bunurilor respective.

Există încă două aspecte care trebuie să fie luate în considerare la evaluarea regulilor privind confiscarea. Mai întâi, într-un regim eficient de confiscare, confiscarea bazată pe valoare ar trebui să fie posibilă în cazurile în care produsele infracțiunii au fost ascunse, cheltuite sau transferate în posesia unui terț *bona fide* (adică confiscarea bazată pe valoare). Altă caracteristică al unui regulament eficient de confiscare este posibilitatea confiscării bunurilor care au fost transferate unei terțe părți, cel puțin în cazul în care acel terț a dobândit proprietatea fie liberă de taxe fie la un preț semnificativ mai mic decât valoarea de piață.

Confiscarea produselor infracțiunii

Cele mai multe țări ACN au adoptat confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunii fie sub formă de sancțiune obligatorie fie opțională. În general, nu se face nicio restricție în legătură cu persoanele juridice sau infracțiunile de corupție. Un bun exemplu de regulă privind confiscarea care acoperă confiscarea bazată pe valoare precum și confiscarea proprietății obținută de un terț se găsește în legislația din Muntenegru. Articolul 36 din Legea privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice are următorul text:

- (1) Banii, lucruri de valoare și alte câștiguri materiale obținute prin comiterea unei infracțiuni pot fi confiscate de la entitatea juridică; când confiscarea nu este posibilă, entitatea juridică va fi obligată să plătească valoarea monetară a câștigului material obținut.
- (2) Câștigul material obținut prin infracțiune trebuie de asemenea să fie confiscat de la persoane cărora le-a fost transferat în lipsa unei compensații sau pentru o compensație care nu corespunde valorii sale actuale.
- (3) Orice câștig material obținut în favoarea altor persoane prin comiterea unei infracțiuni trebuie confiscat.

Legislația din Macedonia prevede de asemenea o regulă specială pentru cazurile în care societatea suspectă a încetat să existe înainte de confiscare. Într-un astfel de caz, succesorii legali, sau, dacă nu există succesorii, fondatorii entității juridice vor fi obligați la plata în comun a unei sume corespunzătoare cu câștigul obținut.¹⁵²

Forme extinse de confiscare

Confiscarea extinsă a activelor corporative este în vigoare în Estonia, Moldova, Muntenegru, România și Lituania, confiscarea civilă este în vigoare în Slovenia, iar infracțiunea corporativă de îmbogățire ilicită există în Lituania și Moldova.¹⁵³

Conform articolului 83², paragraf 2¹ adoptat de curând din Codul Penal estonian, instanța poate dispune confiscarea în parte sau în totalitate a bunurilor aparținând unei persoane juridice la momentul condamnării sale, dacă din natura infracțiunii se poate presupune că principala activitate a persoanei juridice a fost dirijată spre comiterea de infracțiuni iar bunurile au fost obținute prin comiterea unei infracțiuni. Confiscarea nu se aplică bunurilor pentru care persoana în cauză poate să demonstreze că le-a obținut cu fonduri licite.

În Slovenia, poate fi lansată o investigație financiară specială, dacă persoana suspectată a fi comis o infracțiune deține, se află în posesia, folosește sau se bucură de bunurile care în mod rezonabil se află sub suspiciunea (i) de a fi obținute ilegal, (ii) de a fi deținute sau transferate succesorilor legali ai unei astfel de persoane, (iii) de a fi transferate părților afiliate în lipsa unei plăți adecvate, sau (iv) de a fi combinate cu bunurile succesorilor legali sau a persoanelor afiliate. O astfel de investigație poate fi începută și împotriva unei persoane condamnate și a unei persoane pentru care au fost oprite procedurile din faza de urmărire penală sau din faza de judecată datorită decesului, sau pentru care există temeuri de suspiciune că aceasta a comis o infracțiune. Dacă în urma investigației financiare se constată că există suficiente dovezi pentru a

concluziona că proprietatea are origini ilegale, Unitatea de Parchet Specializată va iniția un proces civil împotriva proprietarului bunurilor suspecte. Proprietarul unor astfel de bunuri poate avea câștig de cauză dacă dovedește că bunurile nu au fost obținute ilegal sau, în cazul unei persoane afiliate dacă dovedește că a plătit în schimb valoarea reală a bunurilor. Dacă proprietarul nu reușește acest lucru instanța civilă va ordona confiscarea bunurilor iar acestea vor deveni proprietatea Republicii Slovenia.¹⁵⁴ Este important de subliniat că acest regulament se aplică și persoanelor juridice suspecte sau condamnate de mită.

Lituania este singura țară ACN în care o persoană juridică poate fi condamnată de îmbogățire ilicită. Articolul 189¹ din Codul Penal definește infracțiunea după cum urmează:

O persoană care, prin dreptul de proprietate, deține bunuri în valoare de 500 nivele minime de subzistență¹⁵⁵ și cunoștea, sau trebuia să cunoască, sau putea să cunoască, că bunurile nu ar fi putut să fie obținute prin procedee legale, va fi pedepsit cu amendă sau cu arestul sau cu închisoarea pentru o perioadă de până la patru ani. O astfel de proprietate este supusă confiscării obligatorii.

O persoană juridică trebuie de asemenea să fie trasă la răspundere pentru actele prevăzute de acest articol.

Dacă valoarea bunurilor este mai mică decât pragul stabilit pentru răspunderea penală, persoana va fi obligată să plătească taxe pentru bunuri și poate fi sancționată în cadrul procedurii administrative cu amendă de la 10% la 50 % din valoarea bunurilor.¹⁵⁶

Până acum niciuna din reguli nu a fost aplicată în practică. Totuși, au fost în derulare 11 investigații financiare în care au fost implicate 55 persoane fizice și 75 persoane juridice până în noiembrie 2013. De asemenea, trei procese civile, în care sunt implicate sume cu valoare totală de 3,72 milioane euro, au fost deduse judecății împotriva unui număr de cinci persoane fizice și două persoane juridice.¹⁵⁷

Confiscarea ca pedeapsă

Unele țări ACN¹⁵⁸ recunosc confiscarea ca o pedeapsă monetară specială care nu are nicio legătură cu produsele infracțiunii sau cu bunuri obținute ilegal. În Letonia, de exemplu, confiscarea bunurilor se referă la înstrăinarea obligatorie a bunurilor unei persoane de către stat fără să existe o compensație. Această sancțiune poate fi impusă persoanelor juridice împreună cu alte măsuri coercitive, cu excepția dizolvării.¹⁵⁹ În Slovenia, există pedepse similare pe lângă confiscarea civilă sau penală astfel descrisă mai sus. Conform art.14 din Legea privind Răspunderea Persoanei Juridice pentru Infracțiuni, în cazuri mai grave poate fi confiscată jumătate din sau până la întreaga proprietate a unei persoane juridice. Această pedeapsă poate fi impusă de asemenea împreună cu dizolvarea.¹⁶⁰ În Muntenegru, legea prevede că atunci când o societate primește pedeapsa cu dizolvarea activele societății sunt confiscate în beneficiul statului.¹⁶¹

5.1.3 Dizolvarea

O altă pedeapsă corporativă răspândită în țările ACN este dizolvarea obligatorie a persoanelor juridice.¹⁶² Totuși, în cele mai multe țări, dizolvarea reprezintă o pedeapsă excepțională care poate fi aplicată în anumite circumstanțe. Cel mai frecvent, instanța poate hotărî dizolvarea unei persoane juridice dacă aceasta a fost înființată în scopuri ilegale sau dacă activitatea sa a fost în totalitate sau predominant efectuată în scopul comiterii de infracțiuni. Prevederi în acest sens există în legile din Croația, Letonia, Muntenegru, România și Slovenia.¹⁶³ În România, dizolvarea este de asemenea posibilă când o persoană juridică condamnată nu execută cu rea credință una dintre pedepsele complementare.¹⁶⁴ În Macedonia, dizolvarea poate fi impusă pentru recidivă sau chiar pentru riscul de recidivă. Conform art.96-c din Codul Penal dizolvarea poate fi impusă pentru infracțiuni grave, dacă modul în care a fost comisă fapta arată că o faptă similară poate fi comisă din nou (paragraf 7), sau când o faptă penală a fost comisă după ce a fost pronunțată o hotărâre definitivă prin care se interzice entității juridice să desfășoare o anumită activitate (paragraf 8).

Unele legi limitează cercul de entități juridice asupra cărora poate fi impusă pedeapsa cu dizolvarea. Partidele politice sunt dizolvate împotriva dizolvării obligatorii în România, Macedonia și Croația. Organizațiile media se bucură de o imunitate similară în România, precum și entitățile juridice înființate în baza legii în Macedonia și unitățile autonome regionale și locale din Croația.

Cu toate că dizolvarea unei persoane juridice reprezintă o pedeapsă specială gravă, a fost aplicată în anumite cazuri. În *Fimi Media Case*, în Croația, societatea Fimi Media d.o.o., care, conform rechizitoriului, a prezentat facturi false societăților de stat pentru a strânge fonduri ilegale în beneficiul patronilor săi din umbră și pentru a finanța un partid politic, a fost dizolvată prin hotărârea primei instanțe. (vezi secțiunea 2.3.1 de mai sus). În *Cazul M.R.* din România, două societăți, pe care persoana care primea mita le folosea pentru strângerea sumelor reprezentând mită au fost condamnate și sancționate la pedeapsa complementară cu dizolvarea. (vezi secțiunea 2.3.4 de mai sus) Instanța a considerat în hotărârea sa că ambele societăți ‘au fost redirecționate în vederea comiterii de infracțiuni’. Nu în cele din urmă, au existat două persoane juridice care au fost condamnate pentru o infracțiune în Georgia; ambele au primit pedeapsa cu dizolvarea obligatorie.

5.1.4. Restrângerea drepturilor corporative

Deși sancțiunile monetare au fost principalul instrument pentru disciplinarea corporațiilor care încalcă legea, în cursul timpului a fost creată o listă cu alte măsuri. Cel mai frecvent, aceste măsuri constau în diferite limitări a drepturilor corporative care pot fi aplicate în cadrul legii administrative sau penale. Țările ACN au luat în considerare și aceste progrese la configurarea regimurilor de răspundere corporativă.

Restricții existente în țările ACN

Cea mai lungă listă privind ordinele de restricție o are legislația din Macedonia. Conform art.96-b din Codul Penal, una sau mai multe sancțiuni auxiliare pot fi impuse asupra unei persoane juridice condamnate:

- 1) Interzicerea de a obține permise, licențe, concesiuni, autorizații sau orice alt drept prevăzut de o lege specială;
- 2) Interzicerea de a participa la procedurile de licitație publică, atribuirea contractelor de achiziție publică și a acordurilor de parteneriat public-privat;
- 3) Interzicerea de a înființa noi entități juridice;
- 4) Interzicerea de a folosi subvenții și alte credite favorabile;
- 5) Revocarea permisului, licenței, concesiunii, autorizației sau altui drept reglementat de o lege specială;
- 6) Interzicerea permanentă sau temporară de a efectua o anumită activitate.

Pentru a avea o listă completă cu ordinele de restricție aflate în vigoare în regiunea ACN, la opțiunile aflate în vigoare în Macedonia se adaugă următoarele:

- 1) Dezvoltarea și implementarea unui program de măsuri eficiente, necesare și rezonabile (Muntegru);¹⁶⁶
- 2) Închiderea sucursalei unei persoane juridice (România);¹⁶⁷
- 3) Plasarea entității juridice sub supraveghere judiciară (România);¹⁶⁸
- 4) Interzicerea efectuării de tranzacții cu beneficiarii de fonduri de la bugetul național sau local (Croația);¹⁶⁹
- 5) Interzicerea tranzacțiilor cu titluri de credit aparținând unei persoane juridice (Slovenia).¹⁷⁰

Interzicerea de a efectua anumite activități de afaceri sau alte activități este cea mai răspândită sancțiune printre țările ACN. Aceasta este în vigoare, sub o denumire sau alta, cu excepția Bulgariei, Estoniei, Rusiei și Ucrainei. Deși se poate afirma că interzicerea privind desfășurarea anumitor activități poate cuprinde și

interzicerea obținerii de fonduri publice în orice mod sau a obținerii oricărei licențe, în multe țări, de exemplu Macedonia, ultimele constrângeri sunt stabilite ca sancțiuni separate. Excluderea de la procedurile de achiziții publice este direct prevăzută în legile din Letonia și România. Interzicerea de a solicita ajutor de stat, credite, subvenții, etc. este menționată în Croația și Letonia, în timp ce Bosnia și Herțegovina, Croația, Letonia, Muntenegru și Slovenia pot interzice societăților să obțină licențe, autorizații, etc.

Condiții pentru impunerea restricțiilor

În multe țări, restrângerea drepturilor corporative nu poate fi aplicată în toate cazurile, ci doar în anumite circumstanțe. Conform legilor din Macedonia, de exemplu, instanța poate pronunța una sau mai multe sentințe auxiliare atunci când constată că entitatea juridică a abuzat de activitatea sa și că există riscul de recidivă în viitor.¹⁷¹ Mai mult, există condiții preliminare speciale care trebuie luate în considerare la impunerea anumitor sentințe auxiliare. De exemplu, o interzicere temporară în desfășurarea unei anumite activități poate fi pronunțată împreună cu o amendă monetară, dacă fapta penală a fost comisă în cursul activității entității juridice pentru care o persoană fizică ar primi sancțiunea cu închisoare până la trei ani, iar pericolul de a comite din nou aceeași faptă sau una similară rezultă din modul în care fapta penală a fost comisă. Interzicerea temporară poate dura de la unu la trei ani. Interzicerea permanentă de a desfășura o anumită activitate poate fi impusă împreună cu o amendă monetară când pentru fapta penală comisă o persoană fizică primește pedeapsa cu închisoare de cel puțin trei ani, iar modul în care a fost comisă fapta prezintă riscul ca entitatea juridică să comită din nou aceeași faptă sau una similară, ca în cazul în care fapta penală a fost comisă după o hotărâre definitivă pronunțată anterior prin care se interzice temporar ca entitatea juridică să desfășoare o anumită activitate.¹⁷²

La fel ca în Macedonia, legile din Croația, Muntenegru și Slovenia leagă aplicarea interdicției de a desfășura anumite activități de scopul preventiv sau de recidivism.¹⁷³ Legea Croată privind Responsabilitatea Persoanei Juridice are următorul text:

Interdicția de a desfășura anumite activități sau operațiuni poate fi impusă asupra unei persoane juridice în baza unei hotărâri judecătorești pentru o perioadă de la unu până la trei ani de la momentul când hotărârea este definitivă, dacă desfășurarea în continuare a anumitor activități sau operațiuni ar pune în pericol viața, activitatea sau sănătatea unor persoane, sau ar prezenta un risc pentru proprietate, sau economie, sau dacă persoana juridică a fost deja sancționată pentru aceeași infracțiune sau pentru alta similară (art.16).

Interdicția cu privire la obținerea de licențe, autorizații, concesiuni sau subvenții astfel emise de autoritățile interne sau unitățile de autonomie locală sau regională poate fi impusă asupra persoanei juridice în cazul în care există riscul ca o astfel de obținere de licențe, autorizații, concesiuni sau subvenții să ducă la instigarea persoanei juridice în cauză să comită o altă infracțiune (art.17).

Interdicția efectuării de operațiuni cu beneficiarii de fonduri din bugetul național sau local poate fi impusă unei persoane juridice în cazul în care există pericolul ca o astfel de operațiune ar putea duce la instigarea persoanei juridice în cauză să comită o altă infracțiune (art.18).

Restricții ca sancțiuni administrative

În unele țări interdicțiile menționate anterior nu reprezintă sancțiuni penale, ci consecințele juridice ale unei condamnări astfel prevăzute de legile de drept administrativ. În Bulgaria, de exemplu, conform Legii privind Achizițiile Publice fiecare ofertant trebuie să depună o declarație conform căreia acesta nu a fost condamnat pentru anumite infracțiuni specifice, inclusiv mită. Legea interzice de asemenea persoanelor fizice sau juridice străine să participe la procedurile de acordare a contractelor de achiziții publice dacă acestea au fost condamnate pentru mită în statul de origine sau în statul unde s-au înregistrat. Mai mult, o comisie, care este desemnată de autoritatea contractantă să examineze, să evalueze și să ierarhizeze ofertele, poate în orice

moment să efectueze verificări cu privire la faptele declarate solicitând informații de la alte instituții sau persoane. Dacă comisia dovedește că ofertantul a prezentat informații false în solicitarea sa, ofertantul poate fi exclus de la procedura de achiziție publică.¹⁷⁴ Legea privind Achizițiile Publice din Estonia prevede în mod similar că o autoritate contractantă nu va acorda un contract public unei persoane fizice sau juridice, și va exclude de la procedura de achiziție orice ofertant sau candidat care a fost condamnat pentru mită sau infracțiuni asociate, inclusiv spălare de bani și infracțiuni fiscale.¹⁷⁵

Reglementări similare se găsesc în Letonia, Lituania, Slovenia și Ucraina¹⁷⁶, cea ce înseamnă că drepturile unei persoane juridice condamnate pentru corupție în aceste țări pot fi restricționate prin legile de drept penal sau de drept administrativ. Cadru juridic în Letonia este sigur în mod deosebit. Mai întâi, o persoană juridică poate fi sancționată prin restrângerea drepturilor, ceea ce, conform art.70⁴ din Legea penală înseamnă:

Privarea de anumite drepturi sau permise sau determinarea unei astfel de interdicții, care împiedică o persoană juridică să exercite anumite drepturi, să primească sprijin de la stat sau asistență, să participe la o procedură de achiziție publică, să desfășoare anumite tipuri de activități pentru o perioadă de cel puțin un an și nu mai mult de zece ani.

În plus, conform art.39 din Legea privind Achizițiile Publice din Letonia, entitatea care achiziționează va exclude candidatul sau ofertantul de la participarea în continuare la procedura de achiziție și nu va evalua nicio ofertă prezentată deja, dacă un candidat, ofertant sau orice persoană autorizată să reprezinte, să ia o decizie pentru, sau să supravegheze candidatul sau ofertantul a fost găsită vinovată, printr-o hotărâre definitivă și irevocabilă, de comiterea anumitor infracțiuni. Acestea includ evaziunea fiscală sau evaziunea unor plăți echivalente, corupție, fraudă financiară, spălare de bani sau participarea la o organizație infracțională. Cu alte cuvinte, comisia privind achiziția poate exclude candidatul condamnat chiar și atunci când instanța penală nu a impus candidatului sancțiunea restrângerii drepturilor.

Avantajul sancționării administrative constă în faptul că astfel de sancțiuni se aplică în mod egal tuturor persoanelor condamnate; în procedura penală, dimpotrivă, aplicarea pedepselor complementare sau a măsurilor de siguranță este discreționară și, după cum este arătat mai sus, depinde adesea de prezența anumitor condiții.

5.1.5. Publicarea hotărârii

Altă sancțiune care este utilizată pe scară largă în țările ACN este publicarea hotărârilor judecătorești. Aceasta este în vigoare în Macedonia, Muntenegru, România, Serbia și Slovenia, și poate fi impusă unei persoane juridice în scopuri preventive.¹⁷⁷ În Muntenegru, de exemplu, art.31 din Legea privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice prevede sancțiunea astfel:

- (1) Instanța va pronunța măsura de siguranță privind publicarea sentinței dacă consideră că acest lucru este folositor pentru conștientizarea publicului cu privire la sentință, în special dacă publicarea sentinței ar contribui la îndepărtarea unei amenințări privind vița sau sănătatea sau pentru a proteja siguranța comerțului sau alt interes general.
- (2) În funcție de relevanța infracțiunii și nevoia de a informa publicul, instanța va alege forma mediatică prin care va fi publicată sentința și dacă motivarea sentinței va fi publicată integral sau sub formă de extras, având grijă ca modul de publicare să ofere informații tuturor persoanelor în interesul cărora trebuie publicată sentința.

5.1.6. Sancțiuni de drept civil

Niciuna din țările ACN nu recunoaște sistemul de amenzi civile sau de compensații punitive, ca cel din Statele Unite. În contextul de corupție sau alte fapte infracționale, răspunderea civilă include obligația de a compensa orice prejudiciu cauzat de o infracțiune. Ca și regulă generală, cererea de revendicare a victimei

poate fi examinată fie de instanța penală care trebuie să se pronunțe cu privire la infracțiunea care a vătămat victima fie în cadrul unei proceduri civile separate. Deși este dificil de stabilit extinderea prejudiciului material cauzat de o faptă de corupție, posibilitatea de a da în judecată pentru despăgubiri în baza unor temeuri generale există în toate țările ACN. Mai mult, în Muntenegru, există o prevedere specială pentru revindicarea prejudiciului cauzat de o faptă de corupție, (art.387) din Legea privind Obligațiile.

În plus, în multe țări instanța civilă poate să dizolve o persoană juridică ale cărei activități sau obiective sunt contrare legii.

5.2. Principiile de condamnare

După cum este menționat mai sus, legea internațională nu specifică care circumstanțe trebuie luate în considerare la condamnarea unei persoane juridice. Astfel, fiecare țară poate să pună mai mult accentul pe factorii care au legătură cu infracțiunea sau cu autorul acesteia, sau dacă este necesară stabilirea de condiții speciale pentru infractorii corporativi. Cu privire la ultima problemă, țările ACN se împart în două categorii: aproximativ jumătate din acestea au condiții speciale pentru persoane juridice, în timp ce celelalte folosesc principiile generale elaborate la început pentru persoanele fizice, cum sunt gravitatea infracțiunii, recunoașterea infracțiunii, recidivism, conspirația, etc. Acest studiu pune accentul pe principiile de condamnare special elaborate pentru condamnarea persoanelor juridice.

5.2.1. Condițiile pentru aplicarea pedepsei

Condiția specială cea mai des întâlnită în aplicarea pedepsei asupra unei persoane juridice este luarea în considerare a puterii economice a persoanei juridice condamnate. Acest lucru este acceptat de multe țări ACN, și trebuie considerat ca fiind rezonabil. Pedepsa nu trebuie să aibă doar un efect descurajator suficient, dar trebuie de asemenea să fie eficientă și proporțională. În marea majoritate a cazurilor, scopul pedepsei nu este de a înceta activitatea societății, ci de a determina societatea să-și desfășoare legal activitățile de afaceri. Acest țel nu poate fi atins dacă majoritatea bunurilor societății sunt confiscate. Mai mult, instanța trebuie să țină seama de efectele secundare posibile care pot fi simțite de terții nevinovați, în special angajații și acționarii.

Dincolo de puterea economică, alte condiții pentru pedepsele corporative sunt disponibile în țările ACN. Cele mai cuprinzătoare ghiduri de aplicarea pedepselor există în legislația din Muntenegru. Mai întâi, art.14 din Legea privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice prevede că ‘amenda trebuie determinată în funcție de suma care reprezintă valoarea prejudiciului cauzat sau câștigul material ilicit obținut, iar dacă aceste sume diferă amenda va fi determinată în funcție de suma cea mai mare’. Această regulă este completată de art.16, care include aproape toate principiile generale de aplicare a pedepselor existente în țările ACN. Lipsește doar principiul privind luarea în considerare a activității anterioare de binefacere care reprezintă o circumstanță atenuantă în Azerbaidjan. Articolul 16 paragraful 1 are următorul conținut:

Instanța va aplica amenda unei persoane juridice în limitele prevăzute de lege pentru infracțiunea în cauză, ținând cont de scopul pedepsei și de toate circumstanțele care ar fi putut influența reducerea sau creșterea amenzii (circumstanțe atenuante sau agravante), și în special:

- 1) Gravitatea infracțiunii, inclusiv periclitarea intereselor generale;
- 2) Întinderea răspunderii entității juridice pentru infracțiunea comisă;
- 3) Funcția ocupată în cadrul entității juridice și numărul persoanelor responsabile care au comis infracțiunea;
- 4) Faptul dacă persoana responsabilă a fost condamnată anterior sau dacă aceasta a încălcat legea sau alt regulament;
- 5) Circumstanțele în care infracțiunea a fost comisă;

- 6) Puterea economică și rezultatele afacerii derulate de entitatea juridică;
- 7) Operațiunile de afaceri anterioare ale entității juridice, inclusiv încălcarea legii și a altor regulamente;
- 8) Comportamentul entității juridice după comiterea infracțiunii, inclusiv concedierea persoanei care nu și-a îndeplinit atribuțiile de supraveghere, pedeapsa disciplinară și încetarea contractului de muncă a persoanei responsabile care a comis infracțiunea;
- 9) Relația dintre victima infracțiunii, inclusiv repararea prejudiciului și a celorlalte consecințe dăunătoare cauzate de comiterea infracțiunii, precum și faptul dacă acest lucru a fost făcut înainte sau după ce s-a aflat de instituirea procedurilor penale;
- 10) Faptul de a profita de o situație financiară precară, circumstanțe dificile, nevoia, experiența insuficientă, neglijența sau capacitatea de decizie insuficientă a victimei;
- 11) Dacă câștigul material obținut prin infracțiune a fost returnat;
- 12) Dacă entitatea juridică a luat toate măsurile rezonabile, necesare și eficiente în scopul de a preveni și dezvălui comiterea infracțiunii.
- 13) Dacă entitatea juridică a raportat infracțiunea înainte să afle de inițierea procedurilor penale, dacă a cooperat cu autoritățile competente pentru dezvăluirea și trimiterea în judecată sau a afectat desfășurarea procedurilor;
- 14) Atitudinea entității juridice cu privire la infracțiunea comisă, inclusiv recunoașterea vinovăției pentru infracțiunea comisă.

În plus, art.17 prevede ca instanța să acorde o atenție deosebită cu privire la faptul dacă entitatea juridică a fost anterior condamnată pentru o infracțiune, dacă infracțiunea anterioară este de natura ultimei infracțiuni și cât timp a trecut de la condamnarea anterioară. Dacă entitatea juridică a fost condamnată pentru infracțiuni de cel puțin două ori și a fost amendată cu peste cincizeci de mii de euro și dacă nu a trecut o perioadă mai mare de cinci ani de când a fost aplicată ultima amendă în mod definitiv și obligatoriu din punct de vedere juridic, instanța poate majora amenda cu până la două ori valoarea maximului respectiv. (art.18)

În Ucraina, conform art.96¹⁰ din Codul Penal, la aplicarea măsurilor de natură penală asupra unei persoane juridice, instanța are în vedere gravitatea infracțiunii comise de persoana sa autorizată, gradul de implementare a intenției infracționale, valoarea prejudiciului, natura și valoarea avantajului necuvenit care a fost obținut sau care fi putut fi obținut de persoana juridică, și măsurile luate de persoana juridică pentru prevenirea infracțiunii.

5.2.2. Condamnarea cu suspendare

Legislația din Muntenegru oferă un sistem elaborat de pedepse cu suspendare. Conform art.24 din Legea privind Răspunderea Penală a Entității Juridice, instanța poate să impună o amendă de până la 100.00 euro împotriva unei entități juridice, cu condiția ca pedeapsa să nu fie aplicată dacă entitatea juridică condamnată nu devine răspunzătoare pentru o nouă infracțiune în cursul perioadei probatorii prevăzută de instanță, care nu trebuie să fie mai mică de un an sau mai mare de trei ani.¹⁷⁸ Instanța poate de asemenea să decidă efectuarea pedepsei dacă entitatea juridică condamnată nu returnează, într-o perioadă de timp prevăzută, câștigul material obținut din infracțiune, nu oferă despăgubiri pentru prejudiciul cauzat de infracțiune, sau nu îndeplinește alte obligații impuse de legea penală.

În plus, instanța poate hotărî ca entitatea juridică care a primit o pedeapsă cu suspendare să fie pusă sub supraveghere pentru o anumită perioadă de timp, ceea ce înseamnă că trebuie să respecte una sau mai multe din următoarele obligații:

- 1) Să elaboreze și să implementeze un program de măsuri eficiente, necesare și rezonabile în scopul de a preveni comiterea unei infracțiuni;
- 2) Să stabilească controale interne în scopul de a preveni în viitor comiterea de infracțiuni;
- 3) Să întocmească rapoarte periodice privind operațiunile sale de afaceri și să le prezinte autorității competente care aplică supravegherea;
- 4) Să elimine sau să reducă riscul de a cauza prejudicii viitoare rezultate din infracțiunea care a fost comisă;
- 5) Să elimine sau să atenueze prejudiciul cauzat de infracțiune;
- 6) Să facă muncă în folosul comunității pentru o perioadă de șase luni cu condiția ca această obligație să nu pericliteze operațiunile normale ale entității juridice

5.2.3. Temeiuri pentru exonerarea de la răspundere sau pedeapsă

‘Invocarea respectării diligenței necesare’

Un aspect care a ridicat numeroase controverse se referă la importanța pe care trebuie să o aibă diligența necesară și eforturile de conformitate în cadrul regimului de răspundere corporativă unde un reprezentant de nivel inferior poate atrage răspunderea. În cele mai multe jurisdicții, existența unui program de conformitate corespunzător este un alt factor care trebuie, sau cel puțin, poate fi avut în vedere în cursul condamnării unei persoane juridice.¹⁸⁰ Alte țări, în special cele care urmează o abordare organizațională, acordă o importanță mult mai mare eforturilor pe care societatea le-a depus pentru a împiedica angajații săi să comită infracțiuni. În Olanda, Australia și Elveția, de exemplu, o persoană juridică este exonerată de răspundere dacă se constată în cursul investigației sau la judecată că societate are norme și mecanisme de conformitate suficiente și că a depus toate eforturile pentru a împiedica comiterea infracțiunii.¹⁸¹ Invocarea respectării diligenței necesare este în vigoare și în Japonia și Coreea, dar în aceste țări societății îi revine sarcina de a demonstra că nu au existat deficiențe în cultura sa corporativă și practicile de supraveghere.¹⁸² Sarcina probei a trecut de la guvern la inculpat în practica Instanțelor Federale din Statele Unite.¹⁸³

Unii autori sunt de părere că existența lipsei eforturilor de conformitate ca temei al răspunderii sau asigurarea ‚invocării respectării diligenței necesare’ face din regimul de răspundere corporativă un regim nu doar echitabil ci și unul eficient. Acestea susțin că o astfel de abordare motivează societățile să elaboreze

programe de conformitate adecvate și, în cazul unei încălcări, să colaboreze cu autoritățile.¹⁸⁴ Alte autorități sunt mai sceptice cu privire la abordare. Acestea susțin că abordarea respectivă poate fi adecvată pentru accidente de circulație, dezastru de mediu și alte infracțiuni din neglijență, dar este puțin neverosimilă în cazul corupției la nivel înalt. O singură persoană poate cauza din neglijență un accident fatal, și aceasta se poate întâmpla într-o societate care se ocupă la modul serios de normele de siguranță. Totuși este puțin probabil ca un angajat de nivel inferior să aibă ocazia de folosi milioane din banii societății pentru a da mită unui funcționar de nivel înalt dacă societatea respectă cu adevărat normele cu privire la echitate și nu arată toleranță lucrătorilor neonești. Când o sumă semnificativă de bani este plătită pentru proiecte mari, este realist să se presupună că mita este tratată ca afacere ca de obicei chiar și la nivelul cel mai înalt al administrației; prin urmare, răspunderea nu trebuie să depindă de mărimea teancului de regulamente interne și documente privind politica societății.

Deși din punct de vedere teoretic este disputabil, organismele OECD au tratat 'invocarea respectării diligenței necesare' ca o bună practică și chiar au recomandat-o într-o formă ușoară.

Modelul de apărare poate fi găsit în Italia, în cazul în care legea prevede că o persoană juridică nu este răspunzătoare pentru o infracțiune comisă de către o persoană care deține o poziție de conducere sau a persoanelor care se află sub conducerea și supervizarea acestora, în cazul în care se dovedește că înainte de comiterea infracțiunii:

- 1) Autoritatea de conducere a adoptat și a pus în aplicare în mod eficient un model de organizare și de management adecvat pentru a preveni infracțiuni de tipul celor care au avut loc;
- 2) Autoritatea a înființat un organism autonom pentru a superviza, pune în aplicare și actualizează modelul;
- 3) organismul autonom a supervizat suficient operarea modelului; și
- 4) făptuitorul a comis infracțiunea prin eludarea în mod fraudulos a funcționalității modelului¹⁸⁶.

Dintre țările ACN, numai Muntenegru prevede "apărarea prin analiza riscurilor". În conformitate cu articolul 23, alineatul 3, din Legea privind Răspunderea Penală a Persoanelor Juridice, instanța poate scuti o persoană juridică de pedeapsă în cazul în care entitatea a luat toate măsurile eficiente, necesare și rezonabile menite să prevină și să dezvăluie comiterea infracțiunii penale.

Alte circumstanțe în care se aplică scutiri de pedeapsă

Cel de mai sus-menționat articol 23 din legea Muntenegrului prevede alte două motive pentru scutirea de pedeapsă unei persoane juridice. În primul rând, o persoană juridică poate fi scutit de pedeapsă în cazul în care o entitate dezvăluie și raportează o infracțiune înainte de a afla că procedurile penale au fost inițiate (paragraful 1). Scutirea de pedeapsă este posibilă și în cazurile în care persoana juridică înapoiază în mod voluntar și imediat câștigul material obținut în mod ilegal sau rectifică consecințele negative cauzate, sau furnizează date semnificative pentru tragerea la răspundere a unei alte persoane juridice cu care nu este conectat din punct de vedere al organizației (paragraful 2). Ambele motive sunt de asemenea disponibile în FYR Macedonia și Slovenia, dar apărarea în Slovenia apare numai în cazurile în care s-a aplicat răspunderea unei persoane juridice, pe baza "lipsei de reguli de supraveghere." În alte cazuri, raportarea voluntară poate duce la o reducere a pedepsei. Raportarea voluntară în timp util este, de asemenea, un motiv de scutire de pedeapsă în Croația¹⁸⁷ și România¹⁸⁸.

5.3. Puterea discreționară a procurorului

Cumva similar cu scutirea de pedeapsă, cel puțin din punctul de vedere al infractorului, este aplicarea deciziei de urmărire penală. Aceasta din urmă este asociată în primul rând cu tradiția juridică de drept comun, și în special cu Statele Unite, unde serviciul de urmărire penală are în principiu libertatea să decidă dacă să cerceteze cazul pregătit de o autoritate de aplicare a legii sau nu. Cu toate acestea, diferite țări cu drept civil au inventat, de asemenea, un mecanism pentru a eluda aplicarea integrală a "principiului legalității", care impune ca fiecare infracțiune trebuie să fie investigată și, dacă este dovedită, urmărită penal. În Germania, de exemplu, procurorii au dreptul de a pune capăt procedurilor penale pe baza "principiului de oportunitate" (Opportunitätprinzip), în cazul în care constată că vinovăția inculpatului este de natură minoră și nu există nici un interes public în urmărirea penală¹⁸⁹. În conformitate cu principiile dreptului penal sovietic, care a influențat mult timp gândirea juridică în multe țări ACN, o infracțiune de importanță minoră nu a fost o infracțiune, chiar dacă acesta conține toate elementele infracțiunii.

5.3.1. Disponibilitatea în țările ACN

În țările ACN, principiul urmăririi penale obligatorii prevalează. Există doar patru țări - Georgia, Estonia, România și Muntenegru - unde decizia de urmărire penală este disponibilă procurorilor într-o măsură considerabilă. Legea din Georgia urmează practic tradiția legislației anglo-saxone prin faptul că stipulează pur și simplu că "pentru a decide cu privire la începerea sau încetarea urmăririi penale, procurorul se bucură de puteri de decizie care sunt guvernate de interesele publice."¹⁹⁰

Dreptul german a fost un model pentru Estonia. În conformitate cu articolul 202 din Codul estonian de procedură penală, în cazul în care obiectul unor proceduri penale este o infracțiune în al doilea grad¹⁹¹ vina suspectului este de natură minoră și nu există nici un interes public în urmărirea penală, procurorul poate solicita ca instanța să pună capăt procesului penal. O confirmare a unui judecător nu este necesară în cazul în care obiectul unei proceduri penale este o infracțiune penală pentru care legea nu prevede un termen minim de încarcerare sau impune numai o pedeapsă pecuniară (amendă). În ambele cazuri, suspectul trebuie să fie de acord cu decizia, să remedieze prejudiciul produs în urma infracțiunii și să plătească cheltuielile investigației.

În plus, instanța sau procurorul pot obliga suspectul, având consimțământul acestuia, să plătească o sumă fixă către bugetul public sau care urmează să fie utilizată în anumite scopuri în interesul populației. Decizia procurorului are două forme de expresie în plus în procedura penală a Estoniei. Primul, în conformitate cu articolul 203 din Codul de procedură penală, în cazul în care obiectul unor proceduri penale este o infracțiune penală de al doilea grad, un procuror poate cere încetarea procedurilor penale printr-o instanță, cu consimțământul suspectului și a victimei, în cazurile în care posibilele pedepse ar fi neglijabile în comparație cu pedeapsa, care a fost sau probabil va fi aplicată suspectului pentru o altă infracțiune penală. Aceasta este o regulă specială pentru multi-recidivism care, într-o exprimare simplă, ar permite trecerea cu vedere a unui furt atunci când se anchetează o crimă. A doua regulă se referă la suspectii de cooperare și are ca scop facilitarea activităților guvernului în lupta împotriva crimei organizate și se referă la alte forme de Penalitate gravă latentă. În conformitate cu articolul 205, Parchetul General are libertate deplină de a pune capăt procedurilor penale cu privire la un suspect care a contribuit în mod semnificativ la anchetarea unui caz important, în care identificarea infracțiunii și obținerea de probe ar fi fost excluse sau deosebit de complicate.

Noul Cod de Procedură Penală al României prevede și decizia procurorilor, care se aplică indiferent dacă suspectul este o persoană fizică sau o persoană juridică. Articolul 318 din Codul de Procedură Penală

permite procurorului să întrerupă ancheta sau să pună capăt acțiunii penale atunci când o infracțiune este sancționată prin lege cu nu mai mult de 7 ani de închisoare sau o amendă, în cazul în care nu există nici un interes public în urmărirea cauzei pe baza circumstanțelor cazului, obiectivului infractorului și a consecințelor infracțiunii comise. Procurorul poate impune apoi alte alternative de obligații pârâtului. Spre deosebire de Estonia și România, unde astfel de puteri discreționare sunt disponibile numai după începerea anchetei penale și într-o oarecare măsură realizată, legea Muntenegrului prevede de asemenea posibilitatea de a-și exercita decizia asupra instituției unei proceduri penale.

În conformitate cu articolul 46 din Legea privind răspunderea penală a persoanelor juridice, Procurorul poate decide să nu inițieze proceduri penale împotriva unei persoane juridice în cazul în care:

- 1) circumstanțele cauzei indică faptul că inițierea procedurilor nu ar fi adecvată, datorită contribuției ne semnificative a persoanei juridice în comiterea infracțiunii penale;
- 2) persoana juridică nu are nicio proprietate și nicio procedură de faliment nu a fost inițiată împotriva persoanei juridice; sau
- 3) există motive care ar putea scuti persoana juridică de pedeapsă (a se vedea secțiunea 5.2.2 de mai sus) sau ar reduce amenda în temeiul articolului 16, alineatul 1, punctele 11 - 14 (a se vedea secțiunea 5.2.1 de mai sus).

Aceste puteri discreționare sunt aplicabile infracțiunilor pedepsite cu amendă sau închisoare pe un termen de până la trei ani. În etapa ulterioară a procedurilor, procurorul poate decide să amâne urmărirea penală pentru infracțiuni care se pedepsesc cu amendă sau închisoare pe un termen de cel mult opt ani, atunci când acesta constată că nu ar fi oportun să desfășoare procedurile penale datorită naturii infracțiunii, a circumstanțelor în care a fost comisă infracțiunea, precum și operațiunilor comerciale anterioare ale persoanei juridice, în cazul în care persoana juridică acceptă să-și îndeplinească anumite obligații.¹⁹²

În plus față de aceste modele destul de generale, decizia procurorului este disponibilă procurorilor într-o măsură mai limitată în Croația, Macedonia și Slovenia. Procurorii din aceste state pot decide să nu urmărească penal o persoană juridică care nu deține nicio proprietate sau are atât de puține proprietăți încât nu ar fi suficiente pentru a acoperi costurile de judecată, sau pentru că procedurile de faliment au fost inițiate împotriva persoanelor juridice.¹⁹³

În plus, în Slovenia, procurorul poate decide să nu solicite începerea procedurilor penale împotriva unei persoane juridice, în cazul în care circumstanțele cazului arată că acest lucru nu ar fi oportun, deoarece participarea persoanei juridice în infracțiune a fost ne semnificativă sau pentru că autorul infracțiunii penale este unicul acționar al persoanei juridice împotriva căreia ar fi necesar să se inițieze proceduri.

5.3.2. Avantaje și riscuri

Decizia procurorului are avantajele și riscurile sale. Pe de o parte, aceasta permite procurorilor să controleze numărul cazurilor investigate și să se asigure că resursele necesare sunt disponibile pentru cazurile mai importante.

Mai mult decât atât, face posibil de asemenea să se modeleze și dimensiunea unui anumit caz. În cazurile mari de corupție s-ar putea dovedi rezonabil, sau în unele ocazii chiar necesar, să lași "peștii mici" să plece și să te concentrezi pe infractorul principal, indiferent dacă este vorba despre o companie care cultivă o bandă de funcționari corupți sau de un funcționar influent, care exploatează afacerile locale. În cazul Hipocrate, de exemplu, autoritățile croate au constatat că o companie farmaceutică a mituit 337 de medici și farmaciști din toată țara. (Vedeți Casetă 1 din secțiunea 2.3.1 de mai sus). Un astfel de caz trebuie să fie împărțit cumva

înainte de proces, pentru a ajunge la verdictul final într-un termen rezonabil de timp, iar o posibilitate este de a face acest lucru prin puteri discreționare.

Pe de o altă parte, deoarece este mult mai ușor pentru procuror să închidă cazul decât să-l aducă la instanță pentru un întreg proces, există întotdeauna riscul ca puterile discreționare să fie suprasolicitate sau abuzate. Acest lucru nu se datorează numai volumului de muncă, dar, de asemenea, sau probabil chiar și în primul rând, temerilor că respectivul caz nu va fi destul de solid în sala de judecată, ceea ce îi determină pe procurori ca în cazurile complicate să cedeze tentației de a lua banii și a-l lăsa astfel pe inculpat să scape.

Având în vedere că nu există de obicei prea multe dovezi în cazurile de corupție, se întâmplă ca un procuror să se surprindă gândind așa cum se spune: ce este mai bine, o vrabie în mână sau cioara de pe gard? Din nefericire, procurorii nu trăiesc într-un vid; dâșii sunt obligați să ia în considerare ceea ce publicul, inclusiv politicienii și mass-media, vor spune în cazul în care în cele din urmă aceștia pierd cazul, după respingerea unei soluții în urma căreia ar fi putut colecta o mare sumă de bani. Cu ani în urmă, a existat un caz în Estonia, în care proprietarul și administratorii unei mari companii de dezvoltare imobiliara au fost suspectați de o evaziune fiscală la scară largă. În momentul în care ancheta se apropia de sfârșit, proprietarul companiei a solicitat închiderea cazului pe baza principiului oportunității și a promis să plătească toate taxele și dobânzile. În plus, compania a oferit 50 de milioane de coroane estoniene (aproximativ 3 milioane de euro) sub forma unei amenzi monetare, sumă care la acel moment s-a ridicat la o treime din bugetul anual al întregului serviciu de urmărire penală. Cu toate acestea, Parchetul a respins oferta, pentru că nu a vrut să trimită un mesaj către comunitatea de afaceri că este posibil să evite pur și simplu răspunderea penală, prin plata sumei potrivite de bani. După trei ani de judecată, instanța, cu acordul procurorului, a închis cazul și a impus inculpaților o amendă de numai 4 milioane de coroane. Parchetul a trebuit să suporte o mulțime de critici pentru eroarea de calcul apărută.

¹ Declarația ACN adoptată de nivel înalt reuniune pe tema "Consolidarea voinței politice pentru combaterea corupției în Europa de Est și Asia Centrală" (10 decembrie 2012), disponibilă la adresa:

www.oecd.org/Corupție/acn/HighLevelÎntâlnireDecemberDeclaratieENG.pdf.

² Programul de Lucru al ACN pentru 2013-2015 (adoptat de Grupul de coordonare ACN pe 11 decembrie 2012) este disponibil la: www.oecd.org/Corupție/acn/ACNWorkProgramme2013-2015_EN.pdf.

³ Al doilea Protocol al Convenției privind protecția intereselor financiare ale Comunităților Europene, în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene, C 221 din 19 iulie 1997.

⁴ Convenția OECD privind Combaterea Corupției Funcționarilor Publici Străini în Tranzacții de Afaceri Internaționale, 17 decembrie 1997, 2802 U.N.T.S. I-4927.

⁵ Convenția de Drept Penal al Consiliului Europei privind Corupția, 27 ianuarie 1999, E.T.S.nr. 173.

⁶ Convenția împotriva Corupției a Națiunilor Unite, 31 octombrie 2003, U.N. Doc A/58/422.

⁷ Fundamentele teoretice elaborate ale doctrinei pot fi găsite în lucrările lui James Goldschmidt și Erik Wolf.

⁸ În sistemele de legislație anglo-saxonă, se face o distincție între infracțiuni "reale" și delikte de "strictă răspundere", care nu necesită un element mental (*mens rea*). Aproape toate infracțiunile de strictă răspundere au fost create prin lege și, prin urmare, sunt cunoscut sub numele de infracțiuni juridice. Pentru a obține o condamnare în temeiul unei astfel de infracțiuni, urmărirea penală trebuie doar să dovedească faptul că inculpatul a comis un Documentul interzis prin lege sau nu și-a îndeplinit atribuțiile juridice.

⁹ În Olanda, răspunderea penală a societăților a fost pentru prima dată introdusă în Legea Privind Infracțiunile Economice (*Wet economische delicten*), dar în 1976 aceasta a fost adoptată ca regulă generală în Codul Penal.

¹⁰ În Tadjikistan, Codul Privind Infracțiunile Administrative prevede că persoanele juridice pot fi trase la răspundere pentru infracțiuni (Articolul 31, Capitolul 38). Cu toate acestea, acesta nu se aplică în cazul mitei sau a altor infracțiuni de corupție.

¹¹ Articolul 83a, paragraf 1, din Legea privind Infracțiunile și Sancțiunile Administrative din Bulgaria.

¹² Articolul 83b, paragraf 1, din Legea privind Infracțiunile și Sancțiunile Administrative din Bulgaria.

¹³ Vedeți WGB, Raport Faza 2 privind Implementarea Convenției OECD împotriva Dării de Mită din Federația Rusă (Octombrie 2013) ("WGB Rusia Raport Faza 2"), paginile 75-76.

¹⁴ Vedeți WGB Raport Faza 2 Rusia, paginile 79-80.

¹⁵ Vedeți Capitolul VIII 1, Articolul 70 1, din Legea Penală din Letonia. Ar trebui menționat faptul că legea a fost modificată în mod considerabil în anul 2013. Anterior, condamnarea făptuitorului a fost o condiție necesară pentru răspunderea persoanei juridice.

¹⁶ Vedeți WGB, Faza 1 Raport pe tema Implementării Convenției OECD Anti-Dării de Mită în Letonia (iunie 2014) ("WGB Raport Letonia Faza 1"), § 37, pagina 11.

¹⁷ Vedeți Capitolul 15 -2 din Codul Penal din Azerbaijan. Vedeți de asemenea ACN, Planul de Acțiune Anti-Corupție a Treia Rundă de Monitorizare Raport Monitorizare Azerbaijan de la Istanbul (Septembrie 2013) ("IAP Azerbaijan Raport Runda 3"), pagina 30.

¹⁸ În Azerbaijan, răspunderea persoanei juridice pentru Infracțiuni Penale nu a fost încă aplicată în practică, pentru că prevederile Legii Penale nu au fost încă corelate cu prevederile Legii Procedurale Penale. Documentul schiță al Regulilor de Aplicare a Măsurilor Legii Penale cu privire la Persoanele Juridice este în prezent în lucru.

¹⁹ În acest Raport, termenul de "FYR of Macedonia" se referă la fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei.

²⁰ Vedeți WGB, Faza 3 a Raportului pe tema Implementării Convenției OECD împotriva Dării de Mită în Germania (martie 2011) ("WGB Germania Raport Faza 3"), note de subsol 49, paginile 22-23. Merită de menționat că, începând din 2013, Rusia are un număr relativ mare de acțiuni de aplicare locală care implică aplicarea răspunderii societății. (Vedeți WGB Rusia Raport Faza 2, § 251, pagina 76).

²¹ GAMA Holding este o companie multinațională de origine turcă care, printre alte activități, dezvoltă proiecte de generare a energiei electrice la cheie. Începând din 31 decembrie 2013, Grupul deține Documentul în valoare totală de aproximativ 590 de milioane de euro și operează în mai multe țări din Europa, Orientul Mijlociu, Africa și regiunea C.I.S. Vedeți website GAMA Holding la adresa: www.gama.com.tr/en/gama-holding/financial-information/101 (ultima accesare din data de 23 aprilie 2015).

²² Vedeți WGB Rusia Raport Faza 2, §§ 266-68, paginile 79-80.

²³ Articolul 83b, paragraf 1.2, din Legea privind Infracțiuni și Sancțiuni Administrative din Bulgaria; Vedeți de asemenea răspunsurile Bulgariei la chestionar, întrebarea 10.4; și WGB, Raport Faza 3 privind

Implementarea the Convenției OECD împotriva Dării de Mită în Bulgaria (Martie 2011) (“WGB Bulgaria Raport Faza 3”), § 32.

²⁴ Secțiunea 439 din Legea de Procedură Penală din Letonia; Vedeti WGB, Raport Faza 1 privind Implementarea Convenției OECD Împotriva Dării de Mită în Letonia (iunie 2014) (“WGB Letonia Raport Faza 1”), §§ 29 et seq

²⁵ Informațiile furnizate de către autoritățile letoniene la reuniunea WGB OCDE din 4 iunie 2014.

²⁶ De exemplu, Articolul 43, alineatul 1, al ONU împotriva corupției Convenție permite extinderea cooperării la procedurile civile și administrative.

²⁷ Vedeti WGB, Germania: Raport Faza 2 pe tema Aplicarea Convenției privind Combaterea Dării de Mită către Funcționarii Publici Străini în cadrul Tranzacțiilor Internaționale de Afaceri (iunie 2003) (“WGB Germania Raport Faza 2”), § 116, pagina 31; și WGB, Italia Faza 2 Raport privind Aplicarea Convenției pe tema Combaterii Dării de Mită către Funcționarii Publici Străini în cadrul Tranzacțiilor Internaționale de Afaceri (noiembrie 2004) (“WGB Italia Raport Faza 2”), §103-107, paginile 29-30. Vedeti de asemenea Pieth (2014), pagina 223-24-54

²⁸ Capitolul 28 din Codul Infrațiunilor Administrative din Rusia, Vedeti WGB Rusia Raport Faza 2, § 266, paginile 79-80.

²⁹ Vedeti Pieth (2014), pagina 223-24.

³⁰ Vedeti WGB, ca urmare a Fazei 3 din Raport & Recomandări Bulgaria (mai 2013) (“WGB Bulgaria Faza 3 urmare a Raportului”), pagina 13.

³¹ Vedeti Stessens (1994), note de subsol 52, pagina 504.

³² Vedeti imaginea de ansamblu asupra cazului *Land Exchange* din Secțiunile 2.3.1 și 3.1 de mai jos.

³³ Pieth (2007), pagina 194; Vedeti de asemenea Pieth (2014) at 246.

³⁴ Vedeti, de exemplu, cele 40 de Recomandări ale Grupului operativ de Acțiune Financiară, la Rec. 2b. Recomandări FATF au fost substanțial revizuite în 2012 și publicate ca Standardele Internaționale FATF privind Combaterea Spălării Banilor și Finanțării și Proliferării Terorismului (Februarie 2012).

³⁵ Birmingham & Gloucester Railway Co. (1842) 3 QB 223

³⁶ Gt. North of England Railway Co. (1846) 9 QB 315

³⁷ Moore v. Bresler (1944) 2 All ER 515; R. v. ICR Haulage Ltd (1944) KB 551; DPP v. Kent and Sussex ContrDocumentulors Ltd (1944) 1 All ER 119

³⁸ Wise (1994), pagina 384.

³⁹ Stessens (1994), pagina 496.

⁴⁰ New York Central & Hudson River Railroad Company v. Statele Unite, 212 U.S. 481 (1909)

⁴¹ Coffee (1983), pagina 254.

⁴² New York Central & Hudson River Railroad, 212 U.S. 481 la 494-495.

⁴³ ”Evoluțiile Legii” (1979), Harvard Law Review, pagina 1247; vedeti Coffee (1983), paginile 253, 255.

⁴⁴ Standard Oil Co. of Texas v. United States, 307 F.2d 120, 127 (5th Cir. 1962); Vedeti Wise (1994), pagina 390.

⁴⁵ Stessens (1994), pagina 509; vedeti de asemenea Allens Arthur Robinson (2008), paginile 64-65.

⁴⁶ Vedeti LaFave and Scott (1996), pagina 366.

⁴⁷ Vedeti Ghid OECD de Bune Practici privind Implementarea Articolelor Specifice privind Convenția pe tema Combaterii Dării de Mită către Funcționarii Publici Străini în cadrul Tranzacțiilor Internaționale de Afaceri, găsite în Anexa I din Recomandările Consiliului pentru Continuarea Combaterii Dării de Mită către Funcționarii Publici Străini în cadrul Tranzacțiilor Internaționale de Afaceri (26 noiembrie 2009)

⁴⁸ Doelder and Tiedemann (1994), paginile 291 și 300.

⁴⁹ Field and Jörg (1991), pagina 167.

⁵⁰ Articolul 1004, paragraf 2, din Codul Penal Elvețian; vedeti de asemenea WGB, Faza 2 Raport privind Aplicarea Convenției pe tema Combaterii Dării de Mită către Funcționarii Publici Străini în cadrul Tranzacțiilor Internaționale de Afaceri din Elveția (Decembrie 2004) (“WGB Raportul elvețian Faza 2”), §§ 105-112.

⁵¹ Secțiunea 12.2 și 12.3 din Codul Penal Documentul Commonwealth Australian; vedeti de asemenea WGB, Raport Faza 3 privind Implementarea Convenției OECD Împotriva Dării de Mită în Australia (“WGB Raport Australia Faza 3”), §§ 18-19, pagina 12.

⁵² Un exemplu al unei definiții combinate poate fi găsită în legislația georgiană. Articolul 1071 alineatul 3 din Codul penal definește persoana responsabilă după cum urmează: "Un ofițer responsabil ... trebuie fie o persoană îndreptățită să direcționeze, să reprezinte o persoană juridică și să ia decizii în numele acesteia, precum și un membru al unui organism de control, de supraveghere sau de audit. "

- ⁵³ Răspunsurile țările ACN din chestionar, întrebările 4.2, 4.3 și 4.4.
- ⁵⁴ Articolul 4 din Legea privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice din Montenegro; o definiție similară poate fi găsită în Articolul 5 din legea privind Răspunderea Entităților Juridice pentru Infrațiuni Penale din Serbia.
- ⁵⁵ Articolul 4 din Documentul privind Răspunderea Juridică a Persoanelor pentru Infrațiuni Penale din Slovenia.
- ⁵⁶ Ibid. Legea din Bosnia și Herzegovina este similară, vedeți Articolul 124 din Codul Penal.
- ⁵⁷ Articolul 28-a, paragraf 2, din Codul Penal al fostei Republici Iugoslave a Macedoniei.
- ⁵⁸ I.e. peste 50 salarii medii lunare plătite în fosta Republică Iugoslavă a Macedonia la momentul infracțiunii.
- ⁵⁹ Articolul 14(1) din Codul Penal Estonian.
- ⁶⁰ Vedeți verdictele Curții Supreme din Estonia în cazurile Nr. 3-1-1-145-05 și Nr. 3-1-1- 9-05 (nc.ee).
- ⁶¹ Articolul 4 privind Responsabilitatea Persoanelor Juridice pentru Infrațiuni Penale din Croația.
- ⁶² Răspunsuri Croația la Chestionar, întrebările 4.1, 4.2 și 4.3.
- ⁶³ *AS Merko Ehitus* include *AS Merko Ehitus Eesti*, care este compania de construcții lider de piață în Estonia, *SIA Merks*, care operează în Letonia, și *UAB Merko Statyba*, care operează în Lituania, precum și câteva filiale care se ocupă cu dezvoltările imobiliare. La sfârșitul anului 2012, Grupul avea un număr de 915 angajați iar venitul său anual se ridica la suma de 249,1 milioane euro [Vainman, T. (2014), pagina 2]. Acțiunile companiei sunt listate la Bursa Baltică, Nasdaq OMX Baltic. Pentru o discuție cu privire la modul în care a fost reorganizată compania în timpul și ca rezultat a anchetei penale, vedeți Secțiunea 3.1 de mai jos.
- ⁶⁴ Până pe data de 1 ianuarie 2015, the Codul Penal Estonian face diferența între o mită oferită în schimbul unei acțiuni sau decizii ilegale (Articolul 298) și o mită oferită în schimbul unei acțiuni sau decizii legale (Articolul 297). În acest caz, compania a fost acuzată pentru prima infracțiune, dar în final condamnată pentru cea de a doua.
- ⁶⁵ Convenția Consiliului Europei privind Legea Penală pentru Corupție, 27 ianuarie 1999, ETS nr. 173.
- ⁶⁶ Ghid OECD de Bune Practici privind Implementarea Articolelor Specifice privind Convenția pentru Combaterea Dării de Mită către Funcționarii Publici Străini în cadrul Tranzacțiilor Internaționale de Afaceri, publicată în Anexa I la Recomandările Consiliului pentru Continuarea Combaterii Dării de Mită către Funcționarii Publici Străini în cadrul Tranzacțiilor Internaționale de Afaceri (26 noiembrie 2009).
- ⁶⁷ De exemplu, Azerbaijan, Letonia, Lituania, Serbia, Georgia și Ucraina.
- ⁶⁸ De exemplu, Bosnia și Herzegovina, fosta Republică Iugoslavă a Macedonia și Slovenia.
- ⁶⁹ Aceste reguli se aplică numai infracțiunilor care au ca rezultat produse semnificative sau daune semnificative provocate terților, Vedeți Articolul 28-a, paragraf 2, din Codul Penal al fostei Republici Iugoslave a Macedoniei.
- ⁷⁰ Răspunsurile fostei Republici Iugoslave a Macedoniai, Serbiei și Sloveniei la Chestionar, întrebarea 5.2.
- ⁷¹ Articolul 19.28 din Codul de Infrațiuni Administrative al Rusiei.
- ⁷² Vedeți WGB Rusia Raport Faza 2, § 259, pagina 78.
- ⁷³ Articolul 83a, paragraf 1(4), din Legea privind Infrațiunile și Sancțiunile Administrative din Bulgaria; răspunsurile Bulgariei la Chestionar, întrebările 1.5 și 5.1.
- ⁷⁴ Articolul 19/1 din Codul Penal al României; răspunsurile României la Chestionar, întrebările 1.5.
- ⁷⁵ Răspunsurile României la Chestionar, întrebările 1.5, 3.2 și 5.2.
- ⁷⁶ Răspunsurile țărilor ACN la Chestionar, întrebarea 3.7.
- ⁷⁷ Răspunsurile țărilor ACN la Chestionar, întrebarea 3.3b.
- ⁷⁸ Răspunsurile țărilor ACN la Chestionar, întrebările 3.5a și 3.3.
- ⁷⁹ Articolul 28-a din Codul Penal al fosta Republică Iugoslavă a Macedoniai:
- (2) Entitatea juridică este responsabilă pentru Documentul infracțional comis de angajatul sau un reprezentant al său, care a avut ca rezultat un câștig nesemnificativ sau a cauzat prejudicii semnificative, dacă:
- executarea unei concluzii, ordin sau o altă decizie sau aprobare a unui organism de conducere, un organism de administrare sau de un organism de supraveghere, reprezintă angajarea unui Documentul infracțional
  - angajarea documentului a apărut din cauza omisiunii supravegherii obligatorii a organului de conducere, organismului de administrare sau a organismului de supraveghere sau

- organul de conducere, organul de conducere sau de organismul de supraveghere nu a împiedicat documentul infracțional, a ascuns comiterea acestuia sau nu a raportat înainte ca procedura penală să fie deschisă împotriva celui care l-a comis.

⁸⁰ Răspunsurile țărilor ACN la Chestionar, întrebările 3.5b și 3.8.

⁸¹ Articolul 3, paragraful 1, din Documentul Răspunderii Persoanelor Juridice pentru Infracțiuni Penale din Croația.

⁸² Această cerință nu ar trebui să fie confundată cu întrebarea dacă agentul a urmat regulamentele interne aplicabile. Acest aspect va fi discutat în legătura cu motivele care au stat la baza scutirii de răspundere (Vedeți Secțiunea 5.2.2 and 5.2.3 de mai jos).

⁸³ Articolul 6 din Legea Răspunderii Persoanelor Juridice pentru Infracțiuni Penale din Serbia.

⁸⁴ Articolul 5 din Legea Răspunderii Entităților Juridice din Montenegro.

⁸⁵ În Comentariu privind Convenția OCDE, frazele "din partea" și "în numele" sunt chiar considerate ca fiind formulări alternative ale criteriului interesului. Vedeți Pieth (2007), pagina 187.

⁸⁶ Mai exact, , Bosnia and Herzegovina, Georgia, fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Montenegro, România, Rusia și Slovenia.

⁸⁷ Articolul 28a, paragraf 1, din Codul Penal al fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei.

⁸⁸ Bosnia and Herzegovina folosesc exprimarea "în contul", Vedeți Articolul 124 din Codul Penal. Georgia folosește "prin intermediul", Vedeți Articolul 107 1, paragraf 2, din Codul Penal.

⁸⁹ Articolul 19/1 din Codul Penal din România; răspunsurile României la Chestionar, întrebările 1.5.90.

⁹⁰ Articolul 3, paragraf 1, Legea Răspunderii Persoanelor Juridice pentru Infracțiuni Penale din Croația.

⁹¹ Articolul 83a, paragraf 1, din Legea privind Infracțiunile și Sancțiunile Administrative din Bulgaria.

⁹² Ghid OECD de Bune Practici privind Implementarea Articolelor Specifice privind Convenția pe tema Combaterii Dării de Mită către Funcționarii Publici Străini în cadrul Tranzacțiilor Internaționale de Afaceri, găsite în Anexa I din Recomandările Consiliului pentru Continuarea Combaterii Dării de Mită către Funcționarii Publici Străini în cadrul Tranzacțiilor Internaționale de Afaceri (26 noiembrie 2009).

⁹³ WGB, Raport Faza 3 privind Implementarea Convenției OECD privind Combaterea Dării de Mită în Ungaria (Martie 2012) ("WGB Ungaria Raport Faza 3"), §21; vedeți de asemenea WGB, Polonia Raport Faza 2 privind Aplicarea Convenției privind Combaterea Dării de Mită către Funcționarii Publici Străini în cadrul Tranzacțiilor Internaționale de Afaceri (ianuarie 2007) ("WGB Polonia Raport Faza 2"), §§161-163.

⁹⁴ Consiliul European, Comitetul de Miniștri, Recomandare Nr.R(88)18 cu privire la Răspunderea Întreprinderilor care au Personalitate Juridică pentru Infracțiuni Comise în Exerțarea Activităților (adoptată pe 20 octombrie 1988).

⁹⁵ GRECO, Anexă la Raport de Conformare din Letonia, Runda a Doua de Evaluare (februarie 2009), § 39. În același timp, poziția GRECO a fost că o asemenea situație, chiar dacă nesatisfăcătoare, nu contravine Articolului 18 din Convenția privind Corupția din Legea Penală a Consiliului European.

⁹⁶ De exemplu, identificarea făptuitorului nu este necesară în Statele Unite, Finlanda, Elveția sau Olanda.

⁹⁷ Vedeți Doyle, C. (2013), "Răspunderea Penală a Corporației: Un Rezumat al Legii Federale" Serviciul de Cercetare a Congresului, 7-5700, R43 293 (30 octombrie 2013) la pagina 4 & n.21; Vedeți de asemenea "Evoluțiile Legii" (1979), 92 Harvard Law Review la pagina 1248; Statele Unite v. T.I.M.E.-D.C., Inc., 381 F. Supp. 730, 738-41 (§.D. Va. 1974); Wells (1993), pagina 118.

⁹⁸ Numai legea din Lituania cere ca infractorul trebuie să fie condamnat înainte ca persoana juridică să poată fi trasă la răspundere. Răspunsurile Lituaniei la Chestionar, întrebările 6.1, 6.2 și 6.3.

⁹⁹ Articolul 1071, paragraf 4, din Codul Penal al Georgiei

¹⁰⁰ Secțiunea 439, paragraf 3, punct 2, din Legea de Procedură Penală a Letoniei.

¹⁰¹ Vedeți WGB, Raport Faza 1 a Implementării Convenției OECD Împotriva Dării de Mită din Letonia (iunie 2014) ("WGB Letonia Raport Faza 1"), § 37(b).

¹⁰² Vedeți Secțiunea 2.3.4 de mai sus; Vedeți de asemenea răspunsurile României la Chestionar, întrebările 6.1, 6.2 și 6.3.

¹⁰³ Vedeți articolul 125, paragraf 1, din Codul Penal al Bosniei și Herzegovinei; Articolul 83a, paragraf 3, din Legea privind Infracțiunile Administrative ale Bulgariei; Articolul 28b, paragraf 2 din Codul Penal al fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei.

¹⁰⁴ Vedeți Articolul 6 din Legea Răspunderii Entităților Juridice din Montenegro. Articolul 14, paragraf 2, din Legea Federală privind Combaterea Corupției din Federația Rusă.

¹⁰⁵ Articolul 5, paragraf 1, din Documentul privind Răspunderea Persoanelor Juridice pentru Infracțiuni Penale din Slovenia.

¹⁰⁶ Articolul 7 din Legea privind Răspunderea Entităților Juridice pentru Infracțiuni Penale din Serbia.

- ¹⁰⁷ Articolul 99 - 4.4 din Codul Penal din Azerbaijan; Vedeți de asemenea Raport IAP Azerbaijan Runda 3, pagina 30.
- ¹⁰⁸ Articolul 23, paragraf 2, din Documentul privind Responsabilitatea Persoanelor Juridice pentru Infrațiuni Penale din Croația.
- ¹⁰⁹ Vedeți ACN, Reformele Anti-Corupție în Ucraina: Runda 3 Monitorizare a Planului de Acțiune Anti-Corupție Istanbul (24 martie 2015) ("IAP Raport Runda 3 Ucraina"), la pagina 52.
- ¹¹⁰ Prevederi similare pot fi găsite în legile din Croația, fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Montenegro și Slovenia. În Ucraina, Articolul 214, paragraf 8, din Codul de Procedură Penală prevede numai că "procedurile cu privire la persoana juridică sunt desfășurate simultan cu procedurile penale relevante în care persoana a fost notificată cu privire la suspiciune."
- ¹¹¹ Secțiunea 439, paragraf 3, din Legea de Procedură Penală din Letonia.
- ¹¹² Situația din Georgia și România este similară.
- ¹¹³ Necesitatea de a avea măsuri investigative care pot fi aplicate direct unei entități juridice a fost discutată anterior în Secțiunea 1.3 de mai sus.
- ¹¹⁴ Răspunsurile țărilor ACN la Chestionar, întrebarea 10.6 din Chestionar.
- ¹¹⁵ Articolul 70¹ din Legea Penală din Letonia.
- ¹¹⁶ Organizațiile internaționale sunt exceptate de la răspunderea penală în Azerbaijan, Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, și - în relație cu infracțiunile de corupție - de asemenea în Ucraina.
- ¹¹⁷ Persoanele juridice care ocupă funcții publice sunt exceptate de la răspunderea penală în Estonia, Letonia, România, și, în relație cu infracțiuni de corupție, de asemenea în Ucraina.
- ¹¹⁸ Articolul 2, paragraf 2, din Legea privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice din Montenegro.
- ¹¹⁹ În Croația, totuși, răspundere corporației acoperă numai acele persoane juridice străine care pot fi considerate persoane juridice conform legii din Croația; în Bulgaria, persoanele juridice străine trebuie să fie înregistrate în țară. Răspunsurile Bulgariei și Croației la Chestionar, întrebarea 2.2.
- ¹²⁰ În Estonia, o parte a fost condamnată pentru încălcarea restricțiilor privind finanțarea partidelor politice, care reprezintă o infracțiune specifică (Vedeți Articolul 402¹ din Codul Penal din Estonia, precum și verdictul Curții Supreme Nr. 3 -1-1-67-09).
- ¹²¹ Răspunsurile României la Chestionar, întrebarea 10.2.
- ¹²² Vedeți Allens Arthur Robinson (2008), paginile 74-75.
- ¹²³ Articolul 83a din LAOS Bulgaria.
- ¹²⁴ Răspunsurile Macedoniei la Chestionar, întrebarea 1.3.
- ¹²⁵ Nu există date comparabile disponibile pentru Albania, Bosnia și Herțegovina, Croația, fosta Republică Iugoslavă a Macedonia, Moldova și Rusia. Autoritățile din Bosnia și Herțegovina au confirmat că nicio persoană juridică nu a fost acuzată de infracțiuni de corupție. În Croația, o țară cu o populație de 4,45 milioane care are un regim de răspundere corporativă încă din 2003, cel puțin 12 persoane juridice au fost trimise în judecată în cazuri în care investigațiile au fost efectuate de Biroul de Reprimare a Corupției și Crimei Organizate (răspunsurile Croației la Chestionar, întrebarea 9.1). În fosta Republică Iugoslavă a Macedoniai, o țară cu 2,06 milioane de oameni și un regim de răspundere corporativă din 2004, 495 persoane juridice au fost acuzate între 2008 și 2010 (Vedeți Vettori (2011), paginile 44-47); totuși, coordonatorul național ACN din fosta Republică Iugoslavă a Macedoniai a raportat mai târziu că foarte puține cazuri împotriva persoanelor juridice au fost de fapt cercetate în țară. WGB OECD a recunoscut că Federația Rusă, o țară cu 140,73 milioane locuitori și un regim de răspundere corporativă din 2010, are un număr relativ ridicat de acțiuni locale de aplicare care implică răspundere corporativă. (Vedeți WGB Rusia Raport Faza 2, §251).
- Între 2010 și prima jumătate a anului 2012, 84 proceduri au fost inițiate împotriva persoanelor juridice pentru dare de mită la nivel local și au fost condamnate peste 60 entități juridice (Vedeți ibid. at §278). Pe baza acestei informații, se poate asuma că cel puțin Croația și Rusia aparțin de asemenea primului grup.
- ¹²⁶ Nu este clar dacă numărul din Bulgaria acoperă trimerile în judecată sau investigațiile deschise.
- ¹²⁷ Datele pentru Montenegro acoperă perioada cuprinsă între 2010 și 2012.
- ¹²⁸ Răspunsurile României la Chestionar, întrebarea 9.8.
- ¹²⁹ Darea de mită înseamnă promiterea/oferirea, darea, acceptarea sau acționarea în calitate de intermediar pentru o mită (gratuitate).
- ¹³⁰ În România, numărul de condamnări reflectă numai cazurile în care în care investigațiile au fost desfășurate de către Direcția Națională Anticorupție.

¹³¹Vedeți, respectiv, Articolul 3 din Convenția OECD pe tema Combaterii Dării de Mită către Funcționarii Publici Străini în Tranzacțiile de Afaceri Internaționale, Articolul 19 al Convenției Consiliului European pentru Legea Penală privind Corupția și Articolul 26, paragraful 4, a Convenției UN împotriva Corupției.

¹³²Vedeți Articolul 25 și 26 din Documentul privind Răspunderea Persoanelor Juridice pentru Infracțiuni Penale și Articolul 262 din Codul Penal; vedeți de asemenea Raport Faza 3 a Implementării Convenției OECD împotriva Dării de Mită din Slovenia (iunie 2014) (“WGB Slovenia Raport Faza 3”), § 48, paginile 20-21.

În Montenegro, maximumul este de 100 ori (Vedeți Articolul 14, paragraf 2, din Legea privind Răspundere Penală a Entităților Juridice); în Azerbaidjan –5 ori (Vedeți IAP Azerbaidjan Raport Runda 3, pagina 31); și în Ucraina – 2 ori (Vedeți Articolul 967, paragraf 1, din Codul Penal). În Bulgaria, echivalentul economic al beneficiului ilicit indică numai limita inferioară a mitei, în timp ce suma maximă este fixată în termeni monetari (Vedeți WGB Bulgaria Raport Faza 3, § 45, pagina 15, și răspunsurile Bulgariei la Chestionar, întrebare 7.2). În fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, prin contrast, același echivalent este folosit ca un alt criteriu pentru calcularea amenzii maxime. Acolo, amenda corporativă nu trebuie să depășească suma de 100.000 euro sau suma de zece ori mai mare a beneficiului obținut sau a daunelor cauzate (Vedeți Articolul 96a, paragraf 3, din Codul Penal al fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei).

¹³³ Vedeți Articolul 19.28 din Codul de Infracțiuni Administrative al Federației Ruse (rata de schimb valabilă pentru 19 decembrie 2014).

¹³⁴ Răspunsurile Georgiei la Chestionar, întrebarea 8.2.

¹³⁵ În Letonia, echivalentul amenzii este calculat pe baza salariului lunar minim; registrul variază între 10 ori și 100000 ori.

¹³⁶ În Ucraina, echivalentul amenzii este calculat pe baza venitului netat al cetățeanului (o sumă egală cu 17 UAH sau aproape 0.85 euro la data de 19 decembrie 2014); amenda poate varia de la 5000 ori la 75000 ori această bază.

¹³⁷ Pieth (2014), pagina 243; și OECD (2013), pagina 65.

¹³⁸ Articolul 96-g din Codul Penal al fostei Republici Iugoslave a Macedoniei.

¹³⁹ Articolul 10 din Documentul privind Responsabilitatea Persoanelor Juridice pentru Infracțiuni Penale din Croația.

¹⁴⁰ Articolele 25 și 26 din Documentul privind Răspunderea Persoanelor Juridice pentru Infracțiuni Penale din Slovenia.

¹⁴¹ Vedeți, respectiv, Articolele 262 și 245 din Codul Penal din Slovenia.

¹⁴² Vedeți IAP Azerbaidjan Raport Runda 3, pagina 31.

¹⁴³ Amenzile maxime au fost aplicate pentru următoarele infracțiuni: abuz în serviciu și de autoritate oficială în Croația (Vedeți discuția din cazul *Fimi Media* în Secțiunea 2.3.1 de mai sus); pentru Dare de Mită în Estonia (Vedeți Secțiunea 2.3.1 de mai sus); pentru trafic de influență în Letonia (Vedeți discuția despre cazul GAMA din Secțiunea 1.3 de mai sus); pentru dare de mită în România; și pentru abuzul de poziție sau încredere în activități de afaceri în Slovenia.

¹⁴⁴ La momentul infracțiunii, limita superioară a amenzii este de 2.849.000 euro; în prezent suma maximă este de 32 milioane euro.

¹⁴⁵ La momentul cazului, limita superioară a amenzii era de 134.000 euro. Începând cu 1 februarie 2014, suma maximă era de 334.000 euro.

¹⁴⁶ Vedeți în general Vainman, T. (2014).

¹⁴⁷ Date Nasdaq OMX Baltic disponibile la: <http://www.nasdaqomxbaltic.com/market/?lang=et>

¹⁴⁸ Așa cum s-a descris în Secțiunea 3.1 de mai sus, conducerea AS Merko Ehitus a decis restructurarea companiei pe parcursul anchetei, prin separarea Activităților economice de procedurile penale. Două noi companii, AS Merko Ehitus și AS Järvevana, au fost fondate. Toate activitățile economice și majoritatea activelor au fost transferate către AS Merko Ehitus, în timp ce AS Järvevana a dobândit 17,5 milioane euro (adică mai mult decât amenda maximă conform legii) pentru a plăti amenzile sau alte costuri care au decurs din cazul penal.

¹⁴⁹ Nordecon AS este o companie de construcții cu sediul în Estonia, care nu a fost implicată în cazul de schimbare de terenuri.

¹⁵⁰ Dat fiind că AS Merko Ehitus, precum și Latvijās Tilti, sunt cele mai mari companii din domeniul construcțiilor și materialelor de construcții din zona baltică, afectează într-o măsură importantă indicele industriei.

¹⁵¹ Vedeți discuția despre cazul GAMA din Secțiunea 1.3_ de mai sus, de la nota de subsol 21.

¹⁵² Articolul 96-m, paragraful 2, din Codul Penal al fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei.

¹⁵³În luna februarie 2015, Ucraina a adoptat amendamente care introduc confiscarea civilă și penală extinsă a proprietăților deținute de o persoană juridică în mod specific pentru infracțiunile de corupție și spălare de bani (ambele impunând condamnarea anterioară a persoanei fizice). Proprietatea care aparține persoanei juridice poate fi confiscată în cazul în care originea juridică a acesteia nu poate fi stabilită în instanță și persoana condamnată a facilitat achiziția acesteia.

¹⁵⁴Vedeți Documentul privind Confiscarea Bunurilor de Proveniență Ilegală, în special Articolul 4, 10, 26, 27, și 34. Vedeți de asemenea WGB Slovenia Raport Faza 3, §§56 et seq.

¹⁵⁵În Lituania, o valoare de 500 niveluri minime de subzistență este de aproximativ 18.000 euro.

¹⁵⁶Vedeți de asemenea OECD (2013), pagina 60.

¹⁵⁷Vedeți WGB Slovenia Raport Faza 3, § 57.

¹⁵⁸Mai exact, Azerbaidjan, Bosnia și Herțegovina, Georgia, Letonia, Slovenia și Ucraina; totuși, în Ucraina confiscarea proprietății este impusă numai în cazul lichidării persoanei juridice, care nu este posibilă în ceea ce privește infracțiunile de corupție (Vedeți Articolul 968 și 969 din Codul Penal).

¹⁵⁹Articolul 702 și 705 din Legea Penală din Letonia.

¹⁶⁰Vedeți Articolul 15 din Documentul privind Răspunderea Persoanelor Juridice pentru Infracțiuni Penale din Slovenia.

¹⁶¹Articolul 22, paragraf 4, din Legea privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice din Muntenegru.

¹⁶²Pentru moment, pedeapsa cu dizolvarea se aplică în toate țările ACN, cu excepția Bulgariei și Rusiei. Totuși, în Ucraina, aceasta nu se aplică pentru infracțiunile de dare de mită și alte infracțiuni de corupție. În Estonia, pedeapsa cu dizolvarea, care a fost introdusă cu răspunderea penală corporativă din 2002, a fost abolită prin amendamente recente la Codul Penal.

¹⁶³Vedeți, respectiv, Articolele 8 și 12, paragraful 1, din Documentul privind Responsibilitatea Persoanelor Juridice din Croația; Articolul 70³ din Legea Penală din Letonia; Articolul 22 din Legea Responsibilitatea Penală a Entităților Juridice din Muntenegru; Articolul 139, paragraf 1, din Codul Penal din România; și Articolul 15 din Documentul privind Răspunderea Persoanelor Juridice pentru Infracțiuni Penale din Slovenia.

¹⁶⁴Articolul 139, paragraf 2, Codul Penal din România.

¹⁶⁵Vedeți respectiv Articolul 141 Codul Penal din România; Articolul 96-c, paragraf 9, din Codul penal din fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei; Articolul 12, paragraf 2, din Documentul privind Responsibilitatea Persoanelor Juridice din Croația.

¹⁶⁶Vedeți Articolul 29 din Legea privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice din Muntenegru.

¹⁶⁷Vedeți Articolul 136 din Codul Penal din România.

¹⁶⁸Ibid.

¹⁶⁹Vedeți Articolul 18 din Documentul privind Responsibilitatea Persoanelor Juridice din Croația.

¹⁷⁰Vedeți Articolul 14, punctul 4, din Documentul privind Răspunderea Persoanelor Juridice pentru Infracțiuni Penale din Slovenia.

¹⁷¹Vedeți Articolul 96-b din Codul Penal din fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei.

¹⁷²Articolul 96- c, paragrafe 4 -6, din Codul Penal din fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei. Vedeți de asemenea Vettori (2011), paginile 31-33.

¹⁷³Vedeți respectiv Articolele 16-18 din Documentul privind Responsibilitatea Persoanelor Juridice din Croația; Articolul 32 din Legea privind Răspundere Penală a Entităților Juridice din Muntenegru; Articolul 20 din Documentul privind Răspunderea of Persoanelor Juridice pentru Infracțiuni Penale din Slovenia.

¹⁷⁴Vedeți Documentul de Achiziții Publice din Bulgaria, în special Articolele 47, 48, 68 și 69. Similar, aplicanții pentru asigurare de credite de export trebuie să completeze o declarație anti-dare de mită, iar funcționarii de la Agenția de Asigurare pentru Export din Bulgaria realizează o analiză a riscurilor atunci când acoperă costurile asigurării. Dacă aceștia află că aplicantul a furnizat informații false sau numele acestuia apare pe una dintre listele de excludere a Grupului World Bank, Băncii de Dezvoltare a Africii, Băncii de Dezvoltare a Asiei, Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare sau a Băncii Inter-Americană pentru Dezvoltare, aplicația pentru acoperirea costurilor de asigurare trebuie respinsă. Răspunsurile Bulgariei la Chestionar, întrebarea 11.2.

¹⁷⁵Vedeți Articolul 38 din Documentul de Achiziții Publice din Estonia.

¹⁷⁶Legea privind Prevenția Corupției din Ucraina adoptată în luna octombrie 2014, care a intrat în vigoare la sfârșitul lunii aprilie 2015, modificată prin Articolul 17 al Legii privind Achizițiile Publice prin interzicerea participării la procedurile de achiziții publice a entităților juridice pentru care au fost luate măsuri penale pentru infracțiuni de corupție.

¹⁷⁷ Vedeți respectiv Articolul 96 din Codul Penal al fostei Republici Iugoslave a Macedoniei; Articolul 31 din Legea privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice din Muntenegru; Articolul 136 și Articolul 145 din Codul Penal din România; Articolul 26 din Legea privind Răspunderea Entităților Juridice pentru Infrațiuni Penale din Serbia; Articolul 19 din Documentul privind Răspunderea Persoanelor Juridice pentru Infrațiuni Penale din Slovenia.

¹⁷⁸ Sentința se poate suspenda de asemenea și în Macedonia și Slovenia; Vedeți Articolul 96-1 din Codul Penal al Macedoniei și Articolul 17 referitor la Documentul privind Răspunderea Persoanelor Juridice pentru Infrațiuni Penale din Slovenia.

¹⁷⁹ Vedeți Articolele 26 și 27 din Legea privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice din Muntenegru.

¹⁸⁰ În regiunea ACN, acest factor este acceptat de Letonia, Montenegro, Serbia și Ucraina.

¹⁸¹ Citiți despre acest deferend în Robinson, paginile 68-71.

¹⁸² Vedeți Pieth (2014), pagina 223; și Allens Arthur Robinson (2008), paginile 43-46; 56-57.

¹⁸³ Allens Arthur Robinson (2008), pagina 75.

¹⁸⁴ Vedeți e.g. Allens Arthur Robinson (2008), pagina 69.

¹⁸⁵ Vedeți e.g. ACN, Planul de Acțiune Anti- Corupție pentru a treia Rundă a Monitorizării Georgiei din Raportul de Monitorizare Istanbul (Sept. 2013) ("IAP Georgia Raport Runda 3"), pagina 30, § 2 ("Incriminarea Corupției") (care recomandă luarea în considerare a creării unei excepții sau apărări împotriva răspunderii "companiilor cu controale interne eficiente și programe de conformare").

¹⁸⁶ Articolele 6, paragraf 1, și Articolul 7 din Decretul Legislativ privind Răspunderea Administrativă a Persoanelor Juridice din Italia (Nr. 231, adoptat pe 8 iunie 2001); vedeți de asemenea WGB, Raport Faza 3 privind Implementarea OECD Convenției Anti-Dare de Mită în Italia (Decembrie 2011) ("WGB Italia Raport Faza 3"), §39.

¹⁸⁷ Vedeți Articolul 96-j din Codul Penal al fostei Republici Iugoslave a Macedoniei; Articolul 11 din Documentul privind Răspunderea Persoanelor Juridice pentru Infrațiuni Penale din Slovenia; Articolele 12 din Documentul privind Responsibilitatea Persoanelor Juridice din Croația.

¹⁸⁸ Articolul 290, paragraf 3, și Articolul 292, paragraf 2, din Codul Penal din România, cu privire la darea de mită și traficul de influență.

¹⁸⁹ Articolele 153 -154 din Codul de Procedură Penală din Germania.

¹⁹⁰ Articolul 16 din Codul de Procedură Penală din Georgia.

¹⁹¹ Acestea sunt toate infracțiuni care se pedepsesc cu închisoarea până la 5 ani.

¹⁹² Vedeți listele obligațiilor în Articolul 47 al Legii privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice din Muntenegru.

¹⁹³ Vedeți respectiv Articolele 24 din Documentul privind Responsibilitatea Persoanelor Juridice din Croația; Articolul 509 din Legea privind Procedure Penală din fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei; Articolul 28 privind Documentul privind Răspunderea Persoanelor Juridice pentru Infrațiuni Penale pentru Infrațiuni de Corupție din Slovenia.

Recomandări de Politici

1. Stabilirea răspunderii efective a persoanelor juridice pentru infracțiuni de corupție conform tratatelor internaționale, precum Convenției Anti-Dare de Mită OECD, Convenției privind Legea Penală a Consiliului Europei privind Corupția și Convenției UN împotriva Corupției, precum cele mai bune practici internaționale.

Dacă constituția țării și doctrina juridică permite, răspunderea penală este preferabilă, deoarece permite aplicarea celor mai eficiente proceduri de investigație și are cel mai mare efect de descurajare, în timp ce oferă de asemenea o garanție mai bună a unui proces echitabil pentru inculpați.

În cazul în care o țară în schimb optează pentru răspunderea administrativă punitivă sau răspunderea cvasi-penală, acesta trebuie să se asigure că toate instrumentele de investigație și cele de asistență juridică reciprocă vor fi disponibile la același nivel ca pentru cazurile penale.

Sunt de asemenea necesare perioade suficient de lungi pentru prescripția cazurilor și termene pentru cercetarea și urmărirea penală.

2. Să asigure eficacitatea regimului de răspundere corporativă, prin acoperirea acțiunilor reprezentanților de nivel inferior. Modelul de răspundere care combină răspunderea mandatară ("*superioară respondeat*"), cu o apărare de analiză a riscurilor este un instrument eficient în combaterea infracționalității corporative. Acesta minimizează riscul de evitare a răspunderii corporative datorită unei structuri corporative complexe, în timp ce permite persoane juridice să se apere. De asemenea, aceasta motivează corporațiile să dezvolte reguli corecte de conformitate și mecanisme de prevenire a corupției.

Alternativ, dacă cercul de reprezentanți care pot declanșa răspunderea corporativă este restricționat la "persoane responsabile" (de exemplu: directori, manageri etc.), următoarele puncte trebuie asigurate:

- a) Persoana juridică trebuie să răspundă atunci când lipsa supravegherii persoanei responsabile a făcut posibilă comiterea infracțiunii;
- b) Definiția "persoanei responsabile" ar trebui să fie suficient de cuprinzătoare pentru a acoperi toate persoane care sunt de facto autorizate să acționeze în numele persoanei juridice, precum și a persoanelor despre care se poate presupune în mod rezonabil că sunt autorizat să acționeze în numele persoanei juridice sau care sunt operatori efectivi ai persoanei juridice (cum ar fi o "persoană din umbră", un director conduce din umbră, sau un proprietar beneficiar). Definiția nu ar trebui să fie limitată la angajările formale definite de legile de afaceri sau statuturile companiei.

3. Asigurați-vă că o persoană juridică este considerată răspunzătoare nu doar pentru infracțiuni care au fost săvârșite în interesul propriu, dar de asemenea și pentru infracțiuni pe care agentul său în cauză le-a comis în interesul oricărei alte entități care este asociată sau are legătură cu persoana juridică.

Criteriul de interes nu ar trebui să fie însoțită de alte criterii restrictive, precum cerința ca agentul în cauză trebuie, în timp ce acționează în interesul persoanei juridice, să acționeze de asemenea în numele persoanei juridice sau în cadrul responsabilităților sale.

4. Garantează caracterul autonom al răspunderii corporative, atât în dreptul material cât și în cel procedural. Identificarea sau urmărirea penală/condamnarea persoanei care a comis infracțiunea în interesul persoanei juridice (făptuitorul individual) nu ar trebui să fie o condiție prealabilă pentru răspunderea corporativă, deoarece această cerință poate permite unei persoane juridice să scape nepedepsite în cazuri în care s-a dovedit că vina este anonimă sau colectivă sau în cazul în care făptuitorul individual nu a putut fi considerat răspunzător pentru alte motive.

Nu trebuie să existe nici o regulă generală care impune ca persoana juridică și infractorul individual trebuie să fie investigate și trimise în judecată împreună, deoarece acest lucru complică în mod nejustificat procedurile într-un caz complex. Ar trebui să fie posibil să poți investiga, urmări penal, condamna și pedepsi

persoana juridică indiferent de deciziile procedurale luate în ceea ce privește făptuitorul individual. În astfel de proceduri separat, ar trebui să fie disponibile toate tehnicile de investigare.

5. Asigurați-vă că separarea persoanei juridice sau fuzionarea cu o altă persoană juridică nu pot fi folosite pentru a evita răspunderea. Acest lucru se poate realiza fie prin intermediul măsurilor provizorii sau de securitate speciale aplicabile în cursul procesului penal, sau printr-o regulă generală care să garanteze că entitatea succesoare sau organismul sau organismele reorganizate vor moșteni răspunderea persoanei juridice inițiale.

6. Stabiliți și puneți în aplicare sancțiuni monetare proporționale cu efect de descurajare pentru infracțiuni corporative. Ar trebui să se țină seama de faptul că numai niște amenzi suficient de mari pot avea un efect de descurajare asupra companiilor importante. Luați în considerare stabilirea de amenzi monetare care se corelează cu valoarea folosului necuvenit obținut în cazul în care acesta din urmă este cuantificabil (exemplu: de câteva ori suma obținută ca mită sau beneficiu).

7. Stabiliți și puneți în aplicare principii de condamnare care sunt special concepute pentru persoanele juridice.

Orice pedeapsă corporativă trebuie să fie proporțională cu mărimea și puterea economică a persoanei juridice respective.

Utilizați o "apărare de analiză a riscurilor", care permite persoanei juridice să dovedească că a luat toate măsurile necesare și rezonabile pentru a preveni infracțiunea. Luați în considerare stabilirea de prevederi care permit instanței să suspende aplicarea de sancțiuni impuse unei persoane juridice dacă acesta din urmă se conformează măsurilor organizatorice pentru a preveni fenomenul corupției așa cum decide instanța. (Persoana juridică se pedepsește în acest caz, numai în cazul în care nu reușește să pună în aplicare măsuri relevante sau în cazul în care acesta comite o nouă infracțiune).

8. Stabiliți o formă avansată de confiscare a proprietăților - fie confiscare civilă sau confiscare penală prelungită - care permite confiscarea proprietăților unei persoane condamnat atunci când originea acestora nu poate fi dovedită din punct de vedere juridic. Cu toate acestea, confiscarea, indiferent cât de strictă, nu se poate substitui cu o pedeapsă monetară, care este proporțională și suficient de descurajantă.

9. Luați în considerare acordarea de anumite puteri discreționare procurorilor de a renunța la urmărirea penală minore și/sau infractorii mai puțin importanți din cazurile complexe. Puterea de apreciere a procurorului, în cazul în care este pusă în aplicare în mod corespunzător, permite procurorilor să controleze volumul de lucru și să aloce resursele necesare pentru cele mai importante cazuri, precum și să reducă dimensiunea unui anumit caz.

10. Dezvoltați un sistem de colectare a datelor statistice pentru a permite monitorizarea eficace a punerii în executare a răspunderii corporative. Eficacitatea reglementării nu pot fi evaluate și îmbunătățită atunci când nu există informații statistice de bază privind detectarea, investigarea, urmărirea, judecarea și aplicarea sancțiunilor către persoanele juridice. Astfel de statistici detaliate ar trebui să fie făcute publice cu regularitate.

11. Efectuați studii pentru a afla cum sancțiunile monetare și de alte tipuri de sancțiuni aplicate persoanelor juridice au afectat lor poziția lor economică și dacă acestea au avut un efect de descurajare. Pe baza unor astfel de studii, să evalueze dacă sistemul de sancționare actual este eficace, proporționale și suficient de descurajator.

12. Luați măsuri pentru a crește gradul de conștientizare a infracționalității corporative și răspunderea persoanelor juridice în rândul ofițerilor de aplicare a legii, procurorilor și judecătorilor. Sesiunile de formare ar trebui să fie organizate cu regularitate pentru a explica prevederile juridice privind răspunderea corporativă și punerea în aplicare a acestora, precum și scopul și valoarea adăugată a urmăririi penale împotriva persoanelor juridice. Acest lucru se poate face, printre altele, prin intermediul seminariilor internaționale cu participarea practicienilor din diferite țări ACN și OECD.

Guvernele ar trebui să facă eforturi de a crește nivelul de informare cu privire la răspunderea corporativă între entitățile din sectorul privat și să asigure instruirea (sau cel puțin materiale de instruire) pentru angajații persoanelor juridice, în special pentru ofițerii responsabili pentru respectarea legilor anti-corupecție.

Bibliografie

Instrumente Internaționale

Declarație ACN adoptată în cadrul Întâlnirii de Nivel Înalt pe tema “Reîntărirea Dorinței Politice de a Combate Corupția în Europa de Est și Asia Centrală” (10 decembrie 2012), disponibilă la adresa: www.oecd.org/Coruptie/acn/HighLevelMeetingDecemberStatementENG.pdf.

Programul de Lucru ACN Work pentru 2013-2015 (adoptat de Grupul Director ACN pe data de 11 decembrie 2012), disponibilă la adresa: www.oecd.org/Coruptie/acn/ACNWorkProgramme2013-2015_EN.pdf.

Anexă la Raportul de Conformitate GRECO privind Letonia, a Doua Rundă de Evaluare (februarie 2009).
Convenție OECD privind Combaterea Dării de Mită a Funcționarilor Publici Străini în Tranzacțiile de Afaceri Internaționale, 17 decembrie 1997, 2802 U.N.T.S. I-49274, disponibilă la adresa: <https://www.oecd.org/corruption/oecdantibriberyconvention.htm>

Ghid de Bune Practici OECD privind Implementarea Articolelor Specifice din Convenția cu privire la Combaterea Dării de Mită a Funcționarilor Publici Străini în Tranzacțiile de Afaceri Internaționale, găsite în Anexa 1 la Recomandările Consiliului pentru Continuarea Combaterii Dării de Mită a Funcționarilor Publici Străini în Tranzacțiile de Afaceri Internaționale (26 noiembrie 2009), disponibil la: <https://www.oecd.org/daf/anti-bribery/oecdantibriberyrecommandation2009.htm>.

Convenția Consiliului Europei privind Lege Penală privind Corupția, 27 ianuarie 1999, E.T.S. nr. 173 (intrată în vigoare la data de 1 decembrie 1999), disponibilă la: <http://Conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/173.htm>.

Recomandarea Nr R (88) 18 a Comitetului de Miniștri ai Consiliului Europei, cu privire la răspunderea întreprinderilor care au personalitate juridică pentru infracțiuni comise în exercitarea activităților acestora (adoptată pe 20 octombrie 1988).

Anexă la Raportul de Conformitate GRECO privind Letonia, a Doua Rundă de Evaluare (Februarie 2009).

Grupul de Acțiune Financiară, Recomandări 2003 FATF 40 (Octombrie 2003), FATF 40/2003.

Recomandările FATF au fost revizuite în anul 2012 și publicate ca Standarde Internaționale FATF privind Combaterea Spălării de Bani cu privire la Finanțarea & Proliferarea Terorismului (Februarie 2012).

Al doilea Protocol al Convenției EU cu privire la protecția intereselor financiare a Comunităților Europene, în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene, C 221 din 19 iulie 1997.

Convenția Națiunilor Unite împotriva Corupției, 31 octombrie 2003, U.N. Doc A/58/422.

Legislație Națională

Albania: Legea privind Responsabilitatea Persoanelor Juridice.

Azerbaidjan: Codul Penal; Reguli de Aplicare pentru Măsurile Legii Penale cu privire la Persoane Juridice (schița de lege).

Bosnia și Herțegovina: Codul Penal.

Bulgaria: Legea privind Infracțiunile și Sancțiunile Administrative; Documentul de Achiziții Publice.

Croația: Documentul privind Responsabilitatea Persoanelor Juridice pentru Infracțiuni Penale.

Estonia: Codul Penal; Codul de Procedură Penală; Documentul de Achiziții Publice.

Georgia: Codul Penal; Codul de Procedură Penală.

Letonia: Legea Penală; Legea de Procedură Penală; Legea Achizițiilor Publice.

Lituania: Codul Penal.

Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei: Penal Codul; Legea privind Procedura Penală.

Moldova: Codul Penal.

Montenegro: Legea privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice; Legea privind Obligațiile.

România: Codul Penal.

Federația Rusă: Codul Infracțiunilor Administrative; Legea Federală privind Combaterea Corupției (Nr. 273-FZ, adoptată 25 decembrie 2008).

Serbia: Legea privind Răspunderea Entităților Juridice pentru Infracțiuni Penale.

Slovenia: Documentul privind Confiscarea Bunurilor de Origine Ilegală; Documentul privind Răspunderea Juridică a Persoanelor pentru Infracțiuni Penale.

Tajikistan: Codul de Infracțiuni Administrative.

Ucraina: Codul Penal; Codul de Procedură Penală; Legea privind Prevenirea Corupției; Legea privind Achizițiile Publice.

Australia: Documentul privind Codul Penal în Comunitatea Statelor Independente.

Germania: Codul de Procedură Penală.

Italia: Decretul Legislativ privind Răspunderea Administrativă a Persoanelor Juridice (No. 231, adoptată la 8 iunie 2001).

Olanda: Documentul despre Infracțiuni Economice; Codul Penal.

Elveția: Codul Penal. Rapoartele de Evaluare și documentele adiacente.

Azerbaidjan: Runda 3 IAP (2011).

Bulgaria: WGB Faza 3 (2011); WGB Faza 3 Raport Scris de Monitorizare Suplimentară (2014).

Letonia: Faza 1WGB (2014).

Rusia: Faza 2 WGB (2013).

Slovenia: Faza 3WGB (2014).

Ucraina: Raport IAP Runda 3 (2015)

Australia: WGB Faza 3 (2012).

Germania: WGB Faza 2 (2003); WGB Faza 3 (2011).

Ungaria: WGB Faza 3 (2012).

Italia: WGB Faza 2 (2004); WGB Faza 3 (2012).

Polonia: WGB Faza 2 (2007).

Elveția: WGB Faza 2 (2004).

Răspunsurile țărilor ACN la chestionarul standard pregătit pentru acest studiu(la dosar la secretariatul OECD/ACN)

Decizii Juridice

Estonia

Decizie a Curții Supreme Nr. 3-1-1-145-05.

Decizie a Curții Supreme Nr. 3-1-1-9-05.

Decizie a Curții Supreme Nr. 3-1-1-67-09.

Marea Britanie

Birmingham & Gloucester Railway Co. (1842) 3 QB 223.

Gt. North of England Railway Co. (1846) 9 QB 315.

Moore v. Bresler (1944) 2 All ER 515.

R. v. ICR Haulage Ltd (1944) KB 551.

DPP v. Kent and Sussex Contractors Ltd (1944) 1 All ER 119.

Statele Unite

New York Central & Hudson River Railroad Company v. United States, 212 U.S. 481 (1909). Standard Oil Co. of Texas v. United States, 307 F.2d 120, 127 (5th Cir. 1962).

United States v. T.I.M.E.-D.C., Inc., 381 F. Supp. 730, 738 -41 (W.D. Va. 1974).

Publicații

Allens Arthur Robinson (2008), "Cultura Corporatistă" ca bază pentru răspunderea penală a Corporațiilor" (un Raport pregătit pentru Reprezentantul Special al Secretarului-General pentru Drepturile Omului și Afaceri al Națiunilor Unite).

OECD (2013), *Reforme Anti-Corupție în Europa de Est și Asia Centrală: Progrese și Provocări*, 2009-2013. Paris: Editura OECD Publishing.

Coffee, J.C.(1983), "Răspunderea Penală Corporatistă", în S.H. Kadish (ed.), *Enciclopedia de Infracțiune și Justiție*. New York: Editura The Free Press, paginile 253-64.

"Evoluții ale Legii –Infracțiune Corporativă: Reglementarea Comportamentului Corporativ prin Sancțiuni Penale", *92 Harvard Law Review*, 1979, paginile 1227-369.

Doelder, H.de. and Tiedemann, K. (eds.) (1994), *Răspunderea Penală a Corporațiilor*. Haga, Olanda: Legea Internațională Kluwer. Doyle, C., *Răspunderea Penală Corporativă: O vedere de ansamblu asupra Legii Federale*, Serviciul de Cercetare al Congresului, 7-5700, R43293 (30 octombrie 2013).

Field, S. and Jörg, N. (1991) ” Răspunderea corporativă și uciderea din culpă: Ar trebui să plătim nemțește?” *Revizuirea Legii Penale*, paginile 156-71.

LaFave, W.R. and Scott, A.W. (1986, cu amendamente 1996), *Dreptul Penal Material* (a doua ediție), Minnesota: Editura West Publishing Co.

Pieth, M., Low, L.A. și Cullen, P.J. (eds.) (2007), *Convenția OECD cu privire la Darea de Mită: un Comentariu*. Cambridge, Marea Britanie: Editura Cambridge University Press.

Pieth, M., Low, L.A. și Bonucci, N. (eds.) (2014), *Convenția OECD cu privire la Darea de Mită: un Comentariu* (a doua ediție). Cambridge, Marea Britanie: Editura Cambridge University Press.

Stessens, G. (1994), “ Răspunderea Penală Corporativă: o Perspectivă Comparativă”, *Trimestrial Legea Internațională și Comparativă*, Volumul 43, paginile 493-520.

Wells, C.(1993), *Corporațiile și Responsabilitatea Penală*, Oxford: Clarendon Press.

Wise, E.M.(1994), “ Răspunderea Penală a Corporațiilor: Statele Unite ale Americii”, in Doelder, H. de. și Tiedemann, K. (eds.) *Răspunderea Penală a Corporațiilor*, Haga: Kluwer Lege International.

Vainman, T. (2014), *Korruptsioonijuhtumite järelmõju juriidiliste isikutele*, Tallinn.

<http://www.korruptsioon.ee/et/korruptsioonijuhtumite-jarelmoju-juriidiliste-isikutele>

Vettori, B., et al.(2011), *Implementarea Prevederilor privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice – un set de instrumente pentru Practicieni*, Skopje: Skenpoint.

Anexa 1. Prevederi privind răspunderea corporativă în instrumente judiciare internaționale

Instrumentele OECD	Al doilea protocol al Convenției Uniunii Europene privind Protecția Intereselor Financiare a Comunităților Europene, 1997	Legea Penală a Consiliului Europei Convenție privind Corupția, 1999	Convenția Națiunilor Unite împotriva Corupției, 2003
<p>Convenție privind Combaterea Dării de Mită a Funcționarilor Publici Străini în Tranzacțiile Internaționale de Afaceri, 1997</p> <p>Articolul 2: Fiecare Parte va lua măsurile care ar putea fi necesare, în conformitate cu principiile juridice, pentru a stabili răspunderea persoanelor juridice pentru darea de mită către un funcționar public străin.</p> <p>Articolul 3.2: În cazul în care, în cadrul sistemului juridic al unei Părți, Responsabilitatea Penală nu este aplicabilă persoanelor juridice, Partea respectivă se va asigura că persoanelor juridice li se vor impune sancțiuni efective fără caracter penal, proporționate și disuasive, inclusiv sancțiuni monetare, pentru dare de mită către funcționarii publici străini.</p> <p>Ghid de Bune Practici privind Implementarea Articolelor Specifice ale Convenției privind Combaterea Dării de Mită a Funcționarilor Publici Străini în Tranzacții de Afaceri</p>	<p>Articolul 3 - Răspunderea persoanelor juridice</p> <p>1. Fiecare Stat Membru va lua măsurile necesare pentru a se asigura că persoanele juridice pot fi trase la răspundere pentru fraudă, corupție activă și spălare de bani comise pentru beneficiul lor de către orice persoană, acționând fie individual sau ca parte a unui organism al persoanei juridice, care are o poziție de conducere în cadrul persoanei juridice, pe baza:</p> <ul style="list-style-type: none"> - unei împuterniciri de reprezentare a persoanei juridice, sau - unei autorități de a lua decizii din partea persoanei juridice, sau —unei autorități de a exercita control în cadrul unei persoane juridice, precum și pentru implicarea în calitate de complici sau instigatori în astfel de fraude, corupție activă sau spălare de bani sau tentativă de comitere a unor astfel de fraude, sau oferă ajutor pentru comiterea fraudei, corupției 	<p>Articolul 1.d:... "persoană juridică" va însemna orice entitate care are un asemenea statut în cadrul legii naționale aplicabile, cu excepția statelor sau altor organisme publice aflate în exercițiul autorității de Stat și pentru organizații publice internaționale.</p> <p>Articolul 18 – Răspunderea Corporativă</p> <p>1. Fiecare Parte va adopta atât de multe măsuri legislative și de alt tip cât sunt necesare pentru a se asigura că persoanele juridice pot fi trase la răspundere pentru infracțiuni penale de dare de mită activă, trafic de influență și spălare de bani stabilite conform acestei Convenții, comise pentru beneficiul sau de către oricare persoană fizică, acționând fie individual sau ca parte a unui organism al persoanei juridice, care are o poziție de conducere în cadrul persoanei juridice, pe baza următoarelor:</p>	<p>Articolul 26 – Răspunderea persoanelor juridice</p> <p>1. Fiecare Stat Parte va adopta atâtea măsuri cât va fi necesar, în conformitate cu principiile juridice, pentru a stabili răspunderea persoanelor juridice pentru participarea la infracțiuni stabilite conform acestei Convenții.</p> <p>2. În conformitate cu principiile juridice ale Statului Parte, răspunderea persoanelor juridice poate fi penală, civilă sau administrativă.</p> <p>3. O asemenea răspundere nu va afecta răspunderea penală a persoane fizice care au comis infracțiuni.</p> <p>4. În particular, fiecare Stat Parte se va asigura că persoanele juridice trase la răspundere conform acestui articol se supun unor sancțiuni penale sau non-penale eficace, proporționale și disuasive, inclusiv sancțiuni monetare.</p>

<p>Internaționale (Anexă la Recomandarea Consiliului OECD, 2009) B) Articolul 2 al Convenției OECD Anti-Dare de Mită: Responsabilitatea Persoanelor Juridice Sistemele din țările membre pentru răspunderea persoanelor juridice pentru Darea de Mită către funcționarii publici străini nu trebuie să restricționeze răspunderea în cazuri în care persoana sau persoanele fizice care au comis infracțiunea sunt urmărite penal sau condamnate. Sistemele țărilor Membre pentru răspunderea persoanelor juridice pentru mituirea funcționarilor publici străini în tranzacții de afaceri internaționale ar trebui să aibă una dintre următoarele abordări: a. nivelul de autoritate a persoanei al cărui comportament declanșează răspunderea persoanei juridice este flexibil și reflectă varietatea largă de sisteme de luare de decizii ale persoanelor juridice, sau: b. Abordarea este funcțional echivalent cu cel anterior chiar dacă este declanșat numai de actele unor persoane cu cea mai înaltă autoritate managerială,</p>	<p>active sau spălării de bani, sau tentativei de a comite o astfel de infracțiune.</p> <p>2 . În afara cazurilor deja prevăzute în Paragraful 1, fiecare stat membru va lua măsurile necesare pentru a se asigura că o persoană juridică poate fi trasă la răspundere în cazul în care lipsa de supraveghere sau de control de către o persoană menționată în Paragraful 1 a făcut posibilă comiterea unei fraude sau a unui act de corupție activă sau spălare de bani pentru beneficiul persoanei juridice de către o persoană care se supune autorității acestuia.</p> <p>Articolul 4 – Sancțiuni pentru persoanele juridice 1. Fiecare Stat Membru va lua măsurile necesare să se asigure că o persoană juridică considerată răspunzătoare în temeiul articolului 3 alineatul (1) poate fi pedepsită prin aplicarea de sancțiuni eficiente, proporționale și disuasive, care includ amenzi penale sau non-penale și pot include alte sancțiuni, cum ar fi: a) excluderea de la dreptul la beneficii sau ajutoare publice;</p>	<p>- împuternicirea de a reprezenta persoana juridică; sau - o autoritate de a lua decizii în numele persoanei juridice; sau – autoritatea de a exercita control în cadrul persoanei juridice; precum și implicarea unei astfel de persoane fizice în calitate de complice sau instigator la infracțiunile mai sus-menționate. 2 . În afara cazurilor deja prevăzute în Paragraful 1, fiecare Parte va lua măsurile necesare pentru a se asigura că o persoană juridică poate fi trasă la răspundere în cazul în care lipsa de supraveghere sau de control din partea unei persoane fizice menționate în Paragraful 1 a făcut posibilă comiterea unei infracțiuni penale menționate în Paragraful 1 în beneficiul unei persoane juridice de către o persoană fizică care se supune autorității acestuia.</p> <p>3. Răspunderea unei persoane juridice în cadrul paragrafelor 1 și 2 nu va exclude procedurile judiciare împotriva persoanelor fizice care sunt infractori, instigatori ale, sau complici la infracțiunile penale menționate</p>	
---	---	---	--

<p>pentru că acoperă următoarele cazuri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - O persoană cu cel mai înalt nivel de autoritate oferă, promite sau dă mită unui funcționar public străin; - O persoană cu cel mai înalt nivel de autoritate cere sau autorizează o persoană de la un nivel inferior să ofere, promită sau să dea mită unui funcționar public străin; și - autoritatea nu reușește să oprească o persoană de la un nivel inferior să ofere, promită sau să dea mită unui funcționar public străin, <p>Inclusiv prin faptul că nu a reușit să îl/o supervizeze, prin faptul că nu a implementat controale interne corespunzătoare, programe sau măsuri de etică și reglementare.</p>	<p>(B) interdicția temporară sau permanentă de a desfășura activități comerciale;</p> <p>c) punerea sub supraveghere judiciară;</p> <p>d) un ordin de lichidare judiciară.</p> <p>2. Fiecare stat membru va lua măsurile necesare pentru a se asigura că o persoană juridică considerată răspunzătoare în temeiul articolului 3 alineatul (2) este pedepsită prin aplicarea de sancțiuni eficace, proporționale și sancțiuni sau măsuri disuasive.</p>	<p>în paragraful 1.</p> <p>Articolul 19 - Sancțiuni și măsuri</p> <p>...</p> <p>2 Fiecare Parte va asigura că persoanele juridice trase la răspundere în conformitate cu Articolul 18, alineatele 1 și 2, trebuie să se supună unor sancțiuni penale sau non-penale eficace, proporționale și disuasive, inclusiv sancțiuni monetare.</p>	
---	--	--	--

Anexă 2. Răspunderea persoanelor juridice (PERSOANĂ JURIDICĂ) pentru Infracțiuni de Corupție în țările ACN și OECD

Țară	Răspundere, Anul introducerii /Tipul (baza juridică)	Răspundere a pentru lipsa supervizării	Apărare prin măsuri preventive	Sancțiuni monetare	Alte Sancțiuni
Albania	Penal, 2007 (Codul Penal, Legea privind Responsabilitatea Persoanelor Juridice)	-	-	Amenda până la 360.000 euro	Dizolvare; suspendarea sau interzicerea anumitor activități; supunerea la un control administrativ; excludere din achizițiile publice; excludere de la primirea sau folosirea de licențe, autorizații, concesiuni sau subvenții; publicarea deciziei judecătorești; confiscare.
Armenia	Absent (document schiță Codul de Infracțiuni Administrative prevede răspunderea persoanelor juridice)	-	-	-	-
Azerbaidjan	Cvasi-penal, “Măsurile legii penale”, 2012 (Codul Penal)	+	-	Amenda cuprinsă între 52.000 și 156.000 euro sau de între unul și cinci ori valoarea prejudiciului cauzat (venit obținut) ca rezultat al comiterii infracțiunii.	Confiscare; privare de dreptul de a se angaja în anumite activități; dizolvare.
Argentina	Absent				

	(document schiță amendamente în Codul Penal propus în 2010)				
Australia	Penal (Codul Penal)	+	+ (dacă se face analiza riscurilor pentru a preveni infracțiunea)	Nu mai mult decât cea mai mare dintre următoarele: - o amendă în valoare de 11 milioane dolari australieni (9.18 milioane euro); - de 3 ori valoarea beneficiilor pe care persoana juridică (sau entitatea sa înrudită) le-a obținut direct sau indirect și că este atribuit în mod rezonabil comportamentului constituit ca infracțiune, dacă instanța poate determina valoarea beneficiului; sau dacă instanța nu poate determina valoarea respectivului beneficiu, atunci 10% din cifra anuală de afaceri a persoanei juridice în timpul perioadei de 12 luni înainte de comiterea infracțiunii.	Confiscare
Austria	(Legea privind Responsabilitatea Asociațiilor – Verbandsvera	+(persoană juridică răspunzătoare pentru o infracțiune		Penal - 1,3 milioane euro (calculate pe baza ratelor zilnice care sunt egale cu 360-a parte a profitului	Excludere din achizițiile publice; confiscare.

	ntwortlichkeit sgesetz, VbVG)	comisă de cătrec angajații săi în beneficiul respectivei persoane juridice, dacă “factorii de decizie” au făcut comiterea infracțiunii posibilă sau semnificativ mai ușoară ca rezultat al neglijenței, în special prin faptul că nu au luat măsuri speciale tehnice, organizațion ale sau de personal pentru a preveni comiterea infracțiunii)		anual a persoanei juridice, dar nu mai mult de 10,000 euro; rate zilnice de 10.000 euro for persoanele juridice care au profit anual de 3,6 milioane euro sau mai mult)	
Belarus	<i>Absent</i>				
Belgia	Penal, 1999	-	-	Amenda minimă	Dizolvare, interzicerea angajării în

	(Codul Penal)			- 180.000 euro; amenda maximă – 6.6 milioane euro.	activități care se referă la scopul corporativ, închiderea unuia sau mai multor unități, publicarea sau diseminarea deciziei judecătorești.
Bosnia și Herzegovina	Penal (Codurile Penale)	+	-	Amendă între 2.550 euro și 2.5 milioane euro	Dizolvare; confiscare; excludere din achizițiile publice; publicarea deciziei judecătorești.
Brazilia -	Administrative , 2014 (Legea Răspunderii Corporative)	-	-	Amenda în suma cuprinsă între 0,1%- 20% din veniturile brute ale entității juridice. The amenda “nu va fi niciodată mai mică decât avantajul obținut, atunci când este posibil să îl estimezi”. Totuși, dacă nu este posibil să folosești criteriul valorii venitului brut al entității juridice, amenda va varia între 2.000 euro și 20 milioane euro.	Publicarea deciziei de condamnare. Sanțiuni Civile: (i) Pierderea proprietăților, drepturilor sau valorilor care reprezintă, direct sau indirect, avantajul sau beneficiul câștigat în urma încălcării legii; (ii) Suspendarea Parțială sau interdicția desfășurării activităților; (iii) Dizolvarea obligatorie a entității juridice; și (iv) Interzicerea de a primi stimulente, subvenții, împrumuturi nerambursabile, donații sau împrumuturi de la agenții publice sau entități și din partea instituțiilor financiare publice sau a instituțiilor controlate de către Guvern, pentru o perioadă cuprinsă între un an și cinci ani.
Bulgaria	Administrative , 2005 (Legea privind Infrațiunile și sancțiunile administrative)	-	-	Dacă avantajul pe care persoana juridică trebuie să îl obțină ca rezultat al infracțiunii este de natura “proprietății”, amenda este de până la aproximativ	Confiscare

	)			510.000 euro, dar nu mai puțin decât valoarea avantajului. Dacă acesta nu este de natura "proprietății" sau valoarea avantajului nu poate fi constatată, amenda este cuprinsă între aproximativ 2.600 și 51.000 euro.	
Canada	Penal (Codul Penal, din 2004)	-	-	Nu există o limită superioară a amenzii.	-
Chile	Penal, 2009 (Lege privind Responsabilitatea Penală a Persoanelor Juridice pentru Infrațiuni de Spălare de Bani, Finanțarea Terorismului și Infrațiuni de Dare de Mită)	+	(Nu o apărare dar o parte a infracțiunii - persoana juridică este răspunzătoare dacă funcțiile de "direcție și supervizare" nu au fost îndeplinite dacă, de exemplu, persoana juridică nu a adoptat și implementat organizarea, administrarea și supervizarea modelelor pentru a preveni astfel de infracțiuni	Amenda până la 465,000 euro	Dizolvare; o interdicție permanentă sau temporară de a semna documente și contracte în relație cu organe ale administrației publice; o pierdere parțială sau totală a subvenției fiscale, sau o interdicție absolută de la primirea unor asemenea subvenții pentru o perioadă de timp specificată; publicarea unui extras al deciziei; confiscare.

			precum cea comisă)		
Columbia -	Administrative , 2011 (Statut Anti-Corupție)	+	-	Amenda între 130.000 și 520.000 euro	Suspendarea sau Dizolvarea
Croația --	Penal, 2003 (Legea privind Responsabilitatea Entităților Juridice pentru Infrațiuni Penale)	-	-	Amenda între 650 și 680.000 euro	Dizolvare; interdicții profesionale; interdicții privind tranzacțiile cu beneficiarii bugetelor național sau locale; interdicție privind obținerea de licențe, autorizații sau concesiuni; publicarea deciziei judecătorești; confiscare.
Republica Cehia	Penal, 2012 (Documentul privind Răspunderea Penală a Persoanelor Juridice și Proceduri împotriva acestora)	+	-	Amenda cuprinsă între 800 și 58,6 milioane euro.	Excluderea de la achiziții publice, interzicerea de la primirea de resurse publice și subvenții; dizolvare; interzicerea unor activități; publicarea deciziei judecătorești; confiscare.
Danemarca	Penal, 1996 (Codul Penal)	+	-	Fără limită superioară	Confiscare
Estonia	Penal, 2002 (Penal Codul)	-	-	Amenda cuprinsă între 4.000 și 16 milioane euro	Confiscare; excluderea din achiziții publice
Finlanda	Penal, 1993 (Penal Codul)	+	-	Amenda cuprinsă între 850 și 850.000. euro	Confiscare
Franța	Penal, 1994 (Penal Codul)	+	-	Amenda până la 750.000 euro	Interzicerea angajării în activități profesionale sau corporative; control judiciar; închiderea unității companiei folosită pentru comiterea infracțiunii; excluderea de la achiziții publice; interdicția ofertelor publice

					de valori imobiliare; interzicerea privind emiterea de cecuri altfel decât cecurile autorizate sau cecuri pentru retragerea fondurilor sau privind cardurile de plată; confiscarea instrumentului folosit sau intenționat de a fi folosit pentru a comite infracțiunea sau a produselor infracțiunii; și prezentarea sau diseminarea deciziei judecătorești. Confiscare.
Georgia	Penal, 2006 (Penal Codul)	+	-	Amenda minimă de 44.000 euro, nu există limită superioară a amenzii.	Dizolvare; privare de dreptul de a exercita o activitate; confiscarea proprietății.
Germania	Administrative (Documentul privind Infracțiunile Administrative)	+	-	Amenda până la 1 milion euro, dar nu mai puțin de beneficiul financiar câștigat din infracțiune.	Excludere din achiziții publice
Grecia	Administrativă (din aprilie 2014 ca parte din Legea Anti-spălare de Bani)	+	-	Persoanele juridice "obligate" (ex: cele care se supun cerințelor AML) sunt amendate cu sume cuprinse între 50.000 și 5 milioane euro pentru darea de mită străină comisă de către cineva care este un membru al organului persoanei juridice sau are puterea de a lua decizii, control sau reprezentare. Totuși, persoanele juridice "ne-obligate" pot fi numai	Retragerea sau suspendarea permisului de operare, sau interzicerea de la desfășurarea afacerilor companiei pentru o perioadă cuprinsă între o lună și doi ani, sau permanent; interzicerea desfășurării activităților specifice de afaceri, crearea de sucursale, sau majorarea capitalului pentru aceeași perioadă de timp; și excluderea finală sau provizorie de la împrumuturi publice nerambursabile, ajutoare, subvenții, atribuirea de contracte pentru

				amendate cu sume cuprinse între 20,000 2 milioane euro pentru aceeași faptă. Dacă darea de mită străină rezultă din incapacitatea conducerii companiei de a-și exercita supervizarea sau controlul, atunci amenda este cuprinsă numai între 10.000 și 1 milion euro pentru persoanele juridice “obligate”, și 5.000 și 500.000 euro pentru persoanele juridice “ne-obligate”	lucrări publice sau servicii, achiziții, publicitate și licitații ale sectorului public sau ale persoanelor juridice care aparțin sectorului public.
Ungaria	Penal, 2004 (Documentul privind Măsurile Aplicabile Persoanelor Juridice în cadrul Legii Penale)	+	-	Amenda minimă de 1.585 EURO, fără o limită superioară a amenzii.	Lichidarea persoanei juridice; limitarea activităților persoanei juridice; excluderea din cadrul achizițiilor publice. Confiscare
Islanda	Penal, 1998 (Penal Codul)	-	-	Nu există limită superioară a amenzii.	Confiscare
Irlanda	Penal (ne-codificat, legea aplicabilă în Marea Britanie)	-	-	Nu există limită superioară a amenzii.	Excludere de la contractare publică. Confiscare
Israel	Penal (Legea Penală)	-	-	Amenda până la 443,000 euro sau de patru ori beneficiul intenționat sau	Confiscare

				obținut – oricare este mai mare.	
Italia	Administrative , 2001 (Decret Legislativ nr. 231)	+	+ (Persoană juridică nu este răspunzătoare pentru o infracțiune dacă se dovedește că infracțiunea a fost comisă (i) Conducerea persoanei juridice a adoptat și a implementat efectiv un model adecvat organizațional și de gestionare pentru a preveni infracțiunile de tipul celor apărute (ii) persoana juridică a înființat un organ autonom menit să supervizeze, consolideze și actualizeze modelul; (iii) organul autonom a supervizat	Amendă între 10.000 și 1.239.200 euro.	Pentru cel puțin un an: (i) suspendarea sau revocarea de autorizații, licențe sau concesiuni aflate în legătură cu comiterea infracțiunii; (ii) interzicerea contractelor cu administrația publică, cu excepția celor pentru a obține furnizarea unui serviciu public; (iii) interzicerea facilităților, finanțării, contribuțiilor și subvențiilor (inclusiv cele deja acordate); (iv) interzicerea publicității; (v) interzicerea desfășurării activităților de afaceri. Confiscare

			suficient operarea modelul; și (iv) infractorul persoană fizică a comis infracțiunea în mod fraudulos eludând operațiunile modelului.		
Japonia	Penal – numai pentru dare de mită străină (Legea de Prevenire a Competiției Neloiale)	-	-	Amendă până la 3,9 milioane	
Kazahstan	Absent	-	-	-	-
Kîrgîzstan	Absent	-	-	-	-
Coreea	Penal – numai pentru dare de mită străină (Documentul de prevenire a dării de mită străină)		+ (persoana juridică nu se supune sanctiunilor dacă “a acordat atenție sau a exercitat o supervizare adecvată pentru prevenirea infracțiunilor comise	Amendă până la aprox. 1 milion USD. Amenda maximă crește până la a două ori profitul câștigat în urma infracțiunii dacă profitul depășește aproximativ 500.000 USD.	Excludere de la achiziții și creditul de export sprijinit de oficialități.

			împotriva acestui act”.		
Letonia	Cvasi - Penal, “măsuri coercitive aplicabile pentru persoane juridice”, 2005 (Cod Penal)	+ (până la aprilie 2013)	-	Între 10 și până 100,000 ori salariul lunar minim (în 2013: între 3.200 și 32 milioane euro)	Lichidarea; limitarea drepturilor; Confiscare de proprietate. Excluderea din achizițiile publice.
Liechtenstein	Penal, 2010 (Cod Penal)	+	-	Pedeapsa corporativă monetară este evaluată în tarife per zi. Numărul de tarife zilnice variază între 40 și 180, în funcție de numărul de ani de închisoare prevăzut pentru actul respectiv. Rata per zi este evaluată în conformitate cu situația veniturilor persoanei juridice, ținând seama de abilitățile sale economice și nu doar de situația veniturilor. Aceasta trebuie evaluată la o sumă care corespunde cu echivalentul a 1/ 360 din venitul corporativ anual sau cu o sumă mai mică sau mai mare cu o treime decât suma respectivă, dar cel puțin 100 de franci și cel mult 15.000 de franci. În cazul în care persoana juridică face muncă pentru	-

				comunitate, cu scopuri umanitare sau ecleziastice sau pentru alte scopuri în afara celor pentru profit, atunci rata zilnică va fi evaluată la cel puțin 4 și cel mult 1.000 de franci.	
Lituania	Penal (Cod Penal)	+	-	Amendă cuprinsă între 38 și 1.9 milioane euro	Restricții de operare; lichidare, confiscare.
Luxembourg	Penal, 2010 (Penal Code)	-	-	Amendă până la EUR 3.75 milioane (pentru infracțiune repetate – de 4 ori suma amenzii pentru infracțiunile de bază).	Dizolvare; confiscare; descalificare de la achizițiile publice
Mexic	Cvasi -penal, 1999 – numai pentru darea de mită străină (Cod Penal)	-	-	Nu există limită superioară a amenzii (limitată la 500 “zile de amendă” care este echivalentul “ veniturii net zilnic al oricărei persoane care comite infracțiunea”	Suspendarea sau dizolvarea.
Moldova - -	Penal, 2003 – pentru un număr de infracțiuni, 2012 - pentru infracțiuni de corupție (Cod Penal)			Între 500 și 20.000 “ unități standard” (1 unit este egală cu 20 Lei moldovenesc sau 1.05 euro; de exemplu între 525 și 21.000 euro).	Privare de dreptul de se angaja în anumite activități; dizolvare.
Mongolia	Absent (Persoanele juridice sunt răspunzătoare pentru infracțiuni de spălare de	-	-	-	-

	bani în cadrul Articolului 166 ¹ din Codul Penal				
Muntenegru	Penal, 2007 (Codul Penal și Legea privind Răspunderea Penală a Entităților Juridice)	-	-	Amendă cuprinsă între 20 și 50 ori suma prejudiciului cauzat sau câștigului material ilicit obținut cuprins între 100.000 și 200.000 euro pentru infracțiunile penale care se pedepsesc cu închisoare pentru o perioadă de până la 10 ani. Nu mai puțin de 50 de ori suma prejudiciului cauzat sau câștigului material ilicit obținut sau nu mai puțin de 200.000 euro pentru infracțiuni penale pedepsite cu închisoare pe un termen mai mare de 10 ani.	Dizolvare; interdicții profesionale; confiscare a proprietăților; publicarea deciziei instanței.
Olanda	Penal (Cod Penal)	+	+ (Instanța poate elibera de responsabilitate persoana juridică dacă aceasta a implementat controale interne, reguli de etică și reglementare și a făcut tot ce i-a stat în putere	Amendă de până la 780.000 euro (Amenzile pot fi cumulate for comiterea mai multor infracțiuni).	Confiscare

			pentru a preveni comiterea actului)		
New Zealand	Penal (Actul Infrațiunilor, Dreptul Marii Britanii)	-	-	Nu există limită superioară a amenzii.	Confiscare
Norvegia	Penal, 1997 (Cod Penal)	+	+	Nu există limită superioară a amenzii.	(Atunci când se decide asupra sancțiunilor pentru persoana juridică, instanța ia în considerare “dacă instituția ar fi putut ca prin intermediul ghidurilor, instrucțiunilor, instruirii, controlului sau a altor măsuri ar fi putut preveni infrațiunea”)
Polonia	Cvasi-penal, 2002 (Legea privind Răspunderea Entităților Colective pentru acte interzise cu Pedepse)	+	-	Amendă cuprinsă între 242 și 1.21 milioane euro (dar nu mai mult de 3% din veniturile generate în anul fiscal atunci când a fost comisă infrațiunea pentru care persoana juridică este trasă la răspundere)	Interdicții asupra activității; confiscare.
Portugalia	Penal, 1984 – numai pentru darea de mită din sectorul privat și darea de mită străină (Legea Decret nr. 28/84); 2008 – Cod	+	-	Amendă până la 10 milioane euro	Dizolvare; ordine judiciare; interzicerea exercitării unei activități; interzicerea executării anumitor contracte sau contracte ale anumitor entități; privare de dreptul la subsidii, subvenții sau stimulente; închiderea unor sedii; publicarea sentinței de condamnare. Confiscare

	Penal				
România	Penal, 2006 (Cod Penal)	+	-	Amendă cuprinsă între 4000 și 334.000	Dizolvare; suspendarea activității între 3 luni și 3 ani, sau suspendarea uneia dintre activitățile care se referă la infracțiunea comisă; închiderea unui punct de lucru pentru o perioadă cuprinsă între 3 luni și 3 ani; interzicerea participării la proceduri de achiziții publice pentru o perioadă între 1 an și 3 ani; plasarea sub control judiciar; publicarea deciziei de condamnare
Federația Rusă	Administrative 2011 (Cod de Infracțiuni Administrative)	-	-	Pentru mită de valoare mai mică de 13.900 euro amendă de până la 3 ori suma mitei (dar nu mai puțin de 13.900 euro); pentru mite cuprinse între 13.900 și 277.000 euro Amendă de până la 30 ori suma mitei (dar nu mai puțin de 277.000 euro); pentru mite cu valoare mai mare de 277.000 euro amendă de până la 100 ori suma mitei (dar nu mai puțin de 1.390.000 euro). Nu există limită superioară a amenzii.	Confiscarea mitei
Serbia	Penal, 2008 (Cod Penal, Legea privind Răspunderea Entităților Juridice	+	-	Între 9.000 și 4,4 milioane euro.	Interzicerea anumitor activități sau operațiuni autorizate; confiscare; publicarea deciziei judecătorești.

	pentru Infrațiuni Penale)				
Republica Slovacia	Cvasi-penal, “măsuri protective” pentru Persoane juridice, 2010 (Cod Penal)	+	-	Confiscarea tuturor proprietății persoanei juridice și faliment forțat sau o amendă cuprinsă între 800 și 1,66 milioane euro	-
Slovenia	Penal, 1999 (Răspunderea Persoanelor Juridice pentru Actul Infrațiunilor Penale)	+	-	Suma amenzii depinde de sanțiunile pentru persoanele fizice în cadrul infrațiunii relevante: -în cazul în care o persoană fizică primește o pedeapsă cu închisoarea de până la 3 ani, o amendă cuprinsă între 10.000 – 500.000 euro sau – în cazul în care o persoană fizică primește o pedeapsă cu închisoarea de peste 3 ani, o amendă cuprinsă între 50.000 și 1 milion euro - dacă a fost cauzat un prejudiciu material sau un beneficiu constând într-o proprietate a fost câștigat în urma unei infrațiuni penale – până la 200 ori suma prejudiciului cauzat sau beneficiul proprietate obținut; în locul amenzii, se poate aplica confiscarea proprietății care aparține	

				persoanei juridice.	
Africa de Sud	Penal (Documentul de Procedură Penală, Documentul privind Prevenirea și Combaterea Activităților de Corupție)	-	-	Amendă până la 36.000 euro	Confiscare
Spania	Penal, 2003 (Codul Penal)	+	-	Amendă cuprinsă între 21.000 și 9 milioane euro sau de la trei la cinci ori profitul obținut dacă suma care rezultă este mai mare.	Dizolvare; suspendarea activităților pentru un termen care nu poate depăși cinci ani; închiderea sediilor și unităților pentru un termen care nu poate depăși cinci ani; interzicerea desfășurării activităților prin care a fost comisă, favorizată sau ascunsă infracțiunea în viitor; (5) excludere de la subvenții și ajutoare publice, contracte cu sectorul public și taxe sau beneficii și stimulente de protecție socială, pentru un termen care nu poate depăși 15 ani; intervenția judiciară pentru a proteja dreptul lucrătorilor sau a creditorilor pentru timpul considerat a fi necesar, dar care nu poate depăși cinci ani. Confiscare
Suedia	Cvasi- Penal, “Amendă corporativă” ca “efect juridic special al infracțiunii”			Amendă până la 1.1 milioane euro	Confiscare

	(Cod Penal)				
Elveția	Penal, 2003 (Cod Penal)			Amendă până la 4.1 milioane euro	Confiscare
Tadjikistan	Absent (<i>Răspunderea administrativă a persoanelor juridice este prevăzută în Codul de Infrațiuni Administrative , dar nu este disponibilă pentru infracțiunile de dare de mită</i>)	-	-	-	-
Turkmenistan	Absent				
Fosta Republică FYR Iugoslavă Macedonia	Penal, 2004 (Cod Penal)	+	-	Amendă cuprinsă între 1.600 și 478.500.	Interdicția temporară sau permanentă pentru persoana juridică de a desfășura anumite activități profesionale; Dizolvare. Confiscare.
Turcia	Administrative , 2009 (Codul Delictelor). De asemenea “măsuri speciale de securitate” pentru Persoane	-	-	Amendă cuprinsă între aprox. 4.830 și 966.000 euro (în 2014)	Excludere de la achiziții publice

	juridice în cadrul Codului Penal “în relație cu infracțiunile comise pentru Beneficiul unor asemenea entități.”				
Ucraina	Cvasi-penal, “măsuri de natura legii penale” aplicate Persoanelor juridice, aprilie 2014 (Cod Penal)	+	-	Amendă într-o sumă de două ori mai mare decât beneficiul necuvenit primit. Dacă nu s-a primit niciun beneficiu sau acesta nu este cuantificabil, o amendă cuprinsă între 4.250 și aproape 64.000 euro (în funcție de gravitatea infracțiunii)	Confiscarea produselor și instrumentelor infracțiunilor de corupție, dar numai în cadrul procedurilor împotriva persoanelor fizice)
Marea Britanie	Penal (Documentul Dare de mită 2010)	+	+(Este o apărare a persoanei juridice de a dovedi că a implementat proceduri adecvate menite să rețină persoanele asociate cu persoana juridică de la comiterea infracțiunii de dare de mită).	Nu există limită superioară a amenzii.	Confiscare (civil și penal)

Statele Unite	Penal (Legea Marii Britanii, Documentul Practicilor de Corupție Străină pentru dare de mită străină, Codul Statelor Unite)	+	-	<p>Diferite amenzi în funcție de infracțiuni.</p> <p>Pentru FCPA: darea de mită străină se pedepsește cu o amendă în valoare de 2 milioane USD sau de două ori câștigul pecuniar brut sau pierderea care a rezultat din infracțiune, oricare dintre acestea este mai mare; încălcarea cu bună-știință a altor prevederi ale FCPA (inclusiv cele din documentele contabile și evidențe și/sau controale interne) și declararea din proprie voință și cu bună știință de afirmații false sau înșelătoare în ceea ce privește fapte materiale se pedepsește cu o amendă de 25 milioane USD pentru persoane juridice (amenda maximă poate fi crescută la de două ori valoarea câștigului material sau a pierderii care rezultă din comiterea infracțiunii).</p> <p>Pentru infracțiunile de dare de mită: amendă în valoare de 500 USD sau de două ori suma câștigului sau pierderii materiale cauzate de infracțiune, sau de trei ori "obiectul de valoare" oferit</p>	Interzicerea de a se angaja în afaceri ilegale, de la derularea de tranzacții cu autorități federale; refuzul acordării de licențe precum cele de export sau import. Confiscare civilă și penală.
---------------	--	---	---	--	---

				sau primit ca mită.	
Uzbekistan	Absent (document schiță a noului Cod de Infrațiuni Administrative include Răspunderea Persoanelor Juridice	-	-	-	-

Sursă: Răspunsurile la chestionarele OECD/ACN folosite pentru acest studiu; rapoartele de monitorizare ale OECD/WGB, OECD/ACN, GRECO; cercetare.

Rețeaua Anti-coruptie a OECD pentru Europa de Est și Asia Centrală

Răspunderea Persoanelor Juridice pentru Corupție în Europa de Est și Asia Centrală

Penalizarea pentru corupție, inclusiv Răspunderea companiilor pentru infrațiuni care au legătură cu corupția, este un standard internațional bine stabilit.

Acoperind douăzeci și cinci de țări din Europa de Est și Asia Centrală, acest raport privind Răspunderea Persoanelor Juridice pentru Corupție analizează modul în care modul în care acest standard poate fi introdus în mod eficient în legislația națională și aplicat în practică. Raportul va fi completat de alte două studii regionale transnaționale privind prevenirea corupției în sectorul public și integritatea în afaceri.

www.oecd.org/corruption/acn/